

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav jazyků a komunikace neslyšících

Bakalářská práce

Barbora Báštěcká

**Srovnání vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka působících na
vysokých školách v České republice a ve Finsku**

The comparision of sign language interpreters working at universities in the Czech
republic and in Finland

Praha 2019

Vedoucí práce: Mgr. Nad'a Hynková Dingová, PhDr.

Poděkování

Na úvod bych chtěla poděkovat Mgr. Nadě Hynkové Dingové, PhDr., která odborně vedla mou bakalářskou práci, v rámci konzultací mi po celou dobu pomáhala a vždy jsem se na ní mohla obrátit s žádostí o radu.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Heleně Andrejskové za připomínky, díky kterým jsem vytvořila finální verzi dotazníku pro mé šetření.

Vděčná jsem všem tlumočnicím, které se zúčastnily dotazníkového šetření, a všem, kteří mi dotazníky pomohli rozšířit.

Poděkování bych chtěla také věnovat mému příteli Andrésovi Felipemu Bermúdezovi Gómézovi, který mi kromě trvalé podpory a motivace k dokončení práce, také poskytl pomoc s překlady do angličtiny.

Za podporu při psaní děkuji v poslední řadě i své rodině a přátelům, kteří tu vždy byli pro mě.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

Barbora Báštěcká

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na porovnání situace vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka, kteří v současnosti působí na vysokých školách v České republice a ve Finsku. Práce se skládá ze dvou částí: teoretické a výzkumné.

Teoretická část si klade za cíl vymezit specifika tlumočení na vysokých školách a popsat jej na základě příslušné legislativy a pramenů. Součástí této části je představení vzdělávacích systémů, které v obou zemích připravují tlumočnický znakových jazyků.

Výzkumná část se zakládá na dotazníkovém šetření mezi tlumočnický z České republiky a Finska. Cílem šetření je zjistit, jakého vzdělání reálně dosáhli ti, kteří v těchto zemích nyní tlumočí na vysokých školách, a jak jsou spokojení se situací s tlumočením na vysokých školách a s úrovní vzdělávání tlumočnicků.

Posledním bodem práce je usouvztažnit teoretickou a výzkumnou část a porovnat situaci v obou zemích.

Klíčová slova: tlumočnick znakového jazyka, znakový jazyk, vzdělávání, systém vzdělávání, vysoké školy, Česká republika, Finsko

Abstract

This bachelor thesis presents a comparative analysis between sign language interpreters' education working at universities in the Czech Republic and Finland. The paper consists of two segments: theory and research.

The aim of the theoretical component is to describe the specifics of interpreting at universities based on relevant legislation and sources and to present the educational systems and training possibilities available in both countries.

The research is based on a survey among sign language interpreters from the Czech Republic and Finland, which aims to reveal their actual level of education and degree of satisfaction regarding their current professional situation as interpreters at universities and the quality of their own education.

The thesis, thus, collates information from the theoretical and research components to analyze and contrast sign language interpreters' education in both countries.

Key words: sign language interpreter, sign language, education, educational system, universities, Czech Republic, Finland

Úvod	8
1. Tlumočení na vysokých školách a jeho specifika.....	9
1.1. Specifika tlumočení ve vzdělávání a v prostředí vysokých škol	9
1.2. Tlumočení na vysoké škole podle české literatury.....	16
2. Tlumočení a legislativa	20
2.1. Tlumočení a legislativa České republiky.....	21
2.2. Tlumočení a legislativa Finska	24
3. Zajišťování tlumočení na vysokých školách.....	26
3.1. Zajišťování tlumočení na vysokých školách v České republice.....	26
3.2. Zajišťování tlumočení na vysokých školách ve Finsku	29
4. Aktuální tlumočnická situace	31
4.1. Aktuální tlumočnická situace v České republice	31
4.2. Aktuální tlumočnická situace ve Finsku	33
5. Vzdělávání tlumočnicků	35
5.1. Vzdělávání tlumočnicků v České republice	35
5.2. Vzdělávání tlumočnicků ve Finsku	40
5.3. Porovnání vzdělávání tlumočnicků v České republice ve Finsku	47
6. Výzkum	50
6.1. Hypotéza	50
6.2. Metodologie výzkumu.....	51
6.3. Výsledky dotazníkového šetření.....	54
1. Obecné informace	54
2. Aktuální tlumočnické působení.....	56
3. Obecné vzdělání	65
4. Tlumočnické vzdělávání	71
5. Optimální vzdělání tlumočnicků	84
6. Hodnocení situace.....	92
6.4. Shrnutí výsledků dotazníkového šetření.....	104
Závěr.....	107
Seznam literatury	112
Příloha 1 Dotazník v českém jazyce.....	123
Příloha 2 Dotazník v anglickém jazyce	0

Seznam použitých zkratek

CODA	children of deaf parents; v češtině se používá termín slyšící děti neslyšících rodičů
CVP	Certifikační vzdělávací program
CZTN	Centrum zprostředkování tlumočení neslyšícím
ČNES	Čeština v komunikaci neslyšících
ČKTZJ	Česká komora tlumočnicků znakového jazyka
ČZJ	český znakový jazyka
DIAK	Diakonia-ammattikorkeakoulu; do češtiny přeloženo jako Diakonická univerzita aplikovaných věd
EU	Evropská unie
EFSLI	European Forum of Sign Language Interpreters; Evropské fórum tlumočnicků znakového jazyka
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
HUMAK	Humanistinen ammattikorkeakoulu; do češtiny přeloženo jako Humanitní univerzita aplikovaných věd
HPP	hlavní pracovní poměr
Kela	Kansaeläkelaitos; do češtiny přeloženo jako Instituce sociálního zabezpečení
MU	Masarykova Univerzita
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
UK	Univerzita Karlova
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
ZJ	Znakový jazyk
ZTP	Zvlášť těžce postižený
ZTP/P	Zvlášť těžce postižení/průvodce

Úvod

V této bakalářské práci se zaměřím na tlumočení znakového jazyka na vysokých školách, a především pak na vzdělání tlumočnicků, kteří momentálně působí na vysokých školách v České republice a ve Finsku.

Cílem práce je popsat a porovnat situaci s tlumočením na vysokých školách v obou zemích především v tom ohledu, že se pokusím zjistit, jak se tlumočníci vzdělávají a jakého vzdělání dosáhli ti, kteří aktuálně na vysokých školách působí. Kromě toho se také zaměřím na to, jak situaci s tlumočením na vysokých školách hodnotí sami tlumočníci.

V teoretické části se nejprve budu věnovat specifikům tlumočení na vysokých školách. V této části budu vycházet jak ze zahraniční, tak české literatury. Poté představím publikace a práce, které se tlumočením na vysokých školách v České republice zabývaly dříve. Dále popíšu legislativu, která se týká tlumočení znakových jazyků na vysokých školách v České republice a ve Finsku, a věnovat se budu také tomu, jak funguje zajišťování tlumočnických služeb v obou zemích a jaká je aktuální tlumočnická situace. Následně se zaměřím na tlumočnické vzdělávání a na instituce, které tlumočníky na profesi připravují.

V praktické části pak pomocí dotazníkového šetření provedu výzkum mezi tlumočníky znakového jazyka aktuálně působícími na vysokých školách v České republice a ve Finsku. Zajímá se budu především o to, jaké vzdělání a na jakém stupni tyto tlumočníci absolvovali a kolik praxe mají za sebou. Dále plánuji zjistit, jaké vzdělání je podle nich pro tlumočníky, kteří budou působit na vysoké škole, optimální. Na závěr tlumočníky v obou zemích požádám o zhodnocení situace s tlumočením na vysokých školách, s úrovní tlumočnického vzdělávání v jejich zemi, ale i s platovým ohodnocením.

V rámci vyhodnocování vyplněných dotazníků usouvztažním získané odpovědi s informacemi z teoretické části. Situaci v České republice a ve Finsku porovnáám.

1. Tlumočení na vysokých školách a jeho specifika

V moderní společnosti panuje snaha o to, **co nejvíce začlenit neslyšící do majoritní společnosti**. K tomu, aby toho bylo dosaženo, je třeba poskytnout jim nejzákladnější služby, jako je například vzdělávání, v jejich mateřském jazyce, na což mají i podle Všeobecné deklarace lidských práv a dalších nadnárodních a národních úmluv, která hovoří o lidských právech, nárok.¹

Předpokladem pro to, aby vzdělávání neslyšících mohlo probíhat v jejich mateřském jazyce, konkrétně třeba v jazyce znakovém, je často přítomnost tlumočníka. Díky němu dnes mohou neslyšící studovat na všech stupních vzdělávání a více než dříve toho také využívají.

Tato kapitola se soustředí na to, v čem je specifické tlumočení ve vzdělávání a s jakými komplikacemi se tlumočník v tomto prostředí, a konkrétněji pak na půdě vysokých škol, může setkat.

1.1. Specifika tlumočení ve vzdělávání a v prostředí vysokých škol

Neslyšící se stále častěji chtějí dále vzdělávat a využívat možností terciálního vzdělávání. **Na vysokých školách je proto po tlumočnících poptávka**, která navíc pravděpodobně ještě poroste s tím, jak se bude zvyšovat zájem neslyšících o různé obory. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 15).

K tomu, aby mluvčí znakového jazyka dostal stejně kvalitní vzdělávání jako jeho slyšící vrstevníci, potřebuje profesionálního tlumočníka. Stejně jako v jiných tlumočnických situacích je i pro práci na vysokých školách základním předpokladem to, **že tlumočník na velmi dobré úrovni ovládá jak znakový, tak i mluvený jazyk a dobře zná kulturu obou stran.** Jak uvádí Frishbergová v publikaci *Interpreting: and introduction*, pro tlumočníky ve vzdělávání jsou důležité i **dobře vyvinuté interpersonální schopnosti a umění veřejného projevu.** V neposlední řadě musí tlumočník velmi dbát na **etiku.** (Frishberg, 1994, s. 111)

➤ Specifika tlumočení ve vzdělávání obecně

Tlumočení ve vzdělávání má svá specifika, většina z nich je platná pro všechny stupně včetně toho nejvyššího.

¹ „Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností“ (Všeobecná deklarace lidských práv, čl. 26).

- **Spolupráce vyučujícího s tlumočnickem**

Jednou z hlavních podmínek pro to, aby byly naplněny potřeby neslyšících studentů, je **kooperace tlumočníka a pedagoga**. (Červinková Houšková, 2008, s. 34). Pokud spolu spolupracují, může to pomoci hladké komunikaci mezi oběma stranami. „*Student nemusí svoji hluchotu vnímat jako hendikep – dochází k přirozené integraci*“ (Břínková, 2015, s. 9)

O kooperaci hovoří i finský Spolek neslyšících: „*Pokud je to možné, tlumočnick vede všechny zúčastněné strany k tomu, aby spolu co nejlépe spolupracovali*“ (Kuurojen liitto ry, 2006, s. 3).

Finský spolek překladatelů a tlumočnicků klade důraz na **týmovou spolupráci, která je ve vzdělávání nezbytná** vzhledem k tomu, že tlumočnick často musí pracovat například v páru. Tlumočnick by měl také trávit čas ve skupině, do jejíhož jazyka tlumočí. „*Naučí se tak nejen jazyk, ale pochopí lépe i kulturu a specifické potřeby,*“ popisuje na svých stránkách požadavky kladené na tlumočnický působící ve vzdělávání tento spolek. Může tak pomoci tomu, aby veškerá spolupráce fungovala. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liito).

- **Logistika**

Informovaný pedagog bere ohled na přítomnost tlumočnicka a přizpůsobuje tomu výuku. Tlumočnick v učebně většinou stojí u tabule, na místě, kde na něj neslyšící dobře vidí a zároveň může sledovat vyučujícího, tabuli nebo plátno. Vyučující, který chápe potřeby neslyšícího studenta nepobíhá po učebně ani nezakrývá tlumočnicka. I na vysoké škole může nastat situace, kdy studenti mají například pracovat ve skupinách, tím pádem nesledují vyučujícího, ale diskutují mezi sebou. Pokud to prostory učebny a počty neslyšících a tlumočnicků v jedné hodině dovolují, může se tlumočnick v tomto případě například posadit ke skupině. (Frishberg, 1994, s. 109).

- **Proces tlumočení**

Práce v týmu pedagoga a tlumočnicka na tom, aby student získal stejné vzdělání jako ostatní, spočívá také v tom, že je vyučující dobře seznámen s tím, jak proces tlumočení probíhá. Chápe například, že mezi původním výkladem a výkladem přetlumočeným je prodleva a že neslyšící student sdělení dostane se zpožděním. Pedagog si také musí být vědom toho, že neslyšící nemůže v jednu chvíli sledovat tlumočnicka a tabuli nebo sešit. (Frishberg, 1994, s. 106).

Prací tlumočníka je pedagoga o těchto situacích informovat a upozornit ho na problém, který by mohl neslyšícího studenta oproti ostatním znevýhodnit. (Frishberg, 1994, s. 109).

- **Časová náročnost**

Tlumočení ve vzdělávání je také význačné časovou náročností. O to více na vysoké škole, kde přednášky často trvají 90 minut a tlumočník tlumočí náročná témata od ekonomie, po chemii nebo filozofii.

Pedagog může hodinu rozdělit tak, aby tlumočnickovi poskytl několik pauz, díky nimž si tlumočník může odpočinout a eliminovat chyby při překladu, jejichž výskyt se s únavou zvyšuje. (Frishberg, 1994, s. 110)

Na to, že časová náročnost se může podepsat na soustředění, často upozorňují i finské zdroje, které jako řešení vidí přítomnost více tlumočnicků.

Například Finský spolek tlumočnicků znakového jazyka² na svých stránkách v sekci Tlumočení ve vzdělávání uvádí: „*Výzkumy dokázaly, že pokud se tlumočí v páru, výkon tlumočnicka a kvalita tlumočení se zlepšují.*“ Podle spolku Finských tlumočnicků znakového jazyka by v hodinách měli nejlépe působit dva tlumočníci, kteří se střídají po patnácti minutách. Ten tlumočník, který právě „odpočívá“ je ale stále aktivní, sleduje tlumočení svého kolegy a poskytuje mu podporu. (Suomen viittomakielen tulkki).

Stejně to vidí i finský Spolek neslyšících,³ který ve své publikaci uvádí, že optimální je párové tlumočení s intervalem střídání mezi 15 a 20 minutami. (Kuurojen liitto ry, 2006, s. 11).

- **Rozdělení rolí**

Problémem, se kterým se někteří tlumočníci potýkají a který řeší mnoho publikací, je nejasnost tlumočnickovy role. Vyučujícím může být tlumočník vnímán jako osoba, která kromě převádění sdělení z jednoho jazyka do druhého je schopna zvládnout třeba i dozor při psaní testu. Pro studenty může být jeho role zaměněna s rolí asistenta nebo dokonce samotného pedagoga.

Základem toho, aby tlumočník prováděl svou práci správně, je to, že je opravdu jen tlumočnickem a nepřekračuje hranice své profese. K tomu je třeba, aby **vedení školy, pedagogové, studenti a další zaměstnanci školy jasně chápali jeho roli.**

² Finsky Suomen viittomakielen liitto ry

³ Finsky Kuurojen liitto ry

Jak by měla vypadat situace, kdy účastníci jasně rozumí rozdělení rolí, popisují autorky publikace Specifika tlumočení ve vzdělávání. Student chápající roli tlumočnicka by například neměl ze svých chyb a neúspěchů obviňovat tlumočnicka, jasně by měl rozumět tomu, kdo je vyučující, a že tlumočnick mu jen předává sdělení. Tlumočnick by, stejně jako pedagog, měl vnímat studenta jako samostatnou bytost. Žáka či studenta tlumočnick nenapomíná, nevysvětluje mu nic navíc a nepomáhá mu s úkoly. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 35).

„*Tlumočnick nepomáhá studentovi a ani nijak nezasahuje do výuky. Za obsah vyučování je zodpovědný vyučující a každý student je zodpovědný za vlastní studium,*“ uvádí finský Spolek neslyšících. (Kuurojen liitto ry, 2006, s. 7).

Tlumočnickovou prací je ale ostatní s jeho rolí seznámit a s vedením školy i s ostatními pedagogickými i nepedagogickými pracovníky spolupracovat na zlepšení podmínek pro neslyšící. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 15).

- **Tlumočení mimo výuku**

Součástí pobytu ve škole je pro žáky a studenty i interakce se spolužáky. Je ale otázkou, zda je tlumočnickovou prací, se do komunikace mimo výuku zapojovat.

Podle autorky článku o tlumočení v inkluzivním vzdělávání v Komořím bulletinu je v případě, že je například neslyšící na škole jediným mluvčím znakového jazyka, dobré, pokud se tlumočnick alespoň někdy pokusí neslyšícího žáka například o přestávkách zapojit mezi slyšící studenty. Pomůže mu tím se socializací a pomůže předejít izolaci. (Břínková, 2015, s. 9).

Důležitou roli tlumočnicka při vytváření sociálních vztahů studenta vidí i finský Spolek neslyšících: „*Tlumočnick hraje podstatnou roli, když student hledá své místo v komunitě spolužáků*“ (Kuurojen liitto ry, 2006, s. 11).

- **Příprava**

Zásadní pro tlumočení ve vzdělávání je příprava. K tomu, aby se tlumočnick mohl řádně připravit na vyučování, je nezbytný **přístup k veškerým materiálům**, včetně videí, nahrávek ale i obrázků, se kterými se bude v hodině pracovat. Kromě poskytnutí těchto materiálů pedagogem, by měl mít tlumočnick také možnost s ním látku konzultovat, a získat tak například dovysvětlení k tomu, čemu zcela nerozumí. Připraven by měl být i na metody a strategie výuky, aby se na průběh hodiny mohl co nejlépe připravit. Pedagog by mu také měl poskytnout informace o tom, jestli půjde jen o výklad, o debatu či o práci ve skupinkách. V případě referátů by také měl včas získat podklady od studentů, kteří je zpracovávají. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 87).

„Aby tlumočení ve vzdělávání bylo co nejkvalitnější, tlumočnick musí být na tlumočení velmi dobře připraven. V rámci pracovní smlouvy tak musí být brán v potaz i čas na přípravu“ (Suomen viittomakielen tulkki).

➤ **Specifika tlumočení na vysokých školách**

Nyní se dostáváme k tomu, čím se tlumočení na vyšších stupních nejvíce liší a s čím se tlumočníci v terciálním vzdělávání potýkají.

Vysoké školství je v mnoha ohledech specifické. Liší se v náročnosti látky a většímu důrazu na odbornost. Probírají se náročnější témata, ke kterým se pojí odborná terminologie.

Klienti, pro které je tlumočeno jsou oproti nižší stupňům již dospělí lidé, proto i práce s nimi je odlišná. V neposlední řadě se liší i prostředí, které je oproti základním i středním školám formálnější.

Tyto faktory mohou ovlivnit i tlumočnickou situaci

• **Rozdělení rolí**

Vzhledem k tomu, že studenti vysokých škol využívající tlumočnických služeb jsou dospělí neslyšící, kteří se již s tlumočením setkali, oproti žákům základních nebo i středních škol, tlumočnickou roli většinou znají a akceptují ji. (Frishberg, 1994, s. 106). Šebková v publikaci Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a zahraničí zdůrazňuje, že dospělí lidé také dokážou s tlumočnickem více spolupracovat, což je velkou výhodou. (Šebková, 2008, s. 48).

• **Tlumočení mimo výuku**

Pokud se nejedná o obor, kde zároveň studuje více neslyšících, je pro klienta tlumočnick často jedinou osobou, se kterou mohou komunikovat.

Podle výsledků výzkumu, jenž prezentovali Brown a Foster, mají tlumočníci v terciálním vzdělávání dobrý vliv na akademický výkon studentů, ale téměř nulový vliv na komunikaci neslyšících s ostatními slyšícími studenty. (Brown & Foster, 1991, s. 21-27).

• **Tlumočená látka**

Tlumočnick působící ve vzdělávání musí mít kromě jazykových schopností i širokou škálu znalostí z různých oborů. *„Pokud tlumočnick nerozumí obsahu zprávy ve zdrojovém jazyce, nelze předpokládat, že ji adekvátně převeďte do cílového jazyka“ (Harrington & Turner, 2005, s. 79).*

Pro to, aby dokázal provést co nejvyšší překlad, je tedy dobré, aby látku sám dobře ovládal. S tím, jak roste zájem neslyšících o různé obory, se tlumočníci dostávají na různé vysoké školy a tlumočí velmi odbornou látku. Najít dost profesionálních tlumočnicků, kteří by zároveň byli odborníky na vysokoškolské obory, jako je lingvistika, finance, ale třeba i informatika nebo obory přírodních věd typu chemie nebo fyziky, není tak úplně možné.

Autoři publikace *Sign Language Interpreting* jako ideální řešení této problematiky navrhnou koncept vzdělávání tlumočnicků, podle kterého by existovala jakási postsekundární instituce, která by tlumočnický připravovala na tlumočení na vědeckých a technologických oborech. (Schein, Cartwright, & Stewart, 2004, s. 175).

- **Příprava**

Chyby v komunikaci na přednáškách a seminářích se podle Johnsona v případě, že tlumočnický není seznámen s obsahem toho, co tlumočí, vyskytují častěji. (Johnson, 1991, s. 31)

I autoři publikace *Sign Language Interpreting* hovoří o tom, že pro to, aby se tlumočnický s náročností vysokoškolské látky vypořádal co nejlépe, potřebuje především čas na přípravu, na studium materiálů a konzultace s vyučujícími. Ten by měl být také náležitě ohodnocen. (Schein, Cartwright, & Stewart, 2004, s. 175).

- **Terminologie**

Kromě toho se tlumočníci na vysokých školách a různých oborech setkávají s odbornou terminologií. Některé znaky, které jsou pro výklad vysokoškolské látky potřeba, nemusí tlumočnický znát. I v tomto případě je výhodou, že studenti jsou již dospělí, takže mohou tlumočnickovi pomoci. Součástí tlumočnickovy přípravy je vyhledávání vhodných znaků označujících dané termíny, konzultace těchto znaků s ostatními tlumočnickými a s neslyšícími studenty. Vzhledem k tomu, že ještě donedávna se znakový jazyk pro podobné účely, jako je například výklad fyziky nebo různé obory medicíny, vůbec nepoužíval, jednotlivé znaky ani nemusí existovat. V tomto případě si tlumočnický někdy dokonce musí nějaký nový znak „vymyslet“. Společně s neslyšícími studenty, ostatními tlumočnickými a lingvisty znakového jazyka, pak pracuje na vyhledání nebo vytvoření znaku, který by byl pro označení termínu co nejvhodnější. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 82).

- **Nároky na tlumočnicka**

Ve vzdělávání a zejména pak na vysokých školách by kvůli všem těmto překážkám podle autorů publikace *Interpreting interpreting* měli působit ti nej kvalifikovanější a nej zkušenější tlumočníci. (Harrington & Turner, 2005, s. 82).

V Českém prostředí je minimální požadavek na vzdělání pro tlumočníky, kteří sami působí ve vzdělávání, středoškolské vzdělání s maturitou. V článku o tlumočení ve vzdělávání zveřejněném na webu Jednoty tlumočnicků a překladatelů Dingová popsala, že v případě vysokoškolského prostředí je vysokoškolské vzdělání pro tlumočníka velkou výhodou. „*Tlumočník by měl mít vždy minimálně stejné obecné vzdělání, jako mají jeho klienti, tj. neslyšící studenti*“ (Dingová, 2015). Autorka také zdůrazňuje roli tlumočnického vzdělání. „*Zcela jistě kromě formálního vzdělání na obecné úrovni je velmi důležité získané plnohodnotné tlumočnické vzdělání, které je pak pravidelně doplňované a aktualizované ve formě celoživotního vzdělávání*“ (Dingová, 2015).

Podle Finského spolku překladatelů a tlumočnicků⁴ by měl být tlumočník působící ve vzdělávání, a na vysokých školách obzvlášť, sám velmi vzdělaný a měl by mít široký zájem o různá témata, zároveň by ale také měl umět pracovat s informačními technologiemi a sledovat technologický rozvoj. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liito).

➤ Shrnutí rozdílů

Oproti tlumočení ve vzdělávání obecně se tlumočení konkrétně na vysokých školách liší v těchto bodech:

- a) **Studenti jsou již dospělí lidé** – chápou roli tlumočníky; jsou samostatnější; pro tlumočníka je snazší s nimi spolupracovat; tlumočnickovi mohou pomoci s terminologií
- b) **Tlumočník nezapojuje neslyšícího studenta do debaty se spolužáky**
- c) **Tlumočená látka je náročnější** – tlumočník tlumočí odborná témata; někdy tlumočí odbornou látku, které nemusí vždy rozumět
- d) **Větší výskyt odborné terminologie** – tlumočník se musí potýkat s odbornými termíny, pro které nemusí existovat znaky
- e) **Je kladen větší důraz na přípravu** – vzhledem k tlumočení odborných témat, ve kterých může být těžké se orientovat, hraje příprava ještě důležitější roli
- f) **Nároky na tlumočníka jsou vyšší** – na vysokých školách by měli působit ti nej zkušenější a nejvzdělanější tlumočníci

⁴ Finsky Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto

1.2. Tlumočení na vysoké škole podle české literatury

V Českém prostředí není mnoho publikací, které by se věnovaly konkrétně tlumočení na vysoké škole. Čeští autoři se více věnují tlumočení ve vzdělávání obecně, případně se zaměřují na problematiku neslyšících žáků na nižších stupních vzdělávání, a tudíž i tlumočením v těchto vzdělávacích zařízeních.

Dále rozeberu publikace a bakalářské práce, které se tlumočením na vysokých školách zabývaly a které podávají informace relevantní k mé práci.

a) Úvod do tlumočnické profese

Problematika tlumočení na vysoké škole je nastíněna například v publikaci Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a v zahraničí. (Šebková, 2008). Autorka hovoří o tom, že na **tlumočníky na tomto stupni vzdělávání jsou kladeny mnohem větší požadavky**, co se týká odborných znalostí. Zmíněna je zde také nedostatečnost odborné terminologie. Výhodu, kterou mají tlumočníci působící právě na nejvyšších stupních vzdělávání, autorka publikace vidí v tom, že je **pro tlumočníky snazší spolupracovat s již dospělými studenty**. (Šebková, 2008, s. 48). Publikace se také zabývá, jak je zřejmé již z názvu, vzděláváním samotných tlumočnicků. Popisuje systémy, které jsou dostupné v České republice a rozebírá i situaci v jiných evropských i mimoevropských státech. (Šebková, 2008).

b) Specifika tlumočení ve vzdělávání

V publikaci Specifika tlumočení ve vzdělávání (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008) je této problematice věnována jedna z kapitol. Autorky hovoří o tom, že s tím, jak roste zájem neslyšících o různé obory, **na vysokých školách je třeba více tlumočnicků**. Publikace rozebírá také legislativu týkající se tlumočení na různých úrovních českého vzdělávacího systému, tedy i tlumočení na vysoké škole. Legislativu sama rozeberu více do hloubky v kapitole 3.1. Specifické pro oblast tlumočení v terciálním vzdělávání je podle této publikace to, že **studenti jsou již dospělí lidé, mají proto „větší sebekontrolu a disciplínu.“ Zároveň se méně stává, že by na vyšších stupních vzdělávání byly zaměňovány role** (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 146). Zdůrazněna je zde informovanost všech pedagogů o tom, **jak organizovat výuku, při níž je přítomen tlumočnický znakového jazyka**. Zmíněno je zde v tomto kontextu centrum Tereisiás Masarykovy Univerzity v Brně, které nabízí k této problematice vyučujícím konzultace, i obor Čeština v komunikaci neslyšících (dále jen ČNES) na Filozofické fakultě

Univerzity Karlovy, kde je tlumočnickou součástí pracovního týmu. (Zahumenská, Dingová, & Horáková, 2008, s. 147).

c) Tlumočení znakového jazyka na vysokých školách v České republice

Absolventka oboru ČNES Tesaříková se ve své bakalářské práci z roku 2012 věnovala obecně situaci tlumočení znakového jazyka na vysokých školách v České republice. V práci mapovala situaci zajišťování tlumočnických služeb na různých univerzitách po celé republice, vytvořila přehled specializovaných pracovišť i různé způsoby distribuce tlumočnicků na jednotlivých vysokých školách. (Tesaříková, 2012).

Součástí práce Daniely Tesaříkové bylo dotazníkové šetření mezi neslyšícími studenty, kteří tlumočnických služeb využívají. Na základě více než tří desítek dotazníků Tesaříková došla k tomu, že studenti jsou s tlumočnickými službami a s jejich úrovní spíše spokojeni. Kladně neslyšící hodnotili například přípravu tlumočnicků na hodiny i dodržování etických zásad. **Největším problémem je podle neslyšících nedostatek tlumočnicků.** Výjimečně se objevovaly stížnosti na nedostatek profesionality, kvalifikace, odbornosti, případně na případy nedodržování etického kodexu. (Tesaříková, 2012, s. 31-73).

d) Faktory ovlivňující tlumočnický výkon ve vzdělávacím zařízení

Touto problematikou se zabývala i jiná studentka stejného oboru na Filozofické fakultě UK Adéla Efflerová, která pro svou bakalářskou práci Faktory ovlivňující tlumočnický výkon ve vzdělávacím zařízení z roku 2013 prováděla rozhovory s několika tlumočnickými na různých stupních vzdělávání. Hovořila také s tlumočnicí v té době působící na Masarykově Univerzitě v Brně a s tehdy již bývalou tlumočnicí z oboru Čeština v komunikaci neslyšících. (Efflerová, 2013).

Zaměstnankyně Masarykovy Univerzity hovořila o tom, že se **situace s tlumočením zlepšuje a že studenti i vyučující lépe chápou práci tlumočnicka** i to, jak by měla tlumočená hodina probíhat. **Problém podle ní ale někdy nastává s poskytováním materiálů k přípravě a samozřejmě také s terminologií.** Tato konkrétní tlumočnice pracovala mimo jiné pro studentku Lékařské fakulty. Na začátku svého působení se potýkala právě s problémem, který jsem popisovala v kapitole 1.1 jako jedno ze specifíků tlumočení na vysokých školách, tedy s tím, že neexistovaly znaky. Tlumočnice v rozhovoru uvedla, že na v předmětech lékařské fakulty neexistovaly znaky až pro 90 procent odborných termínů. Důležitá pro ni v tuto chvíli **byla spolupráce se samotnou studentkou, díky které si s terminologií dokázaly poradit.** (Efflerová, 2013, s. 131-135)

Tlumočnice z Filozofické fakulty UK, která zde působila do roku 2009, si v rozhovoru stěžovala na občasné potíže s přípravou na tlumočení. Někteří vyučující jsou podle ní například zvyklí přednášet spatra, a tak nemají žádné materiály, které by poskytli pro přípravu na tlumočení. Kladně ale hodnotila spolupráci se studenty i to, že se postupně ujasňovala pravidla pro poskytování tlumočnických služeb. Studenti i vyučující si na tlumočnický začátek zvykat a postupně se „*navenek vymezila pravidla*“ pro spolupráci s vyučujícími (Efflerová, 2013, s 128 - 130).

Efflerová v práci vycházela také z panelové diskuse Tlumočení pro sluchově postižené na vysokých školách, kterou v roce 2012 pořádali studenti oboru ČNES a na níž hovořili o různých situacích týkajících se tlumočení na akademické půdě.

Podle přítomných neslyšících studentů by **tlumočnick měl ovládat kromě znakového jazyka i znakovou češtinu**, kterou by například užíval pro definici odborných termínů. Tyto komunikační kódy by také měl zvládat plynule střídat. (Efflerová, 2013, s. 36). Při debatě o problematice týkající se pojmů, pro které tlumočnick nezná znak, je podle názorů diskutujících **nejlepší, pokud termín nejprve vyhlásuje. V případě, že jej některý ze studentů zná, může tlumočnickovi znak „napovědět“, v opačném případě může tlumočnick společně se studenty znak vytvořit.** (Efflerová, 2013, s. 37). Studenti se při diskusi mimo jiné shodli na tom, že by **tlumočnick neměl odmítat tlumočení jen kvůli tomu, že mu vyučující neposkytl materiály**,⁵ podle nich může v takové případě čerpat například ze sylabu. (Efflerová, 2013, s. 39). Diskutující se také setkali s různými přístupy vyučujících k přítomnosti tlumočnicka. Někdy bylo přijetí velmi kladné a pedagog třeba i jevil zájem o znakový jazyk. Jindy vyučující tlumočnicka dokonce odmítal, například při zkouškách, protože nevěřil tomu, že bude plně neutrální a studentovi nebude radit. Neslyšící prý v takové situaci přání vyučujícího respektovali. **Rozdíl v přístupu se prý lišil i na základě věku vyučujících**, ti mladší si podle nich spíše nechají vysvětlit, jak by

⁵ Vnitřní pravidla Ústavu jazyka a komunikace neslyšících o poskytování tlumočnických služeb na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy stanovují pravidla k poskytování materiálů tlumočnickům: „*Aby mohl vykonavatel služby (tlumočnick, přepisovatel) podat kvalitní výkon, je nutné mu předem poskytnout materiály, které využije ke své přípravě. Může se jednat o powerpointové prezentace, odkazy na elektronické zdroje, okopírované kapitoly ze skript, náčrt struktury a cílů vyučovací jednotky, která bude tlumočena/přepisována atd...*“ Dále pravidla stanovují, že tlumočnick má v případě neposkytnutí materiálů právo tlumočení odmítnout. „*Pokud vykonavatel služby neobdrží žádné podklady, dostane je v nepoužitelné podobě, nebo je nedostane včas, je jeho právem vykonání služby odmítnout. Ani on, ani koordinátor pak za absenci služeb nenese zodpovědnost.*“ (Ústav jazyků a komunikace neslyšících)

měla být organizovaná výuka a pravděpodobněji si na tlumočení zvyknou a přizpůsobí se mu. (Efflerová, 2013, s. 46).

e) Komoří Bulletin 1/2015

Tématem jarního čísla bulletinu, který vydala Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ) v roce 2015, bylo tlumočení ve vzdělávání. Kromě článku Břinkové o tlumočnicích v inkluzivním vzdělávání se číslo také věnovalo legislativě týkající se tlumočnicků ve vzdělávání, na kterou se blíže zaměřím v kapitole 2.1 této práce. Bulletin obsahuje rozhovor s Tamarou Kováčovou, která se jako předsedkyně Expertní komise pro vzdělávání při ASNEP zabývala novelizací školského zákona tak, aby byly podmínky ve vzdělávání pro neslyšící studenty zlepšeny. I této novele se budu věnovat v kapitole 2.1. (Břinková, 2015).

Jedno z podtémat tohoto čísla bylo tlumočení na vysokých školách. Kateřina Pešková se v článku věnovala tomu, jak jsou na různých vysokých školách zajišťovány tlumočnické služby. Tímto tématem se budu v práci také zabývat, systém popíšu v kapitole 3.1. (Pešková, 2015).

2. Tlumočení a legislativa

Všichni lidé se podle **Všeobecné deklarace lidských práv**, která byla schválena 10. července 1948 a kterou přijali členové Organizace spojených národů, rodí svobodní a sobě rovní. (Všeobecná deklarace lidských práv, článek 1). Všichni mají stejná práva bez ohledu na rasu, barvu, pohlaví, náboženství, jazyk nebo národnostní či sociální původ. (Všeobecná deklarace lidských práv, článek 2). V neposlední řadě mají podle deklarace všichni stejné právo na vzdělání. ***„Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností“*** (Všeobecná deklarace lidských práv, článek 26).

Jedním ze základních předpokladů toho, aby byla tato základní lidská práva naplňována i u mluvčích znakového jazyka, je vytvoření zákonů o tlumočení.

Z dokumentů popisující základní lidská práva vyplývají konkrétnější dokumenty zabývající se právy zdravotně postižených, jako je například **Úmluva Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením**, podle které má být respektováno právo osob se zdravotním postižením na uznání a podporu své specifické kulturní a jazykové menšiny, včetně znakového jazyka a kultury neslyšících. (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 30/4). Aby státy, které úmluvu přijaly, realizovaly rovný přístup ke vzdělání, **mají umožnit studium znakového jazyka a podporu jazykové identity společenství neslyšících**. *„Zajistí, aby nevidomým, neslyšícím a hluchoslepým osobám, a zejména dětem, bylo poskytováno vzdělávání v jazycích a způsobech a prostředcích komunikace, které jsou pro dotyčnou osobu nejvhodnější, a v prostředích, která maximalizují vzdělávací pokroky a sociální rozvoj“* (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 24/3c).

Evropský parlament vydal v roce 1988 rezoluci o znakovém jazyce, podle které oficiálně uznává nezbytnost jeho užívání a potřebu neslyšících na využívání tlumočnicků znakového jazyka v každodenním životě, aby mohli být plně integrováni do většinové slyšící společnosti. (European Parliament Resolution on Sign Languages).

V rámci Evropské unie je v oblasti vzdělávání neslyšících v jazyce, který jim je vlastní, zásadní **Bruselská deklarace**. Dne 19. listopadu 2010 byla uspořádána konference týkající se právních předpisů o znakovém jazyce. Účastníci této konference, včetně mnoha tlumočnicků znakového jazyka, jednali o společenství neslyšících, o znakovém jazyku a o právních předpisech pro poskytování tlumočnicků znakového jazyka. Závěrem konference byla tato deklarace podepsána. Definuje status znakových jazyků;

uvádí, že právo na znakový jazyk je lidské právo; zdůrazňuje, že neslyšící musí mít **přístup k informacím prostřednictvím tlumočení do znakového jazyka a popisuje požadavky, které se týkají vzdělávání v tomto jazyce. Zdůrazňuje také potřebu kvalifikovaných a profesionálních tlumočnicků znakového jazyka a hovoří o jejich vzdělávání a zaměstnávání.** Deklarace mimo jiné vyzývá Evropskou unii a členské státy k tomu, aby „*bylo zajištěno poskytování tlumočnických služeb ve znakovém jazyce, včetně financování a odborného vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka...*“ (ruce.cz).

K tomu, aby neslyšícím byly poskytovány tlumočnické služby v takové míře, v jaké potřebují k naplnění jejich základních práv, je potřeba, aby byla pravidla řádně ukotvená v legislativě. V následující části mé práce popíšu konkrétní zákony týkající se tlumočení v České republice a následně ve Finsku.

2.1. Tlumočení a legislativa České republiky

Třebaže v právním systému České republiky doposud není vše ošetřeno natolik, aby práva uživatelů znakového jazyka byla naplňována ve všech situacích a za všech okolností, o neslyšících, o komunikačních systémech neslyšících, o vzdělávání osob se sluchovým postižením či například o tlumočení ve vzdělávání hovoří v rámci české legislativy několik zákonů.

➤ Zákon o komunikačních systémech

Podle paragrafu 7 zákona o komunikačních systémech mají **neslyšící právo na vzdělání s využitím jimi zvoleného komunikačního systému**, kterým může být například znakový jazyk. Studentům či žákům, jimž byly z důvodů sluchového postižení přiznány mimořádné výhody II. (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz (ZTP/P), mají být bezplatně poskytovány tlumočnické služby. (Zákon č. 384/2008 Sb.: zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, část první, čl. I, § 7-8).

➤ Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Pro tuto bakalářskou práci jsou důležité informace vycházející ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, jehož hlavním principem je, že vzdělávání je založeno na zásadách rovného přístupu. Paragraf 13 tohoto zákona pak konkrétněji hovoří o vyučovacím jazyce, podle kterého **má být příslušníkům menšin zajištěno právo na vzdělávání v jazyce menšin.**

V paragrafu 16 je pak rozvedena podpora jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. „*Tím se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k*

uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, část první, § 16).

Mezi podpůrná opatření podle tohoto zákona patří mimo jiné i použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic nebo třeba využívání komunikačních systémů neslyšících. **Na tato podpůrná opatření mají osoby se speciálními vzdělávacími potřebami právo a bezplatně jim mají být poskytována školou a školským zařízením.** (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, část první, § 13-16).

Školský zákon také určuje, **kdo může tlumočit ve vzdělávání:** „*Využívá-li škola nebo školské zařízení tlumočnicka českého znakového jazyka, zajistí, aby jeho činnost vykonávala osoba, která prokáže vzdělání, nebo praxi a vzdělání, jimiž získala znalost českého znakového jazyka na úrovni rodilého mluvčího a tlumočnické dovednosti na úrovni umožňující plnohodnotné vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, část první, § 16).*

Předsedkyně Expertní komise pro vzdělávání při ASNEP Tamara Kováčová, která byla členem týmu, který se zabýval prosazením novely školského zákona, tak aby byly zlepšeny podmínky pro neslyšící, v rozhovoru pro Jarní Komoří Bulletin z roku 2015 hovořila o problematice určení úrovně znalosti znakového jazyka. Jelikož **u znakových jazyků neexistuje žádný referenční rámec** jako u mluvených jazyků, je v zákoně napsáno, že tlumočnick musí dosahovat úrovně rodilého mluvčího, což zhruba odpovídá úrovni C2. (Břinková, 2015).

Z těchto zákonů vyplývá, že **děti, žáci a studenti, jejichž mateřským jazykem je znakový jazyk, mají právo na to být vzdělávání právě tímto komunikačním systémem.** Podmínkou toho, aby tomu tak bylo, je pak často přítomnost tlumočnicka znakového jazyka, na kterého také mají neslyšící nárok. **Role samotného tlumočnicka ale není v zákonech o vzdělávání příliš jasná,** školské předpisy o jeho působení vůbec nepojednávají. To může způsobit problém v zaměstnávání tlumočnicka ve škole, jelikož například v rámci zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících není tlumočnick

zmíněn. Pokud ho škola tedy zaměstná, jeho role není jasná a místo toho, aby byl opravdu tlumočnickem, tedy zprostředkovatelem komunikace, je zaměstnáván například jako asistent.

➤ **Zákon o vysokých školách**

V rámci terciálního stupně vzdělávání může být působení tlumočnicka znakového jazyka ošetřeno vnitřními předpisy školy nebo směrnicemi rektora. (Bízková, 2014, s. 13).

V zákoně č. 111/1998 Sb. o vysokých školách je zmíněno, že standardem pro akreditaci je zajištění podmínek rovného přístupu zdravotně postižených uchazečů. (Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, část devátá, § 78a). Školy by proto měly poskytnout takové prostředí, kde budou vytvořeny podmínky i pro ty, kteří mají speciálně vzdělávací potřeby, tím pádem i pro osoby preferující jiný komunikační systém. Jak konkrétně jsou vyrovnané podmínky vytvořeny, pak definují dokumenty jednotlivých vysokých škol.

➤ **Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově**

Například na Univerzitě Karlově, na které studuje v České republice nejvíce studentů,⁷ je takovým dokumentem opatření rektora 23/2017 s názvem Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami. Ten má za úkol každému zajistit rovné podmínky bez ohledu na povahu a stupeň postižení.

Univerzita se tímto dokumentem zavazuje také k tomu, že **studentům se speciálními potřebami zaručí plnohodnotnou účast ve všech oblastech akademického a studentského života.** (Opatření rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově, čl. 1). V článku 6 pak vyjmenovává jaké modifikace studijních podmínek nabízí konkrétním skupinám studentům se speciálními potřebami. Pro studenty se sluchovým postižením to jsou mimo jiné zapisovatelské a přepisovatelské služby, kompenzační pomůcky, videodokumenty, asistence při studiu, ale také tlumočnické služby. O zajištění této podpory se pak starají různé subjekty, například **Kancelář pro studenty a zaměstnance se speciálními potřebami a kontaktní osoby na konkrétních fakultách.** (Opatření

⁷ V roce 2018 bylo podle statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na Univerzitě Karlově nově zapsáno 10 152 studentů, na Masarykově Univerzitě 8 463. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově, čl. 6).

➤ **Zajištění přístupnosti Masarykovy univerzity pro osoby se zdravotním postižením**

Směrnice existují i na dalších vysokých školách v Česku, například ta, kterou vydala Masarykova Univerzita v Brně říká: „*Dochází-li na půdě MU ke komunikaci osob neslyšících ve smyslu § 2 zákona o komunikačních systémech (dále jen sluchově postižených) s osobami slyšícími, která obsahově souvisí s administrativní, vzdělávací nebo výzkumnou aktivitou MU, vzniká oběma komunikujícím stranám nárok na tlumočení nebo přepis mluvené řeči*“ (Směrnice MU č. 8/2014, Zajištění přístupnosti Masarykovy univerzity pro osoby se zdravotním postižením, čl. 8).

Tomu, jak jsou služby na vysokých školách zajišťovány, se budu blíže věnovat v kapitole číslo 3.1.

2.2. Tlumočení a legislativa Finska

Tlumočení pro sluchově postižené je ve finské legislativě popsáno v několika zákonech, jak v těch obecnějších, tak v zákonech týkající se vzdělávání.

➤ **Finská základní práva**

Výše jsem zmiňovala dokumenty, které určují základní lidská práva. U finské legislativy je pro tuto práci zmínka o dokumentu o základních lidských právech důležitá.

Finská verze zákona s názvem **Finská základní práva⁸ z roku 1999 konkrétně hovoří o neslyšících i o tlumočení do znakového jazyka**. Paragraf 17 o právu na vlastní jazyk a kulturu říká: „*Práva osob užívajících znakový jazyk a těch, kteří kvůli postižení potřebují tlumočnické služby, jsou chráněna zákonem*“ (Zákon č. 731/11.6.1999 Sb.: perusoikeudet, § 17).

16. paragraf nařizuje rovné podmínky ve vzdělávání s tím, že musí být brány ohledy na speciální potřeby jednotlivých osob. (Zákon č. 731/11.6.1999 Sb.: perusoikeudet, § 16).

➤ **Zákon o státní správě**

V zákoně č. 434/03 o státní správě⁹ ve 26. paragrafu se hovoří o tom, že pokud člen menšiny Romů, Sámů nebo uživatelů znakového jazyka, neovládá většinový jazyk, musí

⁸ Finsky perusoikeudet

⁹ Finsky hallintolaki

mu být poskytnuty bezplatně tlumočnické služby. (Zákon č. 434/6.6.2003 Sb.: hallintolaki, § 26).

➤ **Zákony o vzdělávání**

Nárok na vzdělávání v jiných jazycích, než je finština a švédština přiznává zákon č. 628/98 o základním vzdělávání.¹⁰ Výuka tak může probíhat také v sámštině, romštině nebo znakovém jazyce. Zároveň mají žáci i nárok na to se tyto jazyky ve škole učit. (Zákon č. 628/1998 Sb.: perustusopetuslaki, § 10-12). I podle dalších zákonů týkajících se vzdělávání, jako je zákon č. 629/98 o gymnáziích¹¹ nebo zákon č. 531/2017 o odborném vzdělávání,¹² si studenti mohou zvolit vzdělání ve znakovém jazyce, pokud je to jejich preferovaný jazyk.

➤ **Zákon o tlumočnických službách pro osoby s postižením**

Ve Finsku ale kromě obecných zákonů, které zmiňují znakový jazyk nebo tlumočnické služby, existuje ještě další zákon, který se konkrétně věnuje této problematice, a to zákon č. 133/2010 o tlumočnických službách pro osoby s postižením.¹³ Hlavním cílem existence tohoto zákona je vytvoření rovných podmínek a rovných příležitostí ve společnosti. V 6. paragrafu je vymezen počet hodin, na které mají osoby s postižením nárok: hluchoslepým může být poskytnuto minimálně 360 hodin ročně; sluchově postiženým pak minimálně 180 hodin ročně. Hodin ale může být mnohem více v případě, že se člověk vzdělává. **Tlumočnick mu je poskytnut pro vzdělávání na vysokých školách a univerzitách, ale také například při tréninzích nebo doplňujících kurzech, které mu pomáhají v profesním rozvoji.** Tlumočnick může se sluchově postiženým dokonce vyjet do zahraničí, pokud výjezd souvisí s jeho studiem nebo s pracovním životem. (Zákon č. 133/2010 Sb.: laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta, čl. 2, § 6-8).

Zákon také zdůrazňuje, že musí být zohledňovány potřeby postiženého, kromě preferovaného komunikačního systému pak třeba i to, že **klient vyžaduje tlumočnický dva**. V zákoně je i konkrétně popsáno, kdo se o distribuci tlumočnicků stará a kdo na dodržování tohoto zákona dohlíží. Zároveň je v dokumentu popsán systém financování. (Zákon č. 133/2010 Sb.: laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta, čl. 3, § 10-13).

System zajišťování tlumočnicků podrobněji popíšu v kapitole 3.2. mé práce.

¹⁰ Finsky perusopetuslaki

¹¹ Finsky lukiolaki

¹² Finsky laki ammatillisesta koulutuksesta

¹³ Finsky laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta

3. Zajišťování tlumočení na vysokých školách

Neslyšící mají nárok na to být vzděláváni v jazyce, který preferují, k čemuž mluvčí znakového jazyka často potřebují tlumočnické služby, a i na ty mají neslyšící nárok. Systém zajišťování tlumočnicků pro neslyšící studenty popíšu v následující části mé práce. Nejprve se zaměřím na to, jak distribuce těchto služeb funguje na vybraných vysokých školách v České republice, následně popíšu, jak je to se zajišťováním tlumočnicků ve Finsku.

3.1. Zajišťování tlumočení na vysokých školách v České republice

V kapitole 2.1 o legislativním ukotvení tlumočení do znakového jazyka jsem zmínila, že tlumočnické služby jsou na vysokých školách v Česku poskytovány na základě vnitřních předpisů jednotlivých univerzit, a jako příklad jsem uvedla směrnice dvou českých univerzit, které se věnují studentům vyžadujícím tlumočení do znakového jazyka, Univerzity Karlovy a Masarykovy Univerzity.

➤ Univerzita Karlova

Na Univerzitě Karlově mají zajišťování tlumočnických služeb na starost *“Kancelář pro studenty a zaměstnance se speciálními potřebami ISPC RUK (dále jen Kancelář), speciální pracoviště a poradny zaměřené na jednotlivé cílové skupiny studentů, garanti studijních programů, ostatní odborní pracovníci, pracovníci studijních oddělení příslušných fakult a v neposlední řadě vyučující, ale také studenti a ostatní pracovníci Univerzity”* (Opatření rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově, čl. 7). Jedním z těchto subjektů je i **Ústav jazyků a komunikace neslyšících**, který poskytuje tlumočnické služby neslyšícím, nedoslýchavým a ohluchlým studentům, pedagogům a uchazečům o studium především na Filozofické fakultě, ale i uchazečům o studium na jiných fakultách UK. (Ústav jazyků a komunikace neslyšících).

Na jednotlivých fakultách služby zajišťují zejména kontaktní osoby, které jsou podle 7. článku směrnice Univerzity Karlovy *„zodpovědné za stav, realizaci a rozvoj podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na fakultní úrovni“* (Opatření rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově, čl. 7). Jejich prací je také vytváření plánů na zabezpečování služeb a vyhodnocování toho, jak fungují.

Podle směrnice tito zaměstnanci úzce spolupracují se studenty, kteří o služby žádají. (Opatření rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově, čl. 7).

Na základě dohody se studentem kontaktní osoby vyjednají tlumočnicka, specifika tlumočení a jeho rozsah, a poté dohlíží na to, že jsou plněny podmínky smluvního vztahu. Tlumočnické služby studenti využívají především v průběhu výuky nebo při komunikaci s vyučujícími nebo dalšími pracovníky univerzity. Tlumočení ale může být zajištěno i pro další odborné akce. (Univerzita Karlova).

Přesněji je popsáno objednávání tlumočnicků na stránkách Ústavu jazyků a komunikace neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V úvodu je vymezeno, že na tlumočení mají nárok neslyšící, nedoslýchaví a ohluchlí pedagogové, uchazeči a samozřejmě také studenti. Ti musí být *„řádně evidovaní jako studenti se speciálními vzdělávacími potřebami“* (Ústav jazyků a komunikace neslyšících). Tlumočnické služby jsou studentovi poskytovány na základě jeho **komunikačních preferencí**, které jsou podloženy funkční diagnostikou. Tlumočnicka může student využívat, jak **na pravidelných přednáškách a seminářích, tak i na imatrikulacích, promocích, mimořádných akcích**, jako jsou například exkurze, nebo při různých jednáních s orgány školy. Při těchto příležitostech služby objednává sám student. Na veřejné přednášky nebo akce určené studentům Filozofické fakulty, kteří jsou neslyšící, pak objednává tlumočení Ústav jazyků a komunikace neslyšících nebo organizátor dané akce. Objednávky přijímá koordinátor služeb, kterým je v současné době Mgr. Petra Slánská Bímová. **Povinností neslyšících studentů je objednání tlumočnicka s dostatečným časovým předstihem.** Před začátkem semestru student koordinátorovi zasílá tabulku s rozvrhem pravidelných předmětů. V případě žádosti o jednorázové tlumočení objednavatel stručně popíše akci, místo, datum a přesný čas, přidá také jméno vyučujícího a kontakt na něj. Koordinátor poté požadavky rozešle tlumočnickům a když některý s nabídkou souhlasí, koordinátor dá vědět všem účastněným stranám a zprostředkuje kontaktní informace. **V případě, že vyučující či organizátor dané akce nemá s tlumočením zkušenosti, koordinátor je mu k dispozici s dalšími potřebnými informacemi.**

Pokud se student, který vyžaduje tlumočnické služby, z nějakého důvodu nemůže dostavit, je povinen dát včas vědět, aby služba mohla být zrušena.

Materiály, které jsou nezbytné pro to, aby se tlumočnick mohl připravit, by mu měly být poskytnuty minimálně dva dny předem, v případě náročnější tlumočení,

může tlumočník požádat o materiály s větším časovým předstihem, a pokud tlumočník potřebné materiály nedostane, „je jeho právem vykonání služby odmítnout.“ Za neposkytnutí služeb pak nenese odpovědnost ani tlumočník ani koordinátor. (Ústav jazyků a komunikace neslyšících).

➤ **Masarykova Univerzita**

Masarykova univerzita podle již výše zmíněné směrnice poskytuje převod mezi češtinou a několika dalšími komunikačními systémy včetně znakového jazyka. I zde existuje pracoviště, **Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky Teiresiás**, které se o poskytování tlumočnických služeb stará. Dále směrnice hovoří o tom, jak tato služba na univerzitě funguje: „Zajištění převodu je úkolem Střediska Teiresiás, pokud jedna z komunikujících stran požádá o tlumočení dispečera znakového tlumočení, resp. o přepis dispečera přepisů, nejméně 5 pracovních dnů před konáním akce“ (Směrnice MU č. 8/2014, Zajištění přístupnosti Masarykovy univerzity pro osoby se zdravotním postižením, čl. 8).

➤ **Další české vysoké školy**

Na mnoha dalších vysokých školách po celé České republice existují **obdobná centra** jako na UK a MU, která se starají o studenty se specifickými potřebami a která by v případě potřeby zajišťovala služby neslyšícím. Ze všech českých veřejných vysokých škol, jejichž seznam uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, existují taková centra ještě na těchto vysokých školách:

- Česká zemědělská univerzita v Praze – Poradenské středisko pro studenty se speciálními potřebami
- České vysoké učení technické – Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Centrum podpory studentů se specifickými potřebami
- Mendelova univerzita v Brně – Poradenské a profesní centrum
- Ostravská univerzita - Centrum podpory studentů se speciálními potřebami Pyramida
- Slezská univerzita v Opavě – Poradenské a kariérní centrum
- Technická univerzita v Liberci – Akademická poradna a Centrum podpory
- Univerzita Hradec Králové – Centrum podpory studentů se specifickými potřebami Augustin

- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem – Univerzita bez bariér
- Univerzita Palackého v Olomouci – Centrum podpory studentů se specifickými potřebami
- Univerzita Pardubice – Speciálně pedagogické poradenství
- Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Centrum pro studenty se specifickými potřebami
- Vysoká škola ekonomická v Praze – Středisko handicapovaných studentů
- Vysoká škola chemicko-technologická v Praze – Poradenské centrum VŠCHT
- Vysoká škola polytechnická Jihlava – Poradenské a karierní centrum pro studenty VŠPJ
- Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích – Informačně poradenské centrum VŠTE bez bariér
- Vysoké učení technické v Brně – Poradenské centrum Alfons
- Západočeská univerzita v Plzni – Informační a poradenské centrum ZČU

3.2. Zajišťování tlumočení na vysokých školách ve Finsku

Systém zajišťování tlumočení na vysokých školách ve Finsku je oproti tomu Českému **jednodušší a poskytování těchto služeb je řízeno centrálně**. Již v zákoně č. 133/ o tlumočnických službách pro osoby s postižením je určeno, kdo konkrétně služby zajišťuje.

Poskytování tlumočnicků má na starosti Kansaeläkelaitos (dále Kela), v češtině bychom toto zařízení mohli nazvat Institucí sociálního zabezpečení. Sluchově postižení žádají o tlumočnické služby, na které mají ze zákona nárok, právě u této instituce. **Kela sama zaměstnává tlumočnické společnosti, případně objednáva služby u někoho jiného, většinou u tlumočnických společností.**¹⁴ Peníze Kela dostává od státu. Každý měsíc žádá o určitý objem peněz a následně vykáže, jaké služby poskytla či zprostředkovala přes tlumočnické společnosti. Na dodržování tohoto zákona a fungování poskytování tlumočnických služeb pak dohlíží ministerstvo zdravotnictví společně s ministerstvem sociálních věcí. (Zákon č. 133/2010 Sb.: laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta, čl. 3, § 10-13).

¹⁴ Tlumočnická společnost je obchodní společnost, například s ručením omezeným. Na stránkách Kela lze najít seznam těch společností, se kterými Kela spolupracuje a u kterých objednáva tlumočnické služby. Kela je v tomto případě zprostředkovatel služby a společnost poskytovatel služby. (Kela).

Pokud tedy student v rámci svého vzdělávání potřebuje tlumočníka a má na něj jako sluchově postižený přiznaný nárok, objednává ho přímo u Kela. Žádost může nalézt i na webových stránkách instituce. Kromě svých osobních údajů, při podávání žádosti uvádí, co studuje, jak dlouho studium trvá, kdy začíná a končí akademický rok, na jaké vyučovací hodiny, případně zkoušky, tlumočníka potřebuje, počet těchto hodin a předpokládaný rozvrh. Doplnuje i informace například o vyučovacím jazyku, pokud je jiný než finština nebo švédština, a údaje konkrétní školy.

Tlumočnické služby si student objednává na celý rok, na základě žádosti by tak měly fungovat od podzimu do jara. Žádost by měl student podat zhruba do konce června, aby Centrum poskytování tlumočnických služeb pro postižené spadající pod instituci Kela mělo dostatek času na to tlumočníka nebo tlumočnický tým najít. Po nalezení ho spojí se studentem a pokud student s nabídkou souhlasí, tlumočnické služby jsou zajištěny. (Kela) Podle finského Spolku neslyšících¹⁵ je také vzhledem k tomu, že v nabídce bývá více tlumočnicků, dobré se s nimi před začátkem akademického roku sejit. **Neslyšící má totiž právo ovlivnit volbu tlumočníka tak, aby se mu s ním co nejlépe spolupracovalo.** (Kuurojen liitto, 2006, s. 18).

Důležité je zmínit, že student, jehož preferovaným jazykem je znakový jazyk, má nárok na tlumočnické služby v celém rozsahu vzdělávání. Nikde tak není uveden určitý počet hodin, kterým by byl student omezen. (Kuurojen liitto, 2006, s. 17).

¹⁵ Finsky Kuurojen liitto

4. Aktuální tlumočnická situace

Podle údajů Evropského fóra tlumočnicků znakového jazyka¹⁶ z roku 2013 bylo v České republice kolem sedmi tisíc neslyšících uživatelů znakového jazyka, ale jen 44 tlumočnicků. Ve Finsku, kde je čtyři až pět tisíc neslyšících uživatelů znakového jazyka, v roce studie působilo na sedm set tlumočnicků znakového jazyka. (European Forum of Sign Language Interpreters).

Pro tuto část práce jsem se pokusila zmapovat, kolik tlumočnicků v těchto zemích působí právě na vysoké škole.

4.1. Aktuální tlumočnická situace v České republice

Pro tuto kapitolu jsem zjišťovala, kde v současné době působí tlumočníci znakového jazyka. Zaměřila jsem se na veřejné vysoké školy podle seznamu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V případě vysokých škol, které mají specializovaná centra, jsem kontaktovala přímo je. U ostatních vysokých škol jsem kontaktovala vedení či studijní oddělení.

Z odpovědí jsem zjistila, že **tlumočníci v současnosti působí na sedmi veřejných vysokých školách v České republice**. Na některých vysokých školách jsou tlumočníci přímo zaměstnání školou, na ostatních vysokých školách jsou služby zajišťovány externě.

- **Univerzita Karlova**

Na této univerzitě probíhá tlumočení na

- a) filozofické fakultě, kde podle stránek Ústavu jazyků a komunikace neslyšících, působí tři kmenoví tlumočníci a čtyři tlumočníci externě
- b) na přírodovědecké fakultě, kde pro studenta objednávají službu buď u externích poskytovatelů tlumočnických služeb či přes Ústav jazyků a komunikace neslyšících
- c) na pedagogické fakultě. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, kolik tlumočnicků působí na této fakultě.

- **Masarykova Univerzita**

Pro středisko Teireisiás pracují tři tlumočníci na plný úvazek. V případě potřeby ve středisku působí tlumočníci externě.

- **Janáčkova univerzita múzických umění v Brně**

¹⁶ European Forum of Sign Language Interpreters

Na JAMU je pro obor Výchovná dramatika pro Neslyšící zaměstnána jedna tlumočnice. Ta tlumočí v rámci výuky i dalšího dění na fakultě.

- **Univerzita Palackého v Olomouci**

Centrum podpory studentů se specifickými potřebami této univerzity aktuálně zaměstnává čtyři tlumočníky znakového jazyka.

- **Vysoké učení technické v Brně**

Zde nyní zaměstnávají jednoho tlumočníka znakového jazyka, v případě potřeby objednávají další služby externě.

- **Ostravská univerzita**

V roce, kdy vznikala tato práce, na Ostravské univerzitě studoval jeden student vyžadující tlumočení do znakového jazyka. Univerzita nezaměstnává tlumočníky, služby zajišťuje u České unie neslyšících a u Centra služeb pro neslyšící a nedoslýchavých.

- **Univerzita Hradec Králové**

Na Univerzitě v Hradci Králové zajišťují v případě potřeby služby externě. Nyní má univerzita nasmlouvané tři externí tlumočníky.

V tomto roce je na veřejných vysokých školách v České republice zaměstnáno minimálně 16 tlumočnicků. Dalších nejméně 8 v současné době pracuje na vysokých školách externě, pravděpodobně jich ale bude o něco více.

V České republice tak na veřejných vysokých školách aktuálně působí zhruba 24-30 tlumočnicků znakového jazyka.

Přesná čísla neznáme. Tomu, aby mohla být lépe zmapována tlumočnická obec v České republice, by mohl pomoci například registr tlumočnicků, který by zaznamenával konkrétní data.

➤ **Platové ohodnocení českých tlumočnicků**

Tlumočnick znakového jazyka působící ve veřejném sektoru spadá do 10. až 13. platové kategorie. Do 10. platové třídy spadají komunitní tlumočníci, jejichž měsíční zaručená mzda¹⁷ by měla v roce 2019 být 19 850 korun, s narůstajícími požadavky na tlumočníky, například na odbornost, se jejich mzda zvyšuje. Zaručená mzda tlumočnicků znakového jazyka ve 13. (pro tlumočníky nejvyšší) kategorii, kteří kromě tlumočení

¹⁷ Zaručená mzda je minimální mzda v dané kategorii, která je odstupňována na základě dovedností a úkonů, které má pracovník provádět.

přispívají i k rozvoji oboru tlumočení znakového jazyka, je 24 180 korun hrubého za měsíc. (Kupnisila.cz).

V Česku byl na konci roku 2018 průměrný hrubý měsíční plat 33 840 korun. **Minimální zaručená mzda českých tlumočnicků je tudíž podprůměrná.** (Český statistický úřad).

4.2. Aktuální tlumočnická situace ve Finsku

V rámci mapování počtu tlumočnicků působících na vysokých školách ve Finsku jsem napsala instituci Kela s žádostí o konkrétní čísla. Vzhledem k tomu, že Kela zajišťuje tlumočnické služby jak pro studenty na středních, tak i na vysokých školách, konkrétní čísla o tlumočnících působících na vysokých školách nemá.

V roce 2018 pro studenty podle statistik Kela tlumočilo celkem 527 tlumočnicků. Toto číslo ale obsahuje kromě tlumočení do znakového jazyka i tlumočení do dalších komunikačních systémů, tlumočení pro klienty s řečovými vadami nebo s kombinovaným postižením.

Kela mi také poskytla tabulku s rozdělením klientů do věkových kategorií a do skupin podle typu postižení, ze které lze čísla alespoň přibližně odhadovat.

Z odpovědí Kela a poskytnuté tabulky tedy vyplývá, že v roce 2018:

- a) 527 tlumočnicků poskytovalo tlumočnické služby studentům
- b) 232 klientů (studentů středních a vysokých škol) využívalo tlumočnické služby
- c) 183 z těchto klientů bylo starších dvaceti let¹⁸
- d) 151 klientů starších dvaceti let má sluchové postižení

Pokud to přepočteme rovným dílem a počet tlumočnicků vydělíme počtem klientů, vychází nám, že jeden student využívá 2,27 tlumočnicka. Pokud toto číslo vynásobíme počtem sluchově postižených studentů starších dvaceti let zjistíme, že v **roce 2018 tlumočilo pro sluchově postižené studenty starší dvaceti let celkem 343 tlumočnicků.**

Výpočet tohoto čísla samozřejmě není přesný. Nelze předpokládat, že všichni sluchově postižení jsou mluvčí znakového jazyka, stejně jako nelze s jistotou říct, že klienti s dalšími typy tlumočení jimi nejsou. Kategorie věku také nemusí být přesným ukazatelem, protože na středních školách mohou být studenti starší dvaceti let a část studentů na vysokých školách může být čerstvými absolventy a mít jen devatenáct let. V

¹⁸ Ve Finsku student končí střední školu zhruba ve věku devatenácti let, kolem dvacátého roku začíná se studiem na vysoké škole.

neposlední řadě také nelze říct, že každý klient využívá stejného množství tlumočnicků. Na středních školách jich studenti mohou například využívat více než na školách vysokých a hluchoslepí klienti mohou vyžadovat tlumočnicků více než klienti se sluchovým postižením.

Přesnější čísla k dispozici bohužel nemám, tento výpočet používám jen jako orientační k tomu, abych měla přehled o tom, kolik zhruba tlumočnicků působí na vysokých školách ve Finsku.

➤ **Platové ohodnocení finských tlumočnicků**

Na stránkách HUMAK je u informací o tlumočnických oborech uvedena průměrná výše platu tlumočnicků znakového jazyka. Podle těchto informací je průměrný plat absolventa bakalářského oboru 2424 euro měsíčně, plat absolventa magisterského oboru pak činí 4160 euro za měsíc. Čísla pocházejí z průzkumů mezi absolventy v letech 2007 až 2013. (Hummanistinen ammattikorkeakoulu).

V roce 2018 byl ve Finsku průměrný měsíční plat 3480 euro, **finský tlumočnick znakového jazyka s magisterským vzděláním má tak nadprůměrný plat.** (Trading economics).

5. Vzdělávání tlumočnicků

V následující části práce popíšu, jaké možnosti vzdělávání mají zájemci o vykonávání povolání tlumočnicka v České republice a následně, jaká je situace ve Finsku. Poté systémy v obou zemích porovnáám.

5.1. Vzdělávání tlumočnicků v České republice

V době totalitního režimu byly v České republice tlumočníci znakového jazyka součástí Svazu invalidů. Podle rozhovorů s ředitelem Svazu neslyšících a nedoslýchavých Jaroslavem Paurem, které provedla Havránková pro svou bakalářskou práci s názvem Poskytování tlumočnických služeb pro neslyšící z hlediska krajů České republiky, se tlumočníci v rámci tohoto svazu mohli účastnit kurzů v rozsahu dvou až čtyř týdnů ročně. Tyto kurzy probíhaly již od konce padesátých let. V sedmdesátých letech pak byly více zaměřené na konkrétní tlumočnické situace. Tlumočníci byli v té době především slyšící děti neslyšících rodičů (CODA) či nedoslýchaví, kteří chodí škol pro neslyšící. (Havránková, 2011, s. 16-18).

Zájem o výzkum znakového jazyka i důraz na vzdělávání neslyšících v jejich mateřském jazyce vzrostl až v devadesátých letech po změně režimu, v té době se také více začal rozvíjet obor tlumočení znakových jazyků.

Dnes lze v České republice dosáhnout tlumočnického vzdělání na dvou institucích – Univerzitě Karlově v Praze a na Vyšší odborné škole v Hradci Králové.

Univerzity plánují otvírat nové tlumočnické obory. V současné době neexistuje v České republice žádný další komplexní program, který by připravoval tlumočníky na výkon zaměstnání. **V minulosti bylo možné získat ucelené tlumočnické vzdělání také v rámci Certifikačního vzdělávacího programu.**

1. Obor Čeština v komunikaci neslyšících

Vzdělání v oblasti tlumočení znakového jazyka na nejvyšším stupni v České republice lze získat na bakalářském oboru Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, který byl otevřen v roce 1998. (Ústav jazyků a komunikace neslyšících). Obor byl na začátku čtyřletý, od akademického roku 2001/2002 je tříletý. (Hudáková, 2001).

ČNES nabízí mnoho kurzů týkajících se výuky znakového jazyka a lingvistiky znakových jazyků, zaměřuje se také na kulturu a historii neslyšících nebo na jejich vzdělávání. Je to jediný vysokoškolský program v České republice, který studenty

vzdělává v oblasti Deaf studies. Absolvent oboru by měl být připraven k výkonu povolání v oblastech kontaktu mezi slyšícími a neslyšícími. (Univerzita Karlova).

Pro tuto práci je ale zásadní, že **na tomto oboru lze získat tlumočnické vzdělání, které je stvrzeno státní zkouškou.** Ve třetím semestru bakalářského programu absolvue student předmět s názvem Úvod do tlumočení, který nastiňuje problematiku překladu a tlumočení pro neslyšící. Ve čtvrtém semestru si pak volí jeden ze tří modulů neboli zaměření, kterým se pak vydá.

- a) **modul pedagogický** – Tento modul je zaměřen na vzdělávání neslyšících.
- b) **modul odborný** – Absolventi tohoto modulu mohou působit jako výzkumníci českého znakového jazyka a komunikace neslyšících.
- c) **modul tlumočnický** – Tento modul má **rozsah tří semestrů** a jeho součástí je několik kurzů, při kterých student získává teoretické znalosti z oblasti tlumočení, tlumočnické etiky, a připravuje se na různé oblasti tlumočení, různé tlumočnické situace nebo rozmanité potřeby klientů. Kromě teoretických znalostí si studenti při hodinách také procvičují praktické dovednosti. Absolvent těchto kurzů by měl být připraven na tlumočení v různých prostředích a pro různé klienty, především pak na komunitní tlumočení a na tlumočení ve vzdělávání.

V rámci tlumočnického modulu **student musí také podstoupit tlumočnickou praxi v rozsahu devadesáti hodin**, 30 až 40 hodin věnuje náhledům a reflexi tlumočnických situací, 30 až 40 hodin náhledům pod vedením zkušených tlumočnicků, 5 až 10 hodin náhledům v organizacích poskytujících tlumočnické služby, kde se student seznámí s chodem organizace a jejími pravidly, a 20 až 30 hodin své praxe se pak věnuje vlastnímu tlumočení. Celou praxi doprovází reflexe. (Univerzita Karlova).

V nabídce kurzů oboru Čeština v komunikaci neslyšících jsou i další doplňující kurzy, které prohlubují znalosti v určité oblasti tlumočení. Obor je ukončen státní bakalářskou zkouškou, která se skládá z několika částí: praktické zkoušky ze znakového jazyka, teoretických znalostí z oblasti historie, komunikace a kultury neslyšících a zkoušky z modulu, který student absolvoval. Kromě toho každý student píše a obhazuje odbornou práci. (Ústav jazyků a komunikace neslyšících).

Student, který na tomto oboru získá tlumočnické vzdělání má vzdělání v mnoha dalších oblastech. Absolvent oboru získá kromě tlumočnického vzdělání především vzdělání lingvistické a jako tlumočnický znakového jazyka je také odborníkem na jazyky, což může být velkou výhodou.

Na filozofické fakultě lze pokračovat na navazujícím magisterském oboru **Čeština v komunikaci neslyšících, ten ale neposkytuje tlumočnické vzdělání.** V rámci povinně volitelných předmětů si však studenti mohou vybrat z nabídky kurzů, které doplňují tlumočnické vzdělání, například Praktické tlumočnické situace, Tlumočnické laboratoře nebo Praktická tlumočnická cvičení. (Ústav jazyků a komunikace neslyšících).

2. Tlumočnictví znakového jazyka na Vyšší odborné škole

Obratem v oblasti vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka a tím pádem krokem ke zkvalitňování poskytování tlumočnických služeb pro neslyšící a zlepšování jejich podmínek ve společnosti, bylo otevření oboru Tlumočnictví českého znakového jazyka na vyšší odborné škole v Hradci Králové v roce 2016. **Je to první obor v České republice, který je čistě zaměřen na tlumočnictví znakového jazyka.** Studium se věnuje přípravě profesionálních tlumočnicků.

Obor je tříletý, studium je denní a absolventi jsou diplomovanými specialisty. Cílem studia je získat teoretické i praktické dovednosti pro výkon povolání tlumočnicka znakového jazyka. Absolventi se ale mohou uplatnit i v dalších oblastech, například jako asistenti sluchově postižených žáků nebo jako tvůrci výukových materiálů.

Minimálním předpokladem pro přijetí ke studiu je středoškolské vzdělání s maturitou a úspěšné absolvování přijímacího řízení. Uchazeči, stejně jako na oboru Čeština v komunikaci neslyšících, nemusí ovládat znakový jazyk, program je nastaven tak, aby se ho studenti naučili na příslušné úrovni. Kromě samotného jazyka studenti získávají znalosti o historii tlumočení, teoretické znalosti o tlumočnické profesi, učí se o etických aspektech tlumočení, absolvují kurzy konsektivního a simultánního tlumočení, tlumočení specifických témat, tlumočení v týmu, interaktivního tlumočení nebo například tlumočení pro hluchoslepé. (Vyšší odborná škola, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové).

Vyšší odborná škola v Hradci Králové také spolupracuje s Univerzitou Hradec Králové. **Studenti tlumočnického oboru na VOŠ mohou současně studovat na univerzitě bakalářský program speciální pedagogika, obor Výchovná práce ve speciálních zařízeních.** „*Tato spolupráce zajistí absolventům jak profesní vybavenost pro práci tlumočnicka českého znakového jazyka, tak bakalářský titul*“ (Vyšší odborná škola, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové).

Studenti mohou tento obor studovat kombinovaně a rozvrh na VOŠ jim bude uzpůsoben tak, aby mohli docházet na všechny potřebné hodiny.

Toto řešení může být prospěšné pro tlumočníky, kteří se chtějí věnovat tlumočení ve vzdělávání. Pro ty ostatní, kteří se například chtějí vzdělávat v jiné oblasti, již méně, protože podobnou alternativu jim obor nenabízí. Přesto je možnost získat bakalářský titul alespoň takovýmto způsobem pozitivní, například i kvůli tomu, že s vyšším dosaženým vzděláním může člověk dosahovat vyššího platu, ale třeba i prestiže.

3. Certifikační vzdělávací program

V minulosti Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (dále ČKTZJ) nabízela **Certifikační vzdělávací program,¹⁹ ve kterém bylo možné získat ucelené tlumočnické vzdělání** pro práci s neslyšícími. Certifikační vzdělávací program (dále CVP) spustila ČKTZJ v roce 2004 a program vycházel z požadavků Evropské unie na jazykové vzdělání a Společného evropského referenčního rámce. (Červinková Houšková, 2008, s. 11). Kromě tlumočnicků znakového jazyka program na výkon povolání připravoval i vizualizátory mluvené češtiny a transliterátory znakové češtiny. Podmínkou pro splnění CVP bylo absolvování seminářů, praxe a závěrečných zkoušek. Program byl určen těm, kteří již ovládali znakový jazyk.

CVP pro specializaci tlumočnicka znakového jazyka trval minimálně jeden a maximálně tři a půl roku, absolvent za tuto dobu musel získat 500 kreditů, z čehož dvacet procent získal v rámci praxe. (Červinková Houšková, 2008, s. 19). Aby mohl vůbec začít s praxí, musel účastník doložit absolvování středoškolského studia s maturitou, projít kurzem zabývajícím se úlohou etického kodexu tlumočnicka a podstoupit vstupní pohovory, které se skládaly z psychologických testů, zkoušek znakového jazyka a sociokulturních znalostí. (Červinková Houšková, 2008, s. 24).

Minimální rozsah praxe pro získání certifikátu byl 400 hodin – 30 procent tlumočení ve školském zařízení, 30 procent komunitního tlumočení a 5 procent veřejného tlumočení, oblast tlumočení pro zbývajících 35 procent hodin si účastník mohl zvolit sám podle toho, v jaké oblasti chtěl působit po absolvování CVP. (Červinková Houšková, 2008, s. 36).

Závěrem programu účastník plnil zkoušku, která se skládala z testu teoretických znalostí a praktické zkoušky, u které dokazoval své dovednosti při zkouškách ze simultánního tlumočení z a do znakového jazyka v různých situacích. Na základě této

¹⁹ Podrobně se programu věnovala Červinková Houšková v publikaci *Certifikační vzdělávací program* z roku 2008. Více informací lze také najít na stránkách České komory tlumočnicků znakového jazyka (www.cktji.cz), která program organizovala.

zkoušky získal certifikát, jehož platnost byla jeden rok. Absolvent mohl svůj certifikát každý rok obnovit tím, že získal 50 kreditů za kurzy pořádané ČKTZJ. (Červinková Houšková, 2008, s. 39-41). V současné době tento program již neexistuje.

4. Akreditace nových vysokoškolských oborů

Bakalářský program Tlumočnictví znakového jazyka plánuje v nejbližších letech zavést Masarykova Univerzita v Brně. (Masarykova Univerzita).

Na Filozofické fakultě UK je již několik let v plánu otevření tlumočnického magisterského oboru. Vedoucí oboru Mgr. Andrea Hudáková, Ph.D. o tomto psala již v čísle časopisu Univerzity Karlovy Forum z roku 2011. *„Do budoucna uvažujeme o akreditaci dalšího navazujícího magisterského oboru, Tlumočnictví: český znakový jazyk – čeština”* (Hudáková, 2011).

Je tedy zřejmé, že v České republice existují snahy o vysokoškolské obory vzdělávající v oblasti tlumočení znakového jazyka. Akreditace studijního programu, ale není snadná.

Pro to, aby mohl být v České republice akreditovaný vysokoškolský obor, musí být splněno mnoho podmínek, například propojení oboru s praxí, zajištění dostatečně kvalifikovaných akademických pracovníků či řádně rozpracované studijní plány. Jednou z obtížně splnitelných podmínek je například zajištění garanta oboru, kterým má být v případě **a) bakalářského oboru** *„akademický pracovník, který byl jmenován profesorem nebo jmenován docentem anebo má vědeckou hodnost „kandidáta věd“ nebo vzdělání získané absolvováním doktorského studijního programu“* (Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., ze dne 24. srpna 2016 o standardech pro akreditace ve vysokém školství, část 2., odstavec b) nebo za **b) magisterského oboru** *„akademický pracovník, který byl jmenován profesorem nebo jmenován docentem v oboru, který odpovídá dané oblasti nebo oblastem vzdělávání, v rámci které nebo v rámci kterých má být daný magisterský studijní program uskutečňován, a který v daném oboru v posledních pěti letech vykonával vědeckou nebo uměleckou činnost“* (Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., ze dne 24. srpna 2016 o standardech pro akreditace ve vysokém školství, část 2., odstavec e).

Pro akreditaci bakalářského oboru je tudíž nutné zajistit nejméně absolventa doktorského studia, pro obor magisterský je potřeba profesora či docenta, který má vzdělání a praxi v daném oboru. Garantovány musí být i jednotlivé studijní předměty, garanty mohou být *„akademičtí profesori, docenti či akademičtí pracovníci s vědeckou*

hodností, kteří mají vzdělání či praxi v oboru“ (Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., ze dne 24. srpna 2016 o standardech pro akreditace ve vysokém školství, část 2.)

Naplnění všech podmínek, včetně zajištění dostatku akademických pracovníků, kteří by odpovídali těmto popisům, je tak jednou z překážek k úspěšné akreditaci tlumočnických oborů.

5.2. Vzdělávání tlumočnicků ve Finsku

Oproti České republice má formální **vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka ve Finsku delší historii**. Již v roce 1978 byl finským Spolkem neslyšících²⁰ otevřen 170hodinový vzdělávací víkendový kurz pro tlumočnický znakového jazyka, v roce 1983 na Křesťanské škole v Turku začal 32týdenní kurz. V roce 1986 se z kurzu stal dvouletý obor na střední odborné škole a krátce na to, byl prodloužen na tři roky. V roce 1998 se tlumočení do znakového jazyka stalo oborem na Univerzitách aplikovaných věd.²¹ (Salmi & Martikainen, 2012, s. 4).

Obor tlumočení do znakového jazyka byl ve Finsku dokonce prvním oborem zakončeným vysokoškolským titulem, který studenty připravoval na profesi tlumočnicka. Obory pro tlumočení mluvených jazyků vznikaly až později. (Salmi & Martikainen, 2012, s. 4).

Nově otevřené bakalářské obory, které připravovaly tlumočnický znakových jazyků, na Diakonické univerzitě aplikovaných věd v Turku (Diakoniammattikorkeakoulu, dále jen DIAK) a na pobočce Humanitní univerzity aplikovaných věd (Humanistinen ammattikorkeakoulu, dále jen HUMAK) v Kuopiu, zpočátku trvaly tři a půl roku. V roce 2003 byl tento studijní program prodloužen na čtyři roky. K jeho dokončení nyní musí student získat 240 kreditů. V roce 2001 byl otevřen tento obor i na pobočce HUMAK v Helsinkách. **Bakalářský titul z tlumočení do znakových jazyků tak lze ve Finsku získat na dvou univerzitách ve třech městech.** (Suomen viittomakielen tulkit). Obory jsou primárně zaměřeny na tlumočení mezi finským znakovým jazykem a finštinou a na další dovednosti, které jsou potřeba k tlumočení. (Salmi & Martikainen, 2012, s. 5).

²⁰ Finsky Kuurojen liitto

²¹ Univerzity aplikovaných věd, finský Ammattikorkeakoulu, jsou speciálním typem vysokých škol, které ve Finsku vznikaly po polytechnické reformě v devadesátých letech. V rámci reformy některé odborné středoškolské obory dostaly svou obdobu i na úrovni vysokoškolské. Studenti těchto oborů od té doby mohou získat bakalářský titul a od roku 2005 i titul magisterský. (Böckerman, Hämäläinen & Uusitalo, 2019, s. 2).

Jelikož takové vysokoškolské obory v České republice zatím neexistují, budu se těm finským věnovat podrobněji.

1. Humanitní univerzita aplikovaných věd (HUMAK)

Obor Tlumočnictví znakových jazyků na Univerzitě aplikovaných věd HUMAK, který lze studovat v Helsinkách a Kuopiu, připravuje na profesi „*odborníky na tlumočení, interkulturní komunikaci, mezilidskou interakci a lingvistiku znakových jazyků*“ (Humanistinen amattikorkeakoulu, 2012, s. 6).

Na výkon povolání připravuje mimo jiné i neslyšící tlumočníky.

Studenti si mohou v rámci studia tlumočnictví zvolit jeden z profilů, tedy studijních zaměření, kterým se vydají:

- a) tlumočení znakových jazyků – který připravuje odborníky na tlumočení znakových jazyků v různých prostředích a pro různorodé skupiny lidí
- b) multimodální komunikace – jehož absolventi jsou experti na různé komunikační systémy, které používají lidé se sluchovým postižením nebo třeba řečovými vadami.

Oba profily mají společný základ i větší část studijního plánu, zaměření si studenti volí ve druhém ročníku. Více se budu věnovat přípravě odborníků na tlumočení znakového jazyka, která je pro mou práci relevantní.

V rámci čtyřletého studia musí studenti získat 240 kreditů z různých oblastí:

➤ Obecný studijní základ (10 kreditů)

V úvodních hodinách jsou studenti seznamováni s průběhem studia a s tím, jak si mají své studium organizovat, získávají znalosti v oblasti pedagogiky a procesu učení. Předměty se týkají „informační gramotnosti“, práce s fakty, se zdroji, etického nakládání s informacemi a kritického myšlení.

V rámci studijního základu se také učí, jak žádat o práci, psát životopis či vytvářet své on-line portfolio, aby po studiu (či v průběhu studia) byli **připraveni vstoupit na pracovní trh**.

➤ Profesní studia (155 kreditů)

V průběhu čtyř let musí studenti absolvovat mnoho povinných předmětů, které je připraví na profesi tlumočníka. Studují kulturu a historii neslyšících a jejich vzdělávání a začínají se studiem komunikace jak přímé, tak komunikace prostřednictvím digitálních technologií. Seznamují se s různými komunikačními přístupy a připravují se na interakci v rozličných prostředích a s různorodými skupinami lidí, **důraz je kladen především na**

interkulturní komunikaci. Součástí je studium legislativy týkající se oboru a tlumočnické etiky.

V rámci profesních studií se studenti věnují sociolingvistice a psycholingvistice a tomu, jak tyto obory aplikovat v praxi. Absolvují předměty zaměřené na lingvistiku jak mluvených, tak znakových jazyků, a kromě finského jazyka a finského znakového jazyka, se připravují také **na práci se švédštinou a angličtinou**, které jsou po absolvování studia jejich dalšími pracovními jazyky. Učí se práci se slovníky **a s elektronickými prostředky**, jako jsou například překladače, které jim mohou pomoci se studiem jazyků.

V rámci tlumočnických předmětů se nejprve se seznamují s teorií tlumočení a dále postupují ke konkrétním tlumočnickým situacím, tlumočnickým přístupům, tlumočení v různých prostředích, například v institucích, a fungování tlumočnicka v organizacích a společnostech. **Více do hloubky se věnují komunitnímu tlumočení a tlumočení ve vzdělávání.** Absolvují také pedagogické kurzy či kurzy psychologie.

Část těchto kreditů získávají za **předměty týkající se ekonomického a podnikatelského vzdělání**, kde se učí, jak tlumočnické organizace a společnosti fungují a jak případně takový subjekt vést.

Studenti si v rámci povinných předmětů také volí své zaměření. Ti, kteří chtějí být odborníky na znakový jazyk, se více věnují lingvistice a studiu tohoto jazyka a potřebám komunity mluvčích znakového jazyka. V rámci druhého zaměření studenti absolvují kurzy dalších komunikačních systémů.

Předměty této oblasti jsou po celou dobu provázené cvičeními a absolvováním stáží, ve kterých teoretické znalosti uvádějí do praxe.

➤ **Předměty prohlubující znalosti a dovednosti (30 kreditů)**

Studenti si dále mohou volit ze široké škály předmětů podle toho, kde chtějí po absolvování studia působit. Mohou se více rozvíjet v oblasti tlumočení ve vzdělávání, komunitním tlumočení, **tlumočení na pracovním trhu či v mezinárodním prostředí.** Mají možnost se také více věnovat jednomu či více jazykům, se kterými chtějí pracovat.

➤ **Předměty rozvíjející akademické znalosti (30 kreditů)**

V rámci těchto předmětů se studenti učí, jak aplikovat znalosti a dovednosti získané v průběhu studia v praxi. Věnují se výzkumné činnosti a tomu, jak svůj výzkum využít v pracovním životě či v dalším navazujícím studiu.

Seznamují se také s tím, jak dále rozvíjet své znalosti v rámci dalších studií nebo třeba při samostudiu. Pracují s reflexí, sebehodnocením a dalšími způsoby evaluace.

➤ **Volitelné předměty (10 kreditů)**

Deset kreditů pak student musí získat v rámci volitelných předmětů.

Celé studium doprovází studium znakového jazyka, především finského, studenti ale například v rámci volitelných předmětů mohou studovat i finsko-švédský znakový jazyk či švédský znakový jazyk. Dovednosti zpočátku rozvíjejí v samostatných kurzech znakového jazyka a poté je využívají v rámci tlumočnických předmětů. Nejprve se věnují konsektivnímu tlumočení a tlumočení z textu, začínají s tlumočením jednoduchých textů a v pokročilých ročnících se náročnost studuje až po složité akademické texty. Studenti také absolvují předměty rozvíjející jejich dovednosti, včetně lingvistiky, rétoriky či předmětů týkající se akademické a profesní terminologie. **Absolventi mají na konci studia úroveň znakového jazyka, která odpovídá úrovni B2 až C1 evropského referenčního rámce.** Stejně jsou na tom i s dalšími pracovními jazyky – angličtinou a švédštinou.

Po celou dobu studia je v rámci tohoto oboru **kladen důraz na kulturní a etnickou diverzitu, rovnost mezi pohlavími a etiku.** Součástí studia je **příprava na fungování v mezinárodním prostředí a práci s menšinami.** Kvůli tomu je kladen silný důraz na legislativu, lidská práva, etiku, ale také na mezinárodní politiku a mnohojazyčnost. Obor také silně podporuje studium či stáže v zahraničí.

Po celou dobu studia je také **zdůrazňována role digitálních technologií:** „*Je třeba rozumět tomu, jak digitalizace ovlivňuje tlumočnickou profesi, a také chápat, jak se obor bude s digitalizací měnit v budoucnosti*“ (Humanistinen amattikorkeakoulu, 2012, s. 7).

Studenti se učí pracovat s technologiemi, například vytvářejí on-line portfolia, věnují se internetovému podnikání, tlumočí pomocí počítačů či mobilních telefonů, pracují s on-line překladači a učí se ke své práci využívat kamer či dalších nahrávacích zařízení.

Důraz je v tomto oboru kladen na to, aby **absolvent dokázal samostatně fungovat na pracovním trhu,** a v rámci mnoha předmětů se věnuje také práci v týmu, která je důležitým předpokladem pro práci tlumočníka.

Kromě toho se obor také věnuje **tlumočení v rámci pracovního trhu,** aby dokázal klientům tlumočit u pohovorů či na pracovních schůzích.

Studium končí závěrečnými zkouškami, ve kterých student dokazuje, že jeho dovednosti a znalosti jsou dostačující pro práci tlumočníka znakového jazyka. (Humanistinen ammattikorkeakoulu).

2. Diakonická univerzita aplikovaných věd (DIAK)

Vzdělávací plán, který lze najít na stránkách vysoké školy DIAK v Turku, je rozdělen do osmi semestrů. V každém z nich student získává znalosti a dovednosti v určité oblasti, podle těchto oblastí jsou jednotlivé semestry pojmenovány. Během čtyř let student získá 240 kreditů.

➤ 1. semestr: Studium a pracovní jazyk

V úvodním semestru se student seznamuje s chodem studia na DIAK. Absolvuje také kurz zaměřený na finský vzdělávací systém. Student se **učí zacházet s internetem a audiovizuální technikou**, kterou bude používat v průběhu celého studia. Seznamuje se také s prací se zdroji a informacemi. Začíná se studiem znakového jazyka, lingvistiky a komunikace, na které poté navazuje v dalších semestrech až do konce studia.

➤ 2. semestr: Pracovní prostředí tlumočnicka

V druhém semestru se student zabývá legislativou, která souvisí s tlumočnickým povoláním, a zajišťováním tlumočení, ale také veškerou legislativou týkající se menšin, a především pak těch, se kterými poté bude pracovat. Student se seznamuje s tím, jaká je role tlumočnicka, jak přistupovat k různým skupinám klientů. Důležitým tématem tohoto semestru je tlumočnická etika.

Student také začíná s dalším jazykem – se švédštinou, která by na konci tohoto semestru měla dosahovat minimálně úrovně B1. **Švédský jazyk, stejně jako znakový jazyk, je rozvíjen i v dalších semestrech.**

V tomto semestru se studenti seznamují s výzkumnou činností, s různými výzkumnými technikami a postupy.

➤ 3. semestr: Multikulturní pracovní prostředí

Jak již napovídá pojmenování oblasti vzdělávání třetího semestru, student se hlouběji seznamuje s kulturou neslyšících, historií a vzděláváním. Důraz je v tomto semestru kladen na interkulturní komunikaci.

V tomto semestru se v rámci studia jazyků studenti věnují komunikačním stylům, ale také dialektům či slangům a učí se, jak pracovat s různými prostředky v rámci tlumočení.

Předměty zaměřené na tlumočení studenty vzdělávají v teorii tlumočení a učí je různým tlumočnickým přístupům a situacím. Zpočátku se zaměřují na konsekutivní tlumočení a tlumočení z textu. Studenti se věnují také překladu. Součástí tohoto semestru jsou i rétorická cvičení, student se učí vystupovat, pracovat s různými styly, ale například také se svým hlasem či řečí těla.

➤ 4. semestr: Pracovní život tlumočnicka

V rámci tohoto semestru se studenti seznamují s chodem a organizací tlumočnických služeb pro lidi s postižením, absolvují také **předmět zaměřený na podnikání v oblasti tlumočení**. Věnují se různým skupinám klientů a v kurzech se také **seznamují s dalšími komunikačními systémy**, jako je například znakovaná finština nebo švédština nebo komunikační systémy pro lidi s postižením řeči či hluchoslepotou.

Studenti začínají se simultánním tlumočením a učí se, jak se jako tlumočnicka dále vzdělávat. V tomto semestru se věnují sebehodnocení, supervizi a tlumočnickým cvičením, aby i po ukončení studia mohli pokračovat v seberozvoji.

Studentům přibývá **další pracovní jazyk – angličtina**, jejíž úroveň by měla v tomto semestru dosahovat úrovně B2, ve studiu anglického jazyka studenti pokračují i v dalších semestrech.

➤ 5. semestr: Tlumočení ve vzdělávání

Celý tento semestr je věnován tlumočení ve vzdělávání, jak na institucích jako jsou školy nebo univerzity, tak i například ve volnočasových či profesních kurzech.

Studenti získávají pedagogické a didaktické základy a věnují se také psychologii, aby byli připraveni na vzdělávací prostředí. V rámci kurzů znakového jazyka se studenti učí danou terminologii. Připravují se i na tlumočení při výuce cizích jazyků.

Důraz je v tomto semestru kladen na **práci v týmu a také na párové tlumočení**, které je ve vzdělávání často užíváno.

Součástí tohoto semestru je kurz, který **se věnuje přepisu**. Studenti se učí psát deseti prsty.

➤ 6. semestr: Komunitní tlumočení

Šestý semestr je věnován komunitnímu tlumočení, tlumočení u lékaře, na úřadech, na policii nebo například v komunikaci se sociálními pracovníky. V rámci studia se věnují i tlumočení v náboženském prostředí. Studenti se věnují etice, příslušné legislativě, kterou je třeba znát, a také terminologii. V tomto semestru jsou připravováni **na práci s klienty různého věku a z různých sociálních skupin**.

Součástí tohoto semestru je i předmět věnovaný uměleckému tlumočení.

Studenti absolvují kurzy práce s různými digitálními technologiemi a po ukončení semestru **zvládnou tlumočit přes webkameru či mobilní telefon**.

Kromě předmětů zaměřených na tlumočení jsou studenti vzděláváni i v oblasti projektování. Učí se, jak navrhnout projekt a poté ho realizovat. Věnují se oblasti vedení lidí a týmové práci.

➤ 7. semestr: Kulturní prostředí a tlumočení

V předposledním semestru studenti dál plánují projekty, rozvíjejí organizační dovednosti a učí se projektovému řízení. Přípravují se také na **tlumočení v mezinárodním prostředí** a začínají pracovat na závěrečném výzkumu

➤ 8. semestr: Výzkum a pracovní život

Poslední semestr je věnován **především pracovnímu životu**. Kromě toho, že se studenti učí, jak žádat o práci ve znakovém jazyce, vytvářet životopis ve znakovém jazyce či jak s tímto jazykem uspět u pohovoru, učí se, jak v různých situacích souvisejících s prací tlumočit. Studium budoucí tlumočnický připravuje na to, jak tlumočit při pracovních pohovorech či přímo v zaměstnání, na pracovních schůzích, poradách či při konferencích.

Součástí posledního semestru je práce na výzkumu a na závěrečné práci.

V průběhu celého studia si studenti mohou část předmětů zvolit a rozvíjet se tak v oblastech, kterým se chtějí věnovat.

Celé studium také doprovází cvičení, především jazyková a tlumočnická, ve kterých studenti pracují s různými jazyky. V každém semestru získávají terminologii ve znakovém jazyce, která se týká dané oblasti. Univerzita se také soustředí na to, aby studenty naučila samostatně se vzdělávat a rozvíjet své znalosti v budoucnosti.

Stejně jako na HUMAKu i na této univerzitě aplikovaných věd je kladen důraz na **etický přístup ke kulturním a etnickým menšinám či na rovnost pohlaví**. Celé studium provází práce s internetem a technologiemi.

Při závěrečné zkoušce absolvent dokazuje dosažené znalosti a studium ukončuje odbornou prací. (Diakonia-Ammattikorkeakoulu).

3. Magisterský obor Tlumočení do znakového jazyka

HUMAK dnes nabízí i **dva magisterské obory** – Tlumočení do znakového jazyka a Služby tlumočení do znakového jazyka. (Salmi & Martikainen, 2012, s. 6). Magisterský obor **je otevřen na pobočce HUMAK v Helsinkách, ale byl vytvořen ve spolupráci společně s Diakonickou univerzitou v Turku**. Trvá dva roky a pro jeho absolvování je potřeba devadesát kreditů. Každý měsíc musí student strávit dva dny prací v lokální organizaci poskytující tlumočnické služby. Obor je více zaměřen na administrativní záležitosti týkající se organizace tlumočnických služeb a prohlubuje znalosti získané na bakalářských oborech. **Absolvent je připraven i na tlumočení v mezinárodním**

prostředí či na založení a vedení organizace nebo společnosti poskytující tlumočnické služby. Obor se také zaměřuje na inovace a digitalizaci služeb. Magisterské studium je ukončeno odbornou prací, která zahrnuje výzkum týkající se oblasti tlumočení. (Humanistinen ammattikorkeakoulu).

4. Testování tlumočnicků

Ve Finsku také existuje jednotná akreditace tlumočnicků znakového jazyka, kterou si lze splnit jak na DIAKu, tak i HUMAKu, a kterou tyto univerzity vytvořily společně. Pro její získání musí být splněny tři části zkoušky. Dvě z nich jsou praktické, kdy zkoušený dokazuje, že zvládne komunitní tlumočení a tlumočení ve třídě, ve třetí části jde o tlumočnickou etiku. (Salmi & Martikainen, 2012, s. 8).

Donedávna byla tato akreditace vstupním testem do Registru tlumočnicků, který spadal pod finské asociace a spolky neslyšících, nedoslýchavých a hluchoslepých a pod spolky tlumočnicků znakového jazyka. Členství v registru bylo až do roku 2015 minimální podmínkou pro práci ve společnostech, které poskytují tlumočnické služby. (Salmi & Martikainen, 2012, s. 8). V roce 2015, kdy se o tlumočení začala starat Instituce sociálního zabezpečení Kela, Registr tlumočnicků oficiálně zanikl. **Testování tlumočnicků ale stále trvá a má stejné parametry.** (Suomen viittomakielen tulkit). Pokud tedy tlumočnický chce dokázat své znalosti, může testování podstoupit. Pro zaměstnavatele tento certifikát může být dokladem o kvalifikaci tlumočnicka.

5.3. Porovnání vzdělávání tlumočnicků v České republice ve Finsku

1. Historie

Je možné říct, že **system vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka má ve Finsku delší tradici.** Ve Finsku probíhaly oficiální kurzy pro tlumočnický znakového jazyka s rozsahem stovek hodin už od konce 70. let, poté se rozšiřovaly a postupně se staly obory na středních školách. V Česku se kvůli tehdejšímu režimu v té době na vzdělávání neslyšících, a tím pádem na tlumočení znakového jazyka, příliš nehledělo, třebaže také existovaly krátké kurzy, spíše ale jako doplňující vzdělávání pro CODA tlumočnický. Bakalářský obor, který připravuje tlumočnický znakového jazyka, byl ale v Česku i ve Finsku otevřen ve stejném roce, v roce 1998.

2. Instituce vzdělávající tlumočnický

V současnosti se v pětimilionovém Finsku zájemci o profesi tlumočnicka mohou vzdělávat na čtyřletém bakalářském oboru, který nabízejí dvě univerzity ve třech

městech, a na dvou různých magisterských oborech. V České republice lze v tomto oboru získat bakalářský titul jen na Univerzitě Karlově v Praze. Oproti těm finským, které jsou čistě zaměřeny na vzdělávání tlumočnicků, je tlumočení na tříletém oboru Čeština v komunikaci neslyšících jen jedním ze tří zaměření v rámci obecnějšího vzdělávání v oboru Deaf studies. Na druhou stranu ČNES vzdělává tlumočnický, kteří jsou také experty na znakový jazyk a mají vzdělání v oblasti lingvistiky. Na fakultě lze studovat i navazující magisterský obor, ten se ale nevěnuje tlumočení. V roce 2016 vznikl na vyšší odborné škole v Hradci Králové obor Tlumočnictví českého znakového jazyka, který má sice menší rozsah než obory na univerzitách ve Finsku a absolventi jsou „jen“ diplomovanými specialisty, je ale také konkrétně věnován přípravě profesionálních tlumočnicků znakového jazyka.

Rozdíl vidím také v tom, že **finské univerzity spolu spolupracují**. Magisterský obor byl vytvořen právě ve spolupráci univerzit HUMAK a DIAK a obě instituce spolu také vytvořily testování tlumočnicků. Podobné propojení institucí vzdělávajících tlumočnicků v České republice není.

3. Obsah studia

Základní obsah studia je na všech těchto oborech velmi podobný. V obou zemích a na všech institucích studenti absolvují podobné předměty věnující se legislativě, etice, teorii komunikace a tlumočení, různým tlumočnickým situacím **s o něco hlubším zaměřením na tlumočení komunitní a tlumočení ve vzdělávání** či kurzy, které je připravují na různé potřeby klientů.

Různé instituce se liší především rozsahem studia:

- Na oboru Čeština v komunikaci neslyšících jsou samotnému tlumočení věnovány tři semestry, a to jen jako zaměření v rámci širšího studia.
- Na vyšší odborné škole v Hradci Králové student absolvuje šest semestrů zaměřených přímo na tlumočení.
- Na finských univerzitách se studenti tlumočení věnují osm semestrů v rámci bakalářského studia.
- Ve Finsku lze navíc absolvovat i navazující magisterské studium věnované tlumočení.

Na vyšší odborné škole v Hradci Králové i na finských univerzitách studenti samozřejmě absolvují více různých předmětů zaměřených konkrétně na tlumočení. Více se věnují různým typům tlumočení a tlumočnickým situacím.

Ve Finsku je kladen mnohem větší důraz na technologie, na rozvoj digitalizace a na to, jak inovace ovlivňují pracovní prostředí tlumočnicka. Studenti se také učí, jak tyto prostředky využívat ke zkvalitňování tlumočnických služeb.

Finští studenti se v rámci studia také připravují na vstup na pracovní trh a získávají znalosti v oblasti podnikání, organizace či projektování. Kromě toho se **ve Finsku také učí, jak v pracovním prostředí tlumočit**, což na českých institucích vzdělávajících tlumočnické součásti studia není.

Absolventi finských univerzit jsou připraveni na tlumočení v mezinárodním prostředí, a kromě finského jazyka a finského znakového jazyka, **dokážou pracovat s dalšími dvěma jazyky – s angličtinou a švédštinou.**

4. Testování tlumočnicků

Ve Finsku oproti České republice existuje **jednotný systém testování tlumočnicků**. Zkoušky pro získání akreditace nabízejí univerzity vzdělávající tlumočnické znakových jazyků, které spolupracovaly na zavedení tohoto systému testování. Přestože jejich podstoupení nyní není pro tlumočnické povinné, lze jej využívat jako oficiální doložení tlumočnických dovedností.

6. Výzkum

V teoretické části jsem se věnovala tlumočení na vysokých školách a následně tomu, jak jsou vzdělávání tlumočníci v České republice a ve Finsku. Ze studia literatury vychází najevo, že **aby tlumočení na vysokých školách, které nabízejí nejružnější obory, bylo kvalitní, tlumočnick by měl být sám velmi vzdělaný** a aby dokázal sdělení věrně a pochopitelně předat, sám by se měl dokázat orientovat i v tématech, které tlumočí.

Ve vzdělávání, a zejména pak na vysokých školách, by podle autorů publikace *Interpreting interpreting* měli působit **ti nej kvalifikovanější a nej zkušenější tlumočníci**. (Harrington & Turner, 2005, s. 82). Základem pro to, aby tlumočnick byl kvalifikovaný a dokázal poskytnout kvalitní tlumočení na nejvyšším stupni vzdělávání, je vzdělání jeho samotného.

Finsko dlouhodobě patří k zemím s nejlepším vzdělávacím systémem. Podle studie Universitas 21 v roce 2018 bylo Finsko při měření úrovně vzdělávání vzhledem k národním příjmům dokonce zemí s nejlepším vysokoškolským vzděláním. (Study International). Součástí tohoto systému jsou i kvalifikovaní tlumočníci znakových jazyků.

Na základě informací obsažených v teoretické části jsem se rozhodla provést výzkum mezi nejméně deseti tlumočníky, kteří působí na vysokých školách v České republice, a mezi minimálně deseti tlumočníky z Finska. Cílem tohoto výzkumu v podobě dotazníkového šetření bylo zjistit, jakého vzdělání dosáhli tlumočníci znakových jazyků v obou zemích, jak se dále vzdělávají a jak jsou spokojeni s úrovní tlumočnického vzdělání v jejich zemi.

6.1. Hypotéza

Vzhledem k tomu, že **zájemci o profesi tlumočnicka znakového jazyka ve Finsku mají více možností získat vysokoškolské vzdělání přímo v oboru tlumočení znakového jazyka**, i vzhledem k tomu, že **ve Finsku existuje jednotnější systém vzdělávání a že určitá úroveň je, ač neformálně, kritériem pro získání zaměstnání**, očekávám, že tlumočníci ve Finsku budou mít celkově vyšší tlumočnické vzdělání než v České republice.

Finská podpora vysokoškolského studia, která mimo jiné spočívá v tom, že pokud se člověk rozhodne studovat na vysoké škole, dostane od státu 500 euro měsíčně jako podporu, a která může být pro Finy jednou z motivací ke studiu na vysokých školách, by mohla vést k tomu, že budou dosahovat vyššího stupně vzdělání.

I fakt, že **tlumočníci s magisterským titulem mají ve Finsku mnohem vyšší plat než ti s titulem bakalářským**, jsou důvodem, proč také očekávám, že finští tlumočníci budou často dosahovat vyššího stupně tlumočnického vzdělání.

Přesto si myslím, že i většina tlumočnicků znakového jazyka v České republice působících ve vysokém školství, bude také dosahovat vysokého stupně vzdělání.

Poslední část dotazníkové šetření spočívá v pohledu tlumočnicků na problematiku. Zjišťovala jsem, jaký názor na požadavky na vzdělávání mají samotní tlumočníci, jak hodnotí situaci s nabídkou tlumočnického vzdělání v jejich zemi a jaká je podle nich podpora, kterou ve vzdělávání mají. Na základě informací popsanych v teoretické části soudím, že by finští tlumočníci mohli být spokojenější, než ti čeští.

Vycházela jsem z faktů popsanych v teoretické části k tomu, abych vytvořila následující hypotézy:

- a) **Tlumočníci působící na vysokých školách jak v České republice, tak i ve Finsku budou ve většině případů dosahovat vysokoškolského vzdělání.**
- b) **Tlumočníci ve Finsku budou dosahovat obecně vyššího stupně vzdělání než tlumočníci v České republice.**
- c) **Finští tlumočníci budou dosahovat vyššího stupně vzdělání v oblasti tlumočení znakového jazyka.**
- d) **Kritéria na přijetí do zaměstnání budou ve Finsku vyšší než v České republice.**
- e) **Finští tlumočníci budou se situací ve své zemi spokojenější.**

Na základě výzkumu v podobě dotazníkového šetření se pokusím tyto hypotézy potvrdit či vyvrátit.

6.2. Metodologie výzkumu

Nejprve jsem si stanovila, které oblasti bych chtěla zkoumat. Na základě toho, jsem vymyslela vhodné otázky, díky kterým bych získala potřebné odpovědi. Poté jsem sepsala českou verzi dotazníku, kterou jsem následně přeložila do anglického jazyka.

Dotazník se skládá z několika oddílů:

1. Obecné informace
2. Aktuální tlumočnické působení
3. Obecné vzdělání
4. Tlumočnické vzdělání
5. Optimální tlumočnické vzdělání

6. Hodnocení situace

Většina otázek v dotazníku je polouzavřená. Vytvořila jsem možnosti a vždy jsem nechala také možnost doplnit další odpověď, čehož respondenti často využívali. To mi pomohlo rozšířit pohled na situaci. Několik doplňujících otázek bylo otevřených. Žádná z otázek nebyla povinná. Někteří respondenti (i třeba kvůli udržení anonymity) většinou vynechávali právě otevřené otázky, které konkretizovaly to, kde pracují či v jakém oboru tlumočí. U některých otázek bylo možné zvolit více odpovědí.

Hotovou verzi dotazníku jsem nejprve poslala tlumočnicki Mgr. Heleně Andrejskové k připomínkování, teprve po jejím schválení jsem měla dotazník, který jsem mohla poslat tlumočnickům.

Dalším krokem bylo vyhledání tlumočnicků, kteří působí na vysokých školách a kteří by mi poskytli odpovědi na mé dotazníky. Mým cílem bylo získat vyplněné dotazníky od alespoň deseti tlumočnicků v každé zemi.

V České republice bylo pátrání po respondentech o něco snazší vzhledem k tomu, že tlumočníci jsou většinou zaměstnanci vysokých škol a že jejich zprostředkování zajišťují centra pro studenty se specifickými potřebami.

Zaměřila jsem se na Univerzitu Karlovu v Praze a Masarykovu Univerzitu v Brně, protože vím, že mají propracované směrnice týkající se tlumočení pro neslyšící studenty, a že na obou školách působí tlumočníci znakového jazyka.

Na Univerzitě Karlově jsem nejprve poslala dotazník do jednotlivých center, která se starají o studenty se specifickými vzdělávacími potřebami na jednotlivých fakultách, s žádostí, zda by nebylo možné jej rozšířit mezi tlumočnický. Touto cestou se mi ale nepodařilo získat dostatek odpovědí. Následně jsem se proto obrátila na konkrétní tlumočnický, kteří pracují pro Ústav jazyků a komunikace neslyšících na Filozofické fakultě a na které lze na internetových stránkách této instituce získat kontakty. Dotazníky jsem poté poslala konkrétním tlumočnickům. Stejně jsem postupovala i u tlumočnicků na Masarykově univerzitě, kde jsem dotazníky rozeslala tlumočnickům zaměstnaným centrem Teiresiás. Odpovědi jsem v České republice získala od deseti respondentů.

Vzhledem k tomu, že ve Finsku tlumočnický nezajišťují samy vysoké školy, ale finská Instituce sociálního zabezpečení (Kela), která se zároveň stará o veškeré tlumočení pro neslyšící, bylo komplikovanější dostat se k tlumočnickům znakového jazyka. Jediná univerzita, kde jsou tlumočníci znakového jazyka zaměstnanci univerzity, je Univerzita

v Jyväskylě,²² která také uvádí emailové adresy tlumočnicků na svých internetových stránkách. Touto cestou jsem ale mohla získat jen čtyři respondenty. Následně jsem proto vyhledala kontaktní osoby oborů Tlumočnictví znakového jazyka na univerzitách DIAK a HUMAK a požádala je, zda by nemohly můj dotazník rozšířit. Díky tomuto kroku jsem nemohla kontrolovat mezi kolik tlumočnicků se dotazník dostal, a nakonec jsem tak získala celkem třináct respondentů na finské straně. Všechny třináct vyplněných dotazníků jsem se rozhodla zpracovat, přestože z Česka jsem jich získala jen deset.

Vzhledem k tomu, že v České republice na vysokých školách aktuálně působí zhruba 24-30 tlumočnicků, vzorek deseti tlumočnicků je dostatečně reprezentativní. Ve Finsku jich na vysokých školách působí přes 300, odpovědi třinácti respondentů jsou tak z této země spíše demonstrativní, pro srovnání s Českem by ale mohly být dostačující. Počet respondentů z obou zemí je navíc podobný.

²² Finsky Jyväskylän yliopisto

6.3. Výsledky dotazníkového šetření

V následující části představím výsledky mého dotazníkového šetření. Jednotlivé otázky jsou rozdělené do šesti oddílů, nejprve představím každou otázku, její cíl a mé očekávání, do tabulek a grafů následně zanesu odpovědi, které poté rozeberu.

1. Obecné informace

V prvním oddílu jsem zjišťovala obecné informace, ptala jsem se na pohlaví a věk. Tímto oddílem jsem chtěla alespoň zhruba zjistit, kdo jsou respondenti, a zda získané odpovědi pocházejí od různorodé skupiny tlumočnicků. Různé věkové skupiny mohou například mít různé stupně vzdělání, mimo jiné proto, že v průběhu času se měnily vzdělávací systémy tlumočnicků.

1.1. Pohlaví tlumočnicků

Všech deset českých i třináct finských respondentů byly ženy. Přestože jsem dotazník posílala i mužům, žádné odpovědi jsem od nich nezískala. Předpokládám tedy, že stejně jako v České republice, tak i ve Finsku profese tlumočnicka znakového jazyka láká spíše ženy, což mě příliš nepřekvapilo.

1.2. Věk tlumočnicků

Druhá otázka se týkala věku. Doufala jsem, že získám odpovědi od různorodých skupin.

Odpovědi jsem rozdělila do kategorií po deseti letech.

Tabulka č.1: Věk českých tlumočnicků

Věk	Počet respondentů
Do 20 let	0
21-30 let	5
31-40 let	2
41-50 let	1
51-60 let	2
60 let a více	0

Tabulka č. 2: Věk finských tlumočnicků

Věk	Počet respondentů
Do 20 let	0

21-30 let	1
31-40 let	8
41-50 let	4
51-60 let	0
60 let a více	0

Graf č. 1: Věk českých tlumočnicků

Graf č. 2: Věk finských tlumočnicků

Žádná z respondentek není mladší dvaceti nebo starší šedesáti let.

České respondentky jsou oproti těm finským mladší. Zatímco do kategorie od 21 do 30 let v České republice spadá 50 procent dotazovaných, jen jedna finská respondentka je mladší třiceti let. Přesto mám ale zastoupeno několik věkových kategorií, což by mohlo pomoci k tomu, aby odpovědi byly různorodé.

2. Aktuální tlumočnické působení

V dalším oddíle jsem se zaměřila na to, kde tlumočníci působí a jak dlouho. Ptala jsem se na délku jejich praxe, na to, jak dlouho tlumočí na vysoké škole, na jakém oboru působí a jaké požadavky museli splnit pro to, aby získali tuto práci. Díky odpovědím na tyto otázky mohu získat přehled o tom, jak zkušenější tlumočníci fungují na vysokých školách v obou zemích. Zajímá mě také, zda se liší obory, na kterých je tlumočeno do znakového jazyka, na vysokých školách v České republice a ve Finsku.

2.1. Doba tlumočnické praxe

V této otázce jsem se ptala na to, jak dlouho respondenti působí jako tlumočníci znakového jazyka. Mým cílem bylo zjistit, zda se liší doba praxe a zda v některé ze zemí působí na vysokých školách zkušenější tlumočníci.

Opět jsem vytvořila kategorie podle délky tlumočnické praxe, kterých bylo celkem pět.

Vzhledem k tomu, že tlumočníci působící na vysokých školách by měli být zkušenější, předpokládám, že respondenti nebudou v oboru nováčky. Ve Finsku je také mnohem více tlumočnicků znakového jazyka, proto předpokládám, že právě na finských vysokých školách budou působit ti nejzkušenější z nich. Myslím, že mezi českými respondenty, i kvůli menšímu počtu tlumočnicků v České republice, a tedy menší nabídce, budou jedinci s kratší dobou praxe.

Tabulka č. 3: Doba tlumočnické praxe českých tlumočnicků

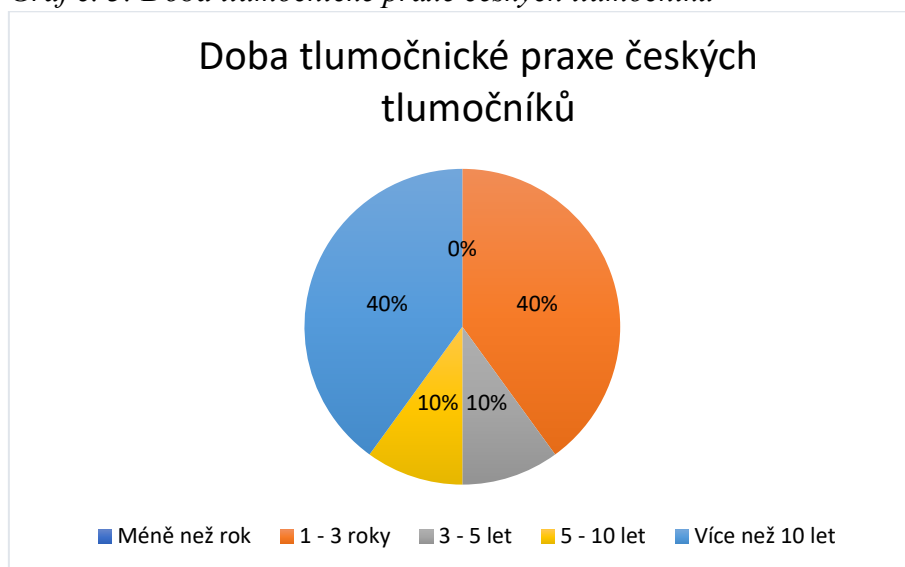
Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Méně než rok	0
1-3 roky	4
3-5 let	1
5-10 let	1
Více než 10 let	4

Tabulka č. 4: Doba tlumočnické praxe finských tlumočnicků

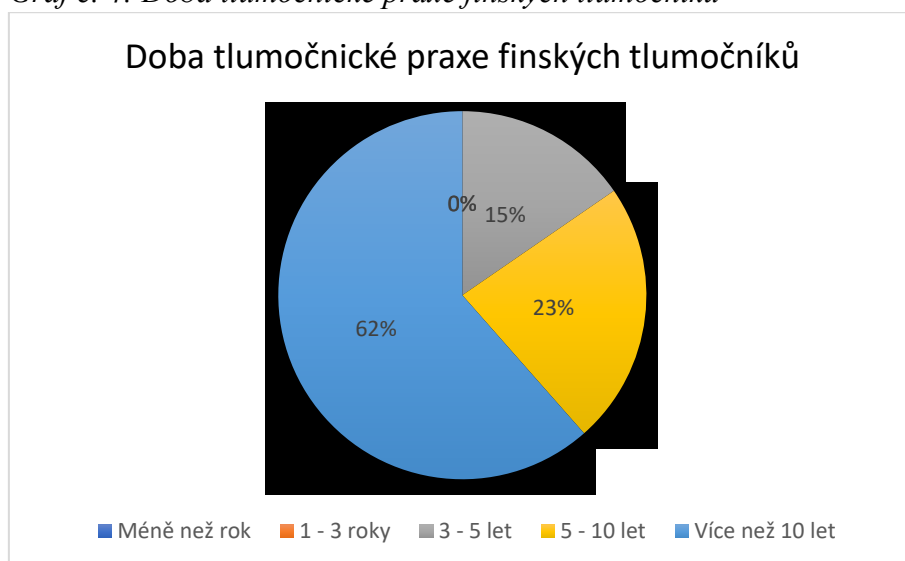
Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Méně než rok	0
1-3 roky	0
3-5 let	2
5-10 let	3

Více než 10 let	8
-----------------	---

Graf č. 3: Doba tlumočnické praxe českých tlumočnicků

Graf č. 4: Doba tlumočnické praxe finských tlumočnicků

Žádný z tlumočnicků není „začátečník“, všichni za sebou mají minimálně rok praxe. Ze získaných odpovědí ale vyplývá, že finští respondenti, kteří aktuálně působí na vysokých školách, jsou spíše zkušenější tlumočníci s delší praxí.

V České republice jsem získala několik velmi mladých respondentek, což může být důvodem ke krátké době praxe, přesto z odpovědí vyplývá, že na vysokých školách působí několik tlumočnic, které mají méně než tři roky praxe, možnost jeden až tři roky praxe zvolilo 40 procent dotazovaných z Česka. Ve Finsku ani tuto kategorii žádný respondent nezvolil.

Čtyři české tlumočnice, tedy dalších 40 procent, za sebou naopak mají více než deset let praxe.

Dvě tlumočnice působící na finských vysokých školách odpověděly, že doba jejich praxe je minimálně tři roky, tři tlumočnice mají pět až deset let praxe, a osm finských tlumočnic (přes 60 procent respondentek) působí jako tlumočnice již více než deset let.

Odpovědi mohou znamenat, že na finských vysokých školách působí zkušenější tlumočníci než v Česku, nevíme ale, po jak dlouhé době praxe na vysokou školu nastoupili. Finské tlumočnice, které mají pět let praxe, také mohou už pět let působit na vysoké škole. V následující otázce 2.2 mohu o této skutečnosti získat více informací.

2.2 Doba působení na vysoké škole

V této otázce jsem zjišťovala, kolik let respondenti působí jako tlumočníci na vysoké škole. Odpovědi jsem opět rozdělila do kategorií, které byly shodné s kategoriemi u otázky 2.1 týkající se na dobu tlumočnické praxe.

U každé otázky jsem respondentům dala možnost doplnit další odpověď, v této otázce toho využila jedna česká tlumočnice, která přidala odpověď „přesně jeden rok“.

Doba působení na vysokých školách by mohla být různá, díky čemuž bych opět mohla získat různorodější odpovědi. Zároveň z této otázky mohu získat více doplňujících informací k otázce číslo 2.1 a k tomu, jak zkušené tlumočníci na vysokých školách působí.

Tabulka č. 5: Doba působení na vysoké škole u českých tlumočnicků

Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Méně než rok	0
Přesně jeden rok	1
1-3 roky	4
3-5 let	2
5-10 let	0
Více než 10 let	3

Tabulka č. 6: Doba působení na vysoké škole u finských tlumočnicků

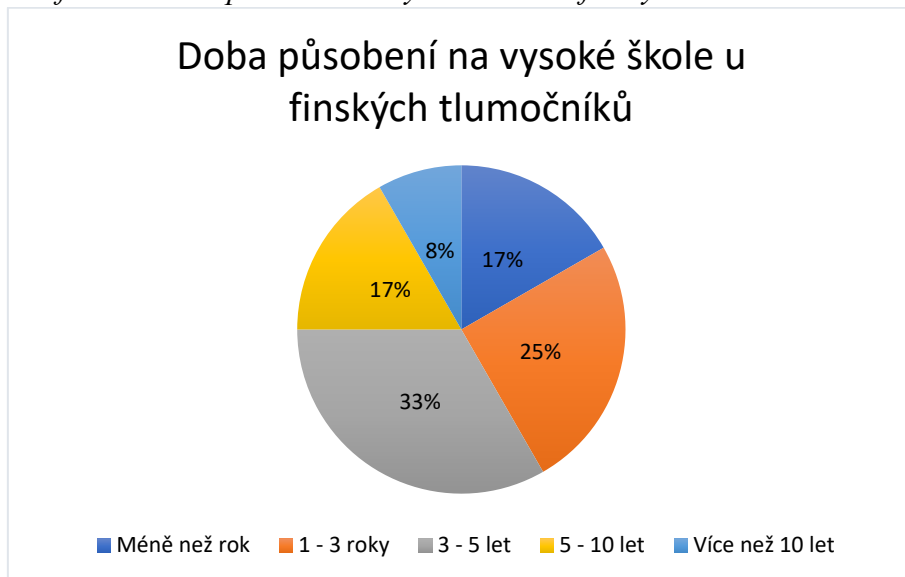
Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Méně než rok	2
1-3 roky	4
3-5 let	4

5-10 let	2
Více než deset let	1

Graf č. 5: Doba působení na vysoké škole u českých tlumočnicků

Graf č. 6.: Doba působení na vysoké škole u finských tlumočnicků

V České republice jsou kategorie celkem rovnoměrně zastoupeny. Všechny tlumočnice na vysoké škole působí minimálně rok a tři z deseti dokonce více než deset let.

Přestože tlumočnice z finských vysokých škol mají delší dobu praxe, na vysokých školách nepracují příliš dlouho. Deset z třinácti respondentek na vysoké škole působí

méně než pět let, dvě maximálně deset let a pouze jedna respondentka odpověděla, že na vysoké škole působí více než deset let. Z tohoto zjištění tak vyplývá, že finské tlumočnice za sebou měly nejspíše několik let praxe předtím, než nastoupily na vysokou školu.

Přestože nevíme, kolik přesně let praxe za sebou měly respondentky před nastoupením na vysokou školu, z této otázky a z otázky číslo 2.1 lze odhadovat, že doba praxe před nastoupením na vysokou školu byla u českých tlumočnic o něco kratší. Myslím, že to, že finští respondenti mají za sebou více let praxe, by mohlo být dáno tím, že ve Finsku mají na tlumočníky větší nároky. Tyto nároky si navíc mohou dovolit vzhledem k mnohem většímu počtu tlumočnicků.

Tato otázka nebyla nejlépe položena. Nyní vidím, že by lépe fungovala otázka, ve které bych se ptala na to, po jaké době praxe na vysokou školu tlumočníci nastoupili. Získala bych tak konkrétní přehled o tom, jak zkušené tlumočníci na vysokých školách působí. Podle informací získaných z této otázky lze říct, že u finských tlumočnicků je tato doba delší, ale nevíme, o kolik konkrétně.

2.3. Univerzita/obor působení

V následující otázce jsem chtěla zjistit, na jakých univerzitách a na jakých oborech dotazovaní tlumočníci působí. Zajímalo mě, zda tlumočníci mají klienty i na oborech, které nejsou spojené s komunitou neslyšících, jako je lingvistika znakových jazyků či speciální pedagogika.

Jelikož není možné vyjmenovat veškeré vysokoškolské obory, nechala jsem otázku otevřenou. To pomohlo k tomu, že jsem dostala široké i velmi podrobné odpovědi, zároveň mi ale na otázku neodpověděly všechny respondentky.

V Česku jsem na tuto otázku získala osm odpovědí, ve Finsku jedenáct, z nichž ale dvě spočívaly v tom, že tlumočnice nechtějí odpovídat kvůli tomu, aby neprozradily anonymitu studenta, pro kterého tlumočí.

Odpovědi českých a finských tlumočnic lze v plném znění nalézt v tabulce číslo 7 a v tabulce číslo 8.

Mým předpokladem bylo, že většina tlumočnic působí na oborech, které jsou blízké komunitě neslyšících. Myslím si totiž, že v těchto oblastech se stále vzdělává nejvíce neslyšících, přesto očekávám i další odpovědi a různorodé obory působení.

Tabulka č. 7: Obory, na kterých působí tlumočníci v České republice

Čeština v komunikaci neslyšících
FF UK, Čeština v komunikaci neslyšících

Čeština v komunikaci neslyšících na FF UK
Speciální pedagogika
Pedagogika, právo, sociální práce, psychologie, zdravotní laborant, ekonomie, speciální pedagogika atd.
Podle potřeb studenta. Lékařská fakulta: Zdravotní laborant; Pedagogická fakulta: Surdopedie-logopedie, Příprava učitelů 2. stupně základní školy; Ekonomicko-správní fakulta: Finance; Fakulta sportovních studií: Bezpečnostní složky; Fakulta informatiky: Aplikovaná informatika; Fakulta sociálních studií: Sociologie; Humanitní studia, Sociální politika a sociální práce; Filozofická fakulta: Informační studia a knihovnictví atd. Obory se střídají podle zájmu studentů. Většinou tlumočím na Pedagogické fakultě, na Filozofické fakultě, na Fakultě sociálních studií, na Ekonomicko-správní fakultě. Méně pak na Fakultě informatiky a Fakultě sportovních studií. Je to semestr od semestru jiné. Na mnoha oborech, ale převážně jsou humanitního zaměření.

Tabulka č. 8: Obory, na kterých působí tlumočníci ve Finsku

Umění
Univerzita v Jyväskylä, studijní program ve finském znakovém jazyce, aplikovaná lingvistika a další předměty podle toho, co student zrovna studuje.
Finský znakový jazyk; obor na přípravu odborníků na finský znakový jazyk.
Pracuji jako náhradník, když některý z tlumočnicků nemůže.
Pracuji jako nezávislý pracovník na několika univerzitách a několika oborech, na bakalářských, magisterských i doktorských programech. Například na Tlumočnictví znakových jazyků, Politologii nebo oboru Úloha tlumočení v oblasti lidských práv.
Univerzita v Helsinkách, sociální vědy
Sociální vědy
Nechci na toto odpovídat bez svolení mého klienta
Sociální práce
Pedagogika, politologie
Nechci odpovědět z důvodu anonymity

Jak v České republice, tak ve Finsku část respondentek odpověděla, že tlumočí na oboru, který se týká neslyšících nebo znakových jazyků. Toto zjištění ale není příliš

překvapivé, protože v České republice jsem několik tlumočnic kontaktovala právě skrze kontakty zveřejněné na tomto oboru. I ve Finsku jsem se snažila získat odpovědi, skrze kontaktní osoby na vysokých školách, které mají tlumočnické obory, a na Jyväskylské univerzitě, kde existuje obor Deaf studies.

Zbytek odpovědí je ale poměrně různorodý, tlumočnice působí na různých oborech a tlumočí velmi odlišná témata. Od pedagogiky přes sociální práce a politologii až po ekonomii, psychologii nebo předměty na lékařských fakultách. Někteří tlumočníci mají velmi široký rozsah. Dvě finské tlumočnice fungují dokonce jako náhradnice, které tlumočí, když je potřeba.

Poměrně široká škála oborů, na kterých tlumočníci působí potvrzuje to, že neslyšící mají zájem o nejrozličnější oblasti, a díky tlumočení znakových jazyků je jim v těchto oblastech poskytnuto vzdělání. Zároveň to ukazuje na to, že se tlumočníci potýkají s velmi složitou látkou, pro kterou třeba ještě nedávno nemusela existovat terminologie ve znakovém jazyce, a že kromě ovládnutí obou jazyků na vysoké úrovni a znalosti kultur obou stran, je pro ně důležitá i orientace v oborech, které jsou vzdálené od toho, který sami vystudovali.

2.4. Kritéria pro získání zaměstnání

V této otázce jsem chtěla zjistit, jaké požadavky na tlumočnický by byly kladeny, aby mohli pracovat na vysoké škole, na jejichž půdě aktuálně působí.

Respondentům jsem nabídla tři možnosti: určité dosažené vzdělání; doba praxe; doložení dovedností v praktické zkoušce. Tlumočníci sami mohli přidat odpověď a také mohli zvolit více možností, protože zaměstnavatelé mohou mít nejrozličnější požadavky. Kromě vzdělání mohou například požadovat i určitou dobu praxe.

Původní hypotézou bylo, že v Česku budou kritéria nižší, vzhledem k tomu, že v Česku například nelze získat tlumočnické vzdělání na takové úrovni jako ve Finsku. Problémem v této otázce je to, že tlumočníci ve Finsku většinou nejsou zaměstnáváni vysokou školou, ale tlumočnickou společností. Nevím proto, zda si finské vysoké školy vůbec kritéria kladou.

Tabulka č. 9: Kritéria pro získání zaměstnání u českých tlumočnicků

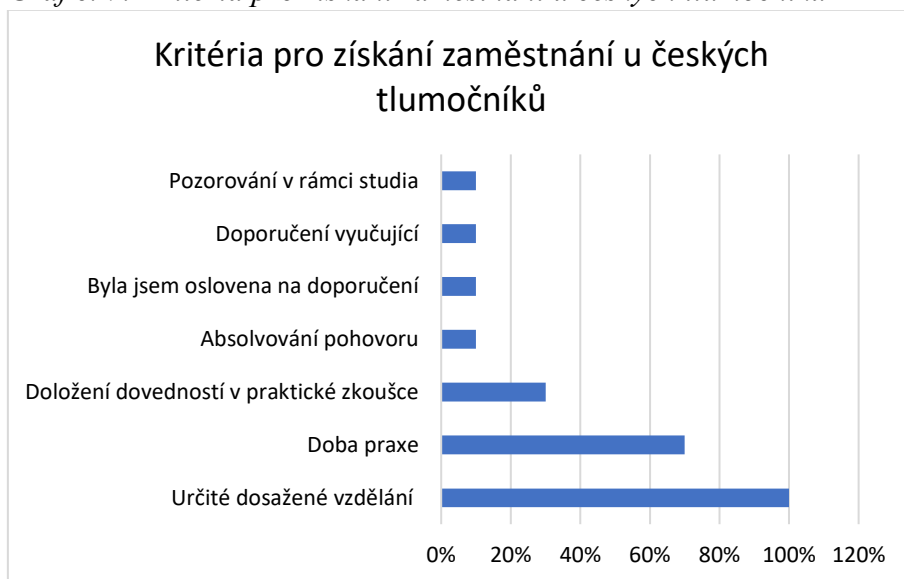
Kritéria pro získání zaměstnání	Počet respondentů
Určité dosažené vzdělání	10
Doba praxe	7
Doložení dovedností v praktické zkoušce	3

Absolvování pohovoru	1
Byla jsem oslovena na doporučení	1
Doporučení vyučující	1
Pozorování v rámci studia	1

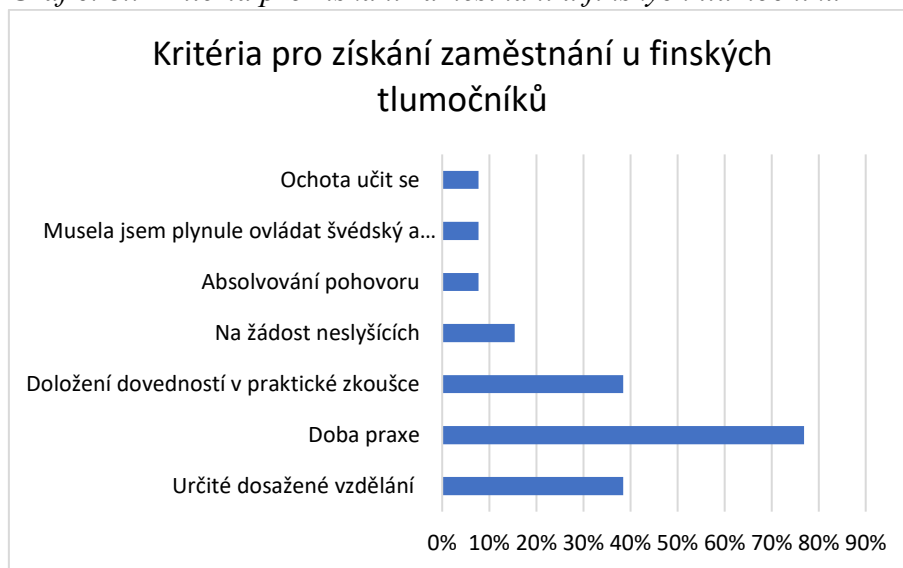
Tabulka č. 10: Kritéria pro získání zaměstnání u finských tlumočnicků

Kritéria pro získání zaměstnání	Počet respondentů
Určité dosažené vzdělání	5
Doba praxe	10
Doložení dovedností v praktické zkoušce	5
Na žádost neslyšících	2
Absolvování pohovoru	1
Musela jsem plynule ovládat švédský a finský znakový jazyk	1
Ochota učit se	1

Graf č. 7: Kritéria pro získání zaměstnání u českých tlumočnicků

Graf č. 8.: Kritéria pro získání zaměstnání u finských tlumočnicků

V České republice všechny tlumočnice odpověděly, že kritériem pro získání zaměstnání na vysoké škole bylo určité dosažené vzdělání, sedm z nich za sebou muselo mít určitou praxi a tři z nich dokazovaly dovednosti v praktické zkoušce. K získání zaměstnání na vysoké škole některým pomohlo i doporučení.

Ve Finsku odpovědi nejsou tak jednoznačné. Deset ze třinácti tlumočnic odpovědělo, že muselo mít určitou dobu praxe, a několik zvolilo i možnost dosaženého vzdělání nebo doložení dovedností v praktické zkoušce.

Vzhledem k tomu, že ale tlumočníci ve Finsku jsou zaměstnaní v tlumočnických společnostech a organizacích, které je poté distribuují na žádosti Kela do vysokých škol, požadavky (například na vzdělávání) na ně mohli mít již tito zaměstnavatelé – tlumočnické organizace nebo společnosti, což mi také potvrdily dvě respondentky. Ty nezvolily žádnou možnost, ale napsaly poznámku.

Ve Finsku navíc existuje tlumočnická akreditace, kdy tlumočníci plní zkoušky na univerzitách vzdělávajících tlumočnicků. Tato akreditace byla po mnoho let podmínkou pro zaměstnání, nyní sice oficiálně zanikla, přesto ji univerzity stále nabízejí. Myslím si proto, že tlumočníci již určitá kritéria, konkrétně například dokázání dovedností v praktické zkoušce, již splnily proto, aby vůbec mohli být zaměstnaní.

Jedna finská tlumočnice popsala, že vzdělání hrálo roli, když byla přijímána do společnosti, ve které působí. Sama tlumočnická společnost, která byla požádána o zajištění tlumočnicka, se pak rozhodla, který z jejich zaměstnanců je vhodný na tlumočení na vysoké škole. Druhá tlumočnice také odpověděla, že společnost, ve které je zaměstnaná, ji na vysokou školu poslala. Nemusela tak splňovat další požadavky.

Jelikož finští tlumočníci pravděpodobně museli splnit určité podmínky, již při získávání práce v tlumočnické společnosti, někdy ani nemusí vědět, které kritérium jim pomohlo na pozici tlumočníka na vysoké škole, případně po nich toto kritérium požadovala tlumočnická společnost již v době, kdy je zaměstnávala. V tomto případě by asi byla na místě doplňující otázka na požadavky, které museli splnit, aby byli zaměstnáni ve společnostech, ve kterých aktuálně působí.

3. Obecné vzdělání

Další oddíl jsem věnovala vzdělání tlumočnicků. Zajímalo mě, jaké nejvyšší vzdělání tlumočníci mají a jestli jsou vzděláni i v jiném než tlumočnickém oboru, případně v jakém. Zajímá mě, zda se stupeň vzdělání tlumočnicků působících na vysokých školách v Česku a ve Finsku nějak výrazněji liší.

3.1. Nejvyšší dosažené vzdělání

Pomocí polouzavřené otázky jsem zjišťovala, jakého stupně vzdělání tlumočníci dosáhli. V nabídce byly všechny stupně vzdělání od základního až po vysokoškolské stupně – bakalářský, magisterský a doktorský.

Předpokládám, že po shrnutí výsledků budou mít čeští respondenti nižší vzdělání než finští. Na finské straně očekávám více tlumočnicků s magisterským stupněm vzdělání. Přesto si ale myslím, že tlumočníci, kteří působí na vysokých školách, budou mít ve většině případů sami vysokoškolské vzdělání.

Tabulka č. 11: Nejvyšší dosažené vzdělání českých tlumočnicků

Dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní	0
Středoškolské bez maturity	0
Středoškolské s maturitou	2
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské bakalářské	4
Vysokoškolské magisterské	3
Vysokoškolské doktorské	1

Tabulka č. 12: Nejvyšší dosažené vzdělání finských tlumočnicků

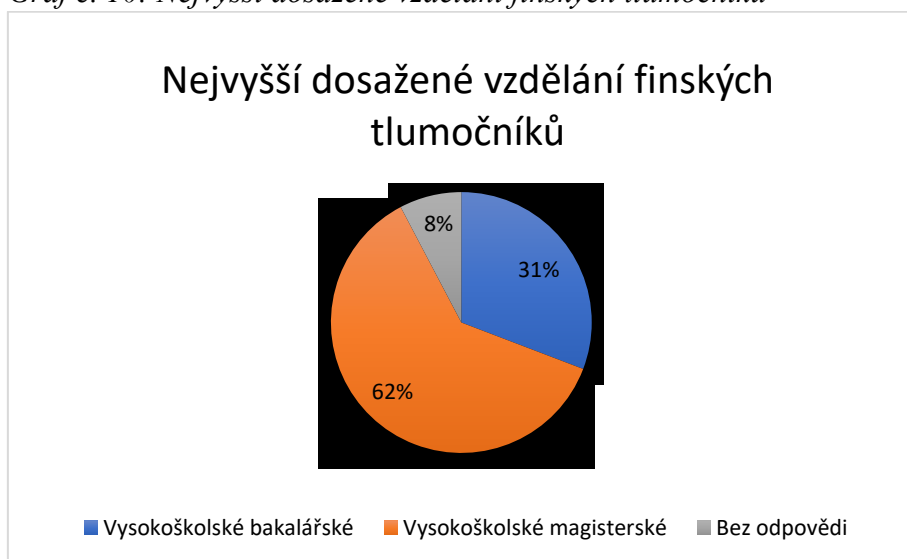
Dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní	0
Středoškolské bez maturity	0

Středoškolské s maturitou	0
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské bakalářské	3
Vysokoškolské magisterské	8
Vysokoškolské doktorské	0
Nechci odpovédět kvůli anonymitě	1
Bakalářské, ale v tomto roce dokončuji magisterské	1

Graf č. 9: Nejvyšší dosažené vzdělání českých tlumočnicků

Graf č. 10: Nejvyšší dosažené vzdělání finských tlumočnicků

Většina respondentek v obou zemích má vysokoškolské vzdělání.

V Česku je to 80 procent. Jedna respondentka má doktorský titul, magisterský titul mají dvě respondentky a tři tlumočnice uvedly jako své nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské bakalářské.

Ve Finsku jedna respondentka odmítla odpovědět, osm tlumočnic má magisterské vzdělání a čtyři bakalářské. Jedna respondentka dodala, že letos dokončí magisterské vzdělání.

Všechny finské tlumočnice, které odpověděly na tuto otázku, mají vysokoškolské vzdělání. V České republice na vysokých školách působí i tlumočnice s nižším stupněm než vysokoškolským. V dotazníku jsem získala dvě odpovědi od českých tlumočnic, jež nejvyšší stupeň vzdělání získaly na střední škole s maturitou.

V otázce 2.3, ve které jsem se tázala na kritéria přijetí do zaměstnání na vysoké škole mi všechny české respondentky odpověděly, že musely mít určité dosažené vzdělání. V některých případech toto kritérium tudíž mohlo být středoškolské vzdělání s maturitou.

Mezi finskými respondentkami je také větší poměr tlumočnic s magisterským vzděláním, celkem 62 procent. V Česku dosahuje magisterského vzdělání 30 procent respondentek, k tomu jsem ale získala i odpověď tlumočnice s doktorským titulem. Celkem získalo magisterské a vyšší vzdělání 40 procent českých respondentek.

Myslím, že důvodem toho, že české respondentky mají nižší vzdělání, je dáno tím, že není určen minimální stupeň vzdělání pro tlumočnický. Ve Finsku (nyní sice neoficiálně) jsou podmínkou pro zaměstnání zkoušky, které tlumočníci plní na univerzitách. Rozdíl v ohodnocení, kdy tlumočníci s magisterským titulem ve Finsku dosahují téměř dvojnásobného platu, by mohl být motivací k tomu, aby pokračovali na vyšším stupni.

3.2. Jiné než tlumočnické vzdělání

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda tlumočníci mají i jiné vzdělání než tlumočnické, zda například vystudovali školu v jiném oboru, což by jim poté mohlo pomoci při jejich působení na vysoké škole. Zvláště pokud by tlumočili na oboru, který sami vystudovali.

Respondenti mohli volit mezi odpovědi ano a ne, stejně jako u všech ostatních otázek mohli přidat další možnost, čehož některé respondentky využily.

Tabulka č. 13: Jiné než tlumočnické vzdělání u českých tlumočnicků

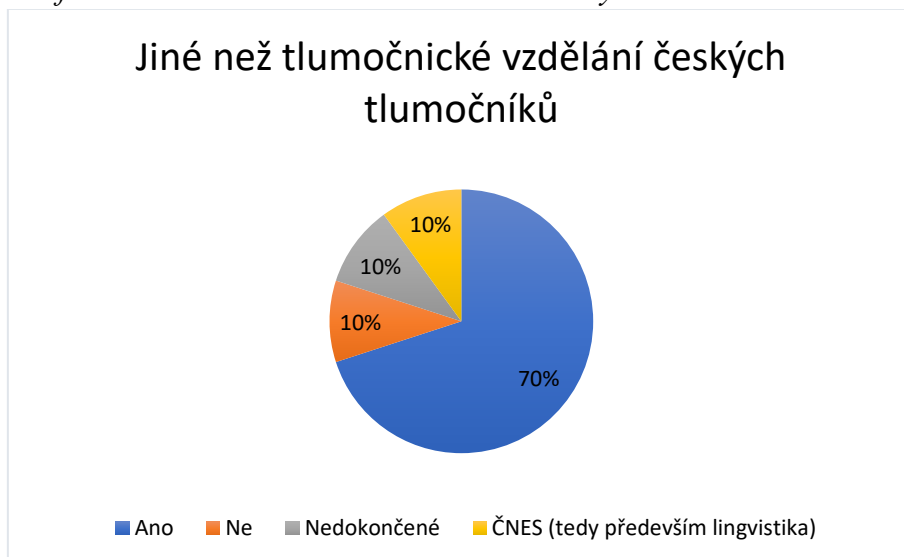
Jiné než tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
-------------------------------	-------------------

Ano	7
Ne	1
Nedokončené	1
ČNES (tedy především lingvistika)	1

Tabulka č. 14: Jiné než tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků

Jiné než tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
Ano	9
Ne	4

Graf č. 11: Jiné než tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků

Graf č. 12: Jiné než tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků

Na tuto otázku odpovídaly tlumočnice v obou zemích více méně shodně: výrazná většina, 70 procent všech finských i českých tlumočnic, má vzdělání i v jiném než tlumočnickém oboru. Jedna česká respondentka využila možnosti „jiné“ a napsala, že vystudovala obor Čeština v komunikaci neslyšících, kde získala kromě tlumočnického vzdělání i další znalosti, například v oboru lingvistiky. Toto vzdělání může mít více respondentek.

Na české i finské straně má většina tlumočnicků i jiné vzdělání. Nekonkretizovala jsem, na jakém stupni toho vzdělání je, může tak jít jak o vysokoškolské obory, tak o obory na středních školách. Přesto myslím, že některé tlumočnice vystudovaly dva nebo i více oborů na vysokých školách, třeba i takových, které se týkají tlumočnické profese nebo komunity neslyšících. Více informací o dalším vzdělání tlumočnicků získám v následující otázce.

3.3. Obor jiného než tlumočnického vzdělání

Tato otázka byla doplňující k otázce předešlé. Respondenti, kteří v předešlé otázce odpověděli, že mají i jiné než tlumočnické vzdělání, mohli odpovědět, v jakém oboru. Očekávala jsem tedy odpovědi od sedmi českých tlumočnic a od devíti finských.

Myslím, že některé tlumočnice budou mít další vzdělání v oborech, jako je pedagogika nebo obory související s lingvistikou, tedy obory nějakým způsobem blízké oblasti tlumočení pro neslyšící ve vzdělávání.

Tabulka č. 15: Obor jiného než tlumočnického vzdělání u českých tlumočnicků

Speciální pedagogika
Surdopedie
Francouzština pro překlad a tlumočení
VOŠ zdravotní sestra pro ARO, JIP, OP sály, VŠ Speciální pedagogika (Logopedie, Surdopedie)
Bakalářské studium oboru Fonetika na FF UK
Pedagogika

Tabulka č. 16: Obor jiného než tlumočnického vzdělání u finských tlumočnicků

Vyšší odborná škola, obor instruktor tělesné výchovy
Bakalářský titul v oboru umění
Zahradnictví
Studuji magisterský obor překladatelství anglického jazyka

Magisterský obor filozofie
Politologie
Magisterský obor pedagogika

Ne všechny respondentky na otevřenou otázku odpověděly. Jedna česká tlumočnice a dvě finské otázku vynechaly.

V České republice je další vzdělání tlumočnic, které odpovídaly na můj dotazník, často v oborech, které se týkají mimo jiné práce s komunitou neslyšících, jako je surdopedie či speciální pedagogika nebo v oborech týkajících se lingvistiky. V odpovědích jsou ale i další, vzdálenější, obory. Odpovědi finských respondentek jsou o něco různorodější, tlumočnice získaly většinou další vzdělání v odlišných oborech, mezi nimi i zahradnictví, tělesná výchova nebo filozofie.

Tím, že mají tlumočníci i další vzdělání, ať už v oborech blízkých komunitě neslyšících či ne, jim může pomoci při jejich tlumočnickém působení. Některé obory vyskytující se v této otázce jsou navíc blízké či totožné oborům, které se objevily mezi odpověďmi na otázku 2.3., což znamená, že někteří tlumočníci působí na oborech, které sami vystudovali, což určitě může pomoci při jejich práci, jelikož se v daných oblastech již orientují.

Myslím, že u otázek 3.2 a 3.3 by bylo lepší konkretizovat, že se ptám na vysokoškolské obory, případně obory na vyšších odborných školách. Odpovědi týkající se střední škol pro mou práci nejsou příliš relevantní.

U těchto otázek se také potýkám s problémem, jestli považovat ČNES za tlumočnický či netlumočnický obor. Tlumočnické vzdělání lze získat v rámci oboru v jednom z jeho zaměření. Kromě toho, ale tlumočnický získá vzdělání například z lingvistiky znakových jazyků, případně si může zvolit více zaměření a absolvovat i jiný modul nebo jeho část.²³ Jedna z tlumočnic na tento problém upozornila s tím, že v otázce 3.2 místo odpovědi ano/ne napsala, že má vystudovaný právě ČNES.

Vhodnější by v rámci šetření bylo vymezit, do jaké z těchto dvou kategorií spadá, a zacházet s ním takto v dotazníku.

²³ Více jsem se oboru ČNES věnovala v kapitole 5.1 o vzdělávání tlumočnicků v České republice: „*Student, který na tomto oboru získá tlumočnické vzdělání má vzdělání v mnoha dalších oblastech. Absolvent oboru získá kromě tlumočnického vzdělání především vzdělání lingvistické.*“

Podle mého názoru by se ČNES v této otázce dal brát jako netlumočnický obor vzhledem k tomu, že na něm jeho absolventi získávají vzdělání v mnoha oblastech a tlumočení je jen jednou z jeho součástí.

4. Tlumočnické vzdělávání

V tomto oddíle jsem se tlumočnicků ptala, kde získali tlumočnické vzdělání. Dále mě zajímalo, jak se dále vzdělávají a jestli mají povinnost dále se vzdělávat. Ptala jsem se rovněž na to, kolik času věnují dalšímu vzdělávání, a také, zda jim například zaměstnavatel toto vzdělávání hraří nebo na něj přispívá.

4.1. Tlumočnické vzdělání

Následující otázkou jsem zjišťovala, kde respondenti získali tlumočnické vzdělání. Možnosti jsem upravila podle možností vzdělávacích institucí, které v obou zemích existují, a které vzdělávají tlumočnický. K tomu jsem přidala dvě další možnosti: kurzy v profesních organizacích a kurzy v organizacích neslyšících. Respondenti mohli stejně jako v předchozích otázkách přidat svou vlastní možnost, mohli také zvolit více možností.

Vzhledem k tomu, že ve Finsku mají zájemci o profesi tlumočnicka více možností studia na vysoké škole, očekávám, že odpovědi budou odlišné. Finští respondenti budou jednotně odpovídat, že tlumočnické vzdělání získali na vysoké škole, u českých tlumočnicků očekávám spíše rozličné odpovědi, včetně vzdělání v různých kurzech.

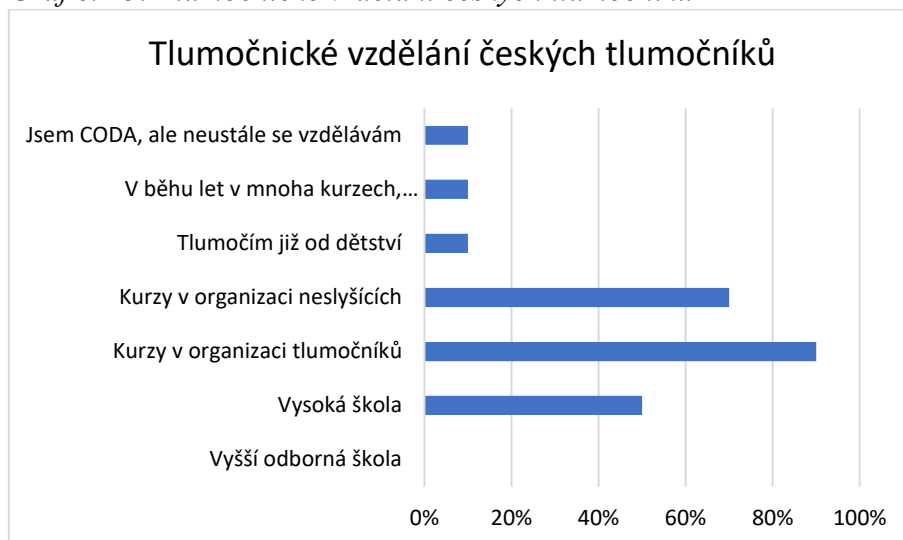
Tabulka č. 17.: Tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků

Tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
Vyšší odborná škola	0
Vysoká škola	5
Kurzy v organizaci tlumočnicků	9
Kurzy v organizaci neslyšících	7
Tlumočím již od dětství	1
V běhu let v mnoha kurzech, seminářích, školeních	1
Jsem CODA, ale neustále se vzdělávám	1

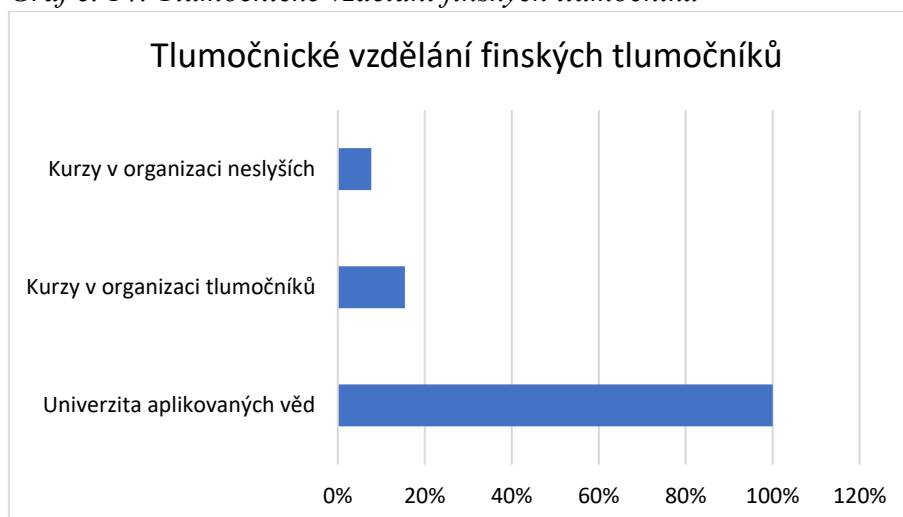
Tabulka č. 18: Tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků

Tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
Univerzita aplikovaných věd	13
Kurzy v organizaci tlumočnicků	2
Kurzy v organizaci neslyšících	1

Graf č. 13: Tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků

Graf č. 14: Tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků

V České republice získala polovina respondentek tlumočnické vzdělání na vysoké škole. Ve Finsku třináct respondentek, tedy sto procent, odpovědělo, že získalo vzdělání v oblasti tlumočení znakových jazyků na univerzitě aplikovaných věd, tedy na vysokoškolské úrovni. Tabulka číslo 17 a graf číslo 13 ale ukazují, že několik českých tlumočnic získalo vzdělání na více různých místech. Například se kromě univerzity vzdělávaly i v kurzech neslyšících, a především pak v kurzech tlumočnických organizací, které navštěvovalo 90 procent respondentek.

Ve Finsku oproti tomu další možnosti respondentky příliš nevolily, jen jedna tlumočnice odpověděla, že kromě vysokoškolského studia podstoupila kurzy v organizaci neslyšících, a dvě tlumočnice kurzy v tlumočnických organizacích. To může být důkazem toho, že tlumočnické vzdělání na univerzitách aplikovaných věd je dostatečně komplexní

a tlumočníci nepotřebují další vzdělání. V Česku naopak takto komplexní tlumočnické vzdělání chybí, proto tlumočnickům například k výkonu povolání nemusí stačit jen specializace na oboru Čeština v komunikaci neslyšících. Je ale vidět, že vzdělání „dohánějí“.

Myslím, že s otevřením tlumočnického oboru na vyšší odborné škole by se tato situace mohla zlepšit.²⁴

4.2. Povinnost dále se vzdělávat

Součástí tlumočnické profese je povinnost stále se vzdělávat a doplňovat své znalosti. V této otázce jsem se tlumočnicků ptala, zda jim někdo tuto povinnost dále se v průběhu své praxe na vysoké škole vzdělávat stanovil formálně.

Tlumočníci mohli odpovědět ano či ne nebo doplnit další možnost.

Povinnost vzdělávat se by mohli mít všichni tlumočníci, některým by mohl určité vzdělání nařizovat například zaměstnavatel.

Tabulka č. 19: Povinnost českých tlumočnicků dále se vzdělávat

Povinnost dále se vzdělávat	Počet respondentů
Ano	3
Ne	4
Dříve u HPP ano, nyní ne, přesto se nadále vzdělávám. U OSVČ ²⁵ (CZTN ²⁶) ano	1
Mívali jsme, nyní už ne	1
Ano, v rámci jiné tlumočnické práce	1

Tabulka č. 20: Povinnost finských tlumočnicků dále se vzdělávat

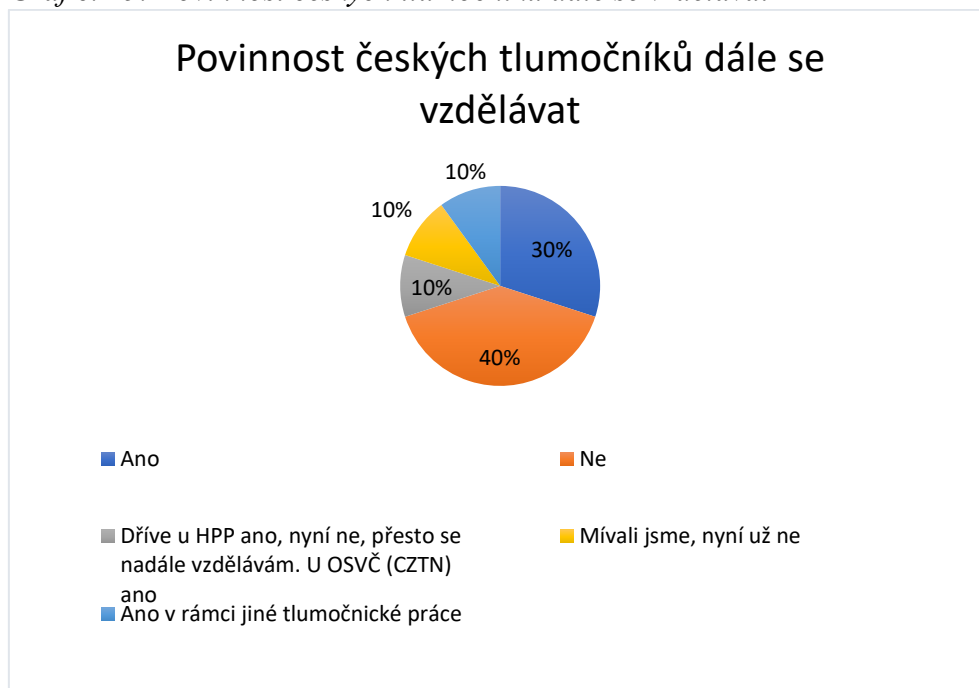
Povinnost dále se vzdělávat	Počet respondentů
Ano	9
Ne	3
Nemám formální povinnost, ale očekává se, že se budu dále vzdělávat	1

²⁴ Vzhledem k tomu, že první studenti tohoto oboru byli v době, kdy jsem prováděla šetření, ve třetím ročníku, ale nebylo možné získat žádné respondenty, kteří by získali vzdělání právě na tomto oboru.

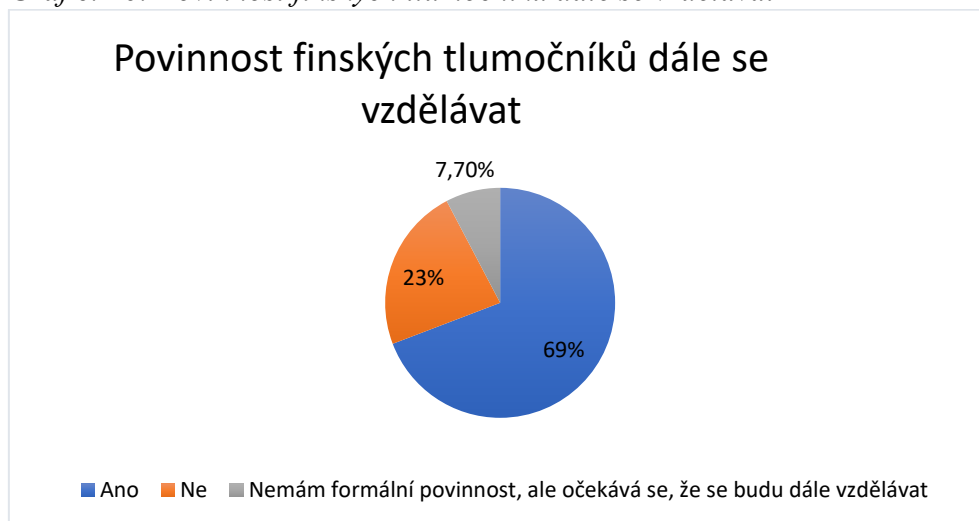
²⁵ Osoba samostatně výdělečně činná

²⁶ Centrum zprostředkování tlumočení neslyšícím

Graf č. 15: Povinnost českých tlumočnicků dále se vzdělávat

Graf č. 16: Povinnost finských tlumočnicků dále se vzdělávat

V této otázce jsem chtěla zjistit, zda zaměstnavatel tlumočnickům nařizuje, aby se průběžně vzdělávali. V České republice odpověděly tři tlumočnice, že určitou povinnost mají, další tlumočnice napsaly poznámku. Jedna česká respondentka tuto povinnost měla, když byla zaměstnána na hlavní pracovní poměr, zmínila také, že vzdělání po ní vyžaduje Centrum zprostředkování tlumočení neslyšícím, ve kterém působí. Stejně tak další tlumočnice odpověděla, že povinnost má, ale u jiné práce.

Ve Finsku má tuto povinnost 69 procent tlumočnic, které odpověděly na můj dotazník. Jedna respondentka odpověděla, že formální povinnost nemá, ale očekává se to od ní.

Od tlumočnicků se obecně očekává, že se budou průběžně vzdělávat, jen u některých tlumočnicků je tato povinnost formální a přímo nařízená.

4.3. Rozsah vzdělávací povinnosti

Tato otázka je doplňující k otázce předešlé. Těch respondentů, kteří na otázku 4.2 odpověděli, že mají povinnost dále se vzdělávat, jsem se ptala, v jakém rozsahu má být toto vzdělání. Otázka byla otevřená.

Tabulka č. 21: Rozsah povinnosti českých tlumočnicků dále se vzdělávat

Jako tlumočnick povinně 24 hodin ročně, jinak si určuji rozsah sama, dle splnění určitých aktivit v průběhu roku
Pro CZTN 24 hodin
24 hodin kurzů
24 hod/rok
Není specifikován rozsah.

Tabulka č. 22: Rozsah povinnosti finských tlumočnicků dále se vzdělávat

Profesionální kodex
Princip etického kodexu a směrnice zaměstnavatele, určitý rozsah ale není dán.
Neexistuje žádný konkrétní rozsah, ale každý zaměstnanec vytváří se svým nadřízeným plány osobního rozvoje.
Zhruba dvacet hodin ročně.
Snažit se co nejvíce se přiblížit dovednostem rodilého mluvčího ve všech jazycích, se kterými pracuji; zdokonalit se v mateřském jazyce; zlepšit své tlumočnické dovednosti; udržet krok s novým výzkumem v oboru; být lepším tlumočnickem a členem týmu; naučit se hodnocení jak sebe sama, tak mých kolegů.
Každý tlumočnick je zodpovědný za své vlastní celoživotní vzdělávání, ale podle obecných pravidel by měl tlumočnick vylepšovat a rozvíjet své dovednosti a znalosti oboru. Někteří to dělají více než ostatní.
Tlumočnick nikdy není připraven, jazyk a společnost se stále rozvíjí.
Každý rok se musím zúčastnit nějakého kurzu.

V této otázce jsem doufala v poměrně přímočaré odpovědi, jakých se mi dostalo u českých respondentek, tedy počet hodin dalšího vzdělávání, které po nich někdo požaduje. V České republice čtyři z pěti respondentek odpověděly, že je po nich požadováno 24 hodin za rok.

Ve Finsku pouze jedna tlumočnice odpověděla, že musí absolvovat zhruba dvacet hodin vzdělávání ročně, jiná odpověděla, že se každý rok musí zúčastnit nějakého kurzu. Ostatní tlumočnice nebyly konkrétní. Myslím, že tato otázka byla jinak pochopená na české straně a jinak na straně finské.

Některé finské tlumočnice odkazovaly na etický kodex tlumočnický, který sám o sobě tlumočnický zavazuje k tomu, aby se stále vzdělávaly.²⁷ K tomu jsou ale samozřejmě zavázány i české tlumočnice.²⁸ Ty si otázku interpretovaly jinak a hledaly nějaký konkrétní povinný rozsah.

Předpokládám tedy, že většině finským tlumočnickům zaměstnavatel ani nikdo jiný nenařizuje, aby podstoupili určitý počet hodin například v kurzech, podle odpovědí ale soudím, že cítí povinnost stále se vzdělávat, což jim nařizuje právě i tlumočnický kodex, o čemž ale nepochybují ani u tlumočnic českých.

4.4. Reálný rozsah vzdělávání

Právě kvůli závazkům, které tlumočnickům dává etický kodex a obecně i charakter jejich profese, se předpokládá, že se tlumočníci budou neustále nějakým způsobem vzdělávat, aniž by jim to kdokoliv nařizoval. Touto otázkou jsem proto chtěla zjistit, jak moc se tlumočníci vzdělávají a kolik času věnují svému profesnímu rozvoji, ať už jde o kurzy či samostudium.

Ptala jsem se tedy, kolik hodin ročně věnují dalšímu vzdělávání. Vytvořila jsem šest možností s desetihodinovým časovým rozsahem.

Předpokládám, že se respondenti průběžně vzdělávají a že rozsah hodin, který vzděláváním tráví za rok, se v obou zemích nebude příliš lišit.

Tabulka č. 23: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u českých tlumočnicků

Čas věnovaný dalšímu vzdělávání za rok	Počet respondentů
0 až 10 hodin	1
10 až 20 hodin	0
20 až 30 hodin	3
30 až 40 hodin	1
40 až 50 hodin	1

²⁷ Etický kodex organizace Finští tlumočníci znakového jazyka: „*Tlumočník neustále rozvíjí své profesní dovednosti*“ (Suomen viittomakielen tulkit).

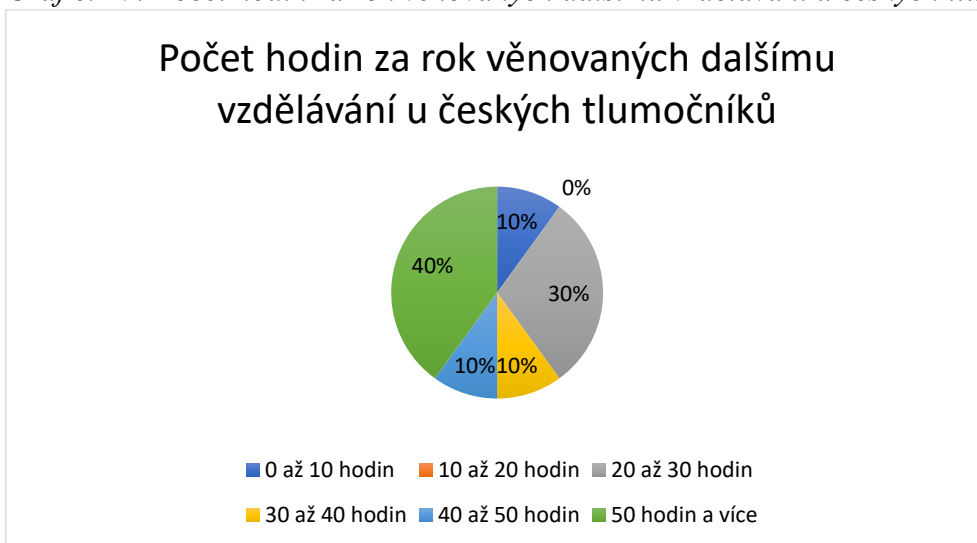
²⁸ Etický kodex české komory tlumočnicků znakového jazyka: „*Tlumočník sleduje vývoj své profese u nás i ve světě, vzdělává se a soustavně zvyšuje svou profesionální úroveň*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka).

50 hodin a více	4
-----------------	---

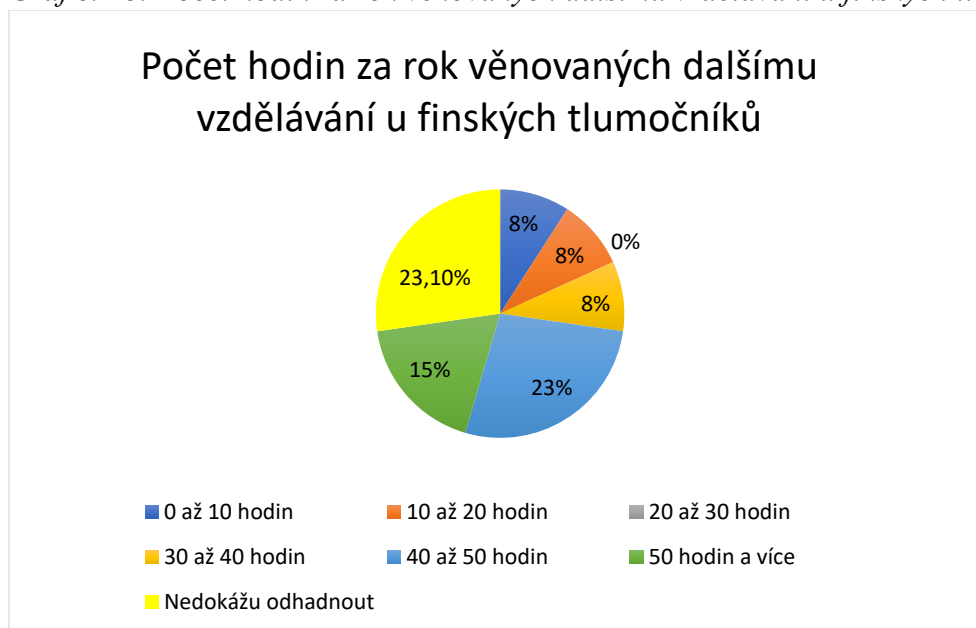
Tabulka č. 24: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u finských tlumočnicků

Čas věnovaný dalšímu vzdělávání za rok	Počet respondentů
0 až 10 hodin	1
10 až 20 hodin	1
20 až 30 hodin	0
30 až 40 hodin	1
40 až 50 hodin	3
50 hodin a více	4
Nedokážu odhadnout	3

Graf č. 17: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u českých tlumočnicků

Graf č. 18: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u finských tlumočnicků

V obou zemích se našla jedna tlumočnice, která věnuje dalšímu vzdělávání méně než deset hodin ročně. V Česku ale 90 procent respondentek učením stráví více než dvacet hodin ročně a 40 procent dokonce více než padesát hodin za rok.

Z třinácti finských respondentek mi tři odpověděly, že nedokážou odhadnout, kolik hodin tráví dalším vzděláváním. Většina tlumočnic, které vyplňovaly dotazník, ale ročně věnuje dalšímu vzdělávání desítky hodin, čtyři více než padesát a tři více než čtyřicet.

Je vidět, že závazek dále se vzdělávat, který tlumočnickům ukládá etický kodex, i české i finské respondentky berou vážně a vzděláváním tráví dost času. České tlumočnice o trochu více, ale rozdíl je velmi malý.

4.5. Způsoby dalšího vzdělávání

Tlumočnicků jsem se tázala na to, jakým způsobem se vzdělávají. Nabídla jsem jim čtyři možnosti: samostudium, supervize, kurzy profesních organizací a kurzy organizací neslyšících. Tlumočnice ale využívaly i možnosti napsat další způsoby vzdělávání, které využívají. Respondenti mohli volit více odpovědí.

Vzhledem k tomu, že několik českých tlumočnicků v otázce 4.1 odpovědělo, že získalo, často mimo jiné, vzdělání v profesních organizacích a v organizacích neslyšících, očekávám, že by kurzy těchto organizací mohly být také součástí jejich doplňujícího vzdělávání. Odpovědi jako samostudium či supervize očekávám u většiny tlumočnicků.

Tabulka č. 25: Způsoby dalšího vzdělávání u českých tlumočnicků

Způsob vzdělávání	Počet respondentů
Supervize	7
Samostudium	8
Kurzy profesních organizací	10
Kurzy organizací neslyšících	9
Sociální kurzy	1
Kurzy pořádané mým zaměstnavatelem	1
Předměty v rámci magisterského studia	1
Intervize v týmu	1
Kontakt s neslyšícími	1

Tabulka č. 26: Způsoby dalšího vzdělávání u finských tlumočnicků

Způsob vzdělávání	Počet respondentů
Supervize	8
Samostudium	13
Kurzy profesních organizací	10
Kurzy organizací neslyšících	8
Kurzy vzdělávacích institucí, univerzit například	2
Právě probíhající studium na univerzitě	1
Příprava na tlumočení	1
Reflexe	1

Graf č. 19: Způsoby dalšího vzdělávání u českých tlumočnicků

Graf č. 20: Způsoby dalšího vzdělávání u finských tlumočnicků

Tlumočnice v obou zemích využívají rozličných způsobů vzdělávání. Sto procent českých respondentek dochází na kurzy profesních organizací a 90 procent na kurzy organizací neslyšících, 70 procent k profesnímu rozvoji využívá supervizi a 80 procent se vzdělává samostudiem. Některé respondentky doplnily i další možnosti, mezi nimi například i kontakt s neslyšícími. Tuto metodu informálního učení pravděpodobně využívá tlumočnic více.

Ve Finsku sto procent tázaných tlumočnic využívá ke vzdělávání samostudium. V porovnání s těmi českými méně finských respondentek dochází na kurzy profesních organizací (77 procent) a na kurzy organizací neslyšících (62 procent), supervizi také využívá o něco méně tlumočnic. Respondentky mezi možnosti zahrnuly i přípravu na tlumočení či reflexi, což je samozřejmě také způsob profesního rozvoje. Například

příprava je ale nedílnou součástí tlumočnické profese, předpokládám proto, že pokud bych nabídla v odpovědích tuto možnost, zvolily by ji nejspíše všechny respondentky.

Obě skupiny respondentů užívají několik různých metod k profesnímu rozvoji. Z odpovědí lze také vyčíst, že české tlumočnice spíše preferují k rozvíjení svých dovedností různé kurzy, zatímco finské se vzdělávají samy. Rozdíly ale nejsou příliš markantní a obě skupiny respondentů užívají kombinaci několika různých metod k profesnímu rozvoji.

4.6. Příspěvek na vzdělávání

Jelikož by se všichni tlumočníci měli dále vzdělávat, zajímalo mě, zda je v tom někdo, například jejich zaměstnavatel, podporuje. Tlumočnicků jsem se v této otázce ptala, zda dostávají nějaký příspěvek na vzdělávání.

Na tuto otázku bylo možné odpovědět ano, ne či, pokud to není tak jednoznačné, doplnit vlastní odpověď.

Podle mého názoru by tlumočníci měli být podporováni v tom, aby se dále vzdělávali. Přesto si myslím, že ne všichni respondenti příspěvek dostávají. Očekávám, že situace bude o něco horší v České republice než ve Finsku.

Tabulka č. 27: Příspěvek na další vzdělávání českým tlumočnickům

Příspěvek na vzdělávání	Počet respondentů
Ano	4
Ne	5
Většinou ne, jen výjimečně např. cestovné od zaměstnavatele	1

Tabulka č. 28: Příspěvek na další vzdělávání pro finské tlumočnický

Příspěvek na vzdělání	Počet respondentů
Ano	5
Ne	8

Graf č. 21: Příspěvek na vzdělávání pro české tlumočníky

Graf č. 22: Příspěvek na vzdělávání pro finské tlumočníky

Polovina českých tlumočnic odpověděla, že nějakou podporu dostává. Jedna z nich odpověď specifikovala a napsala „většinou ne, jen výjimečně např. cestovné od zaměstnavatele“, což považuji také za určitou formu příspěvku.

Většina finských tlumočnic, konkrétně téměř 62 procent, žádný příspěvek nedostává.

Jak jsem předpokládala, část tlumočnicků není vůbec finančně podporována v tom, aby se vzdělávala. Oproti mému očekávání ale na základě získaných odpovědí není situace ve Finsku oproti Česku lepší.

4.7. Výše a zdroj příspěvku na vzdělávání

Těm, kteří v předchozí otázce odpověděli, že nějaký příspěvek dostávají, jsem dala v otevřené otázce prostor k tomu, aby napsali, od koho příspěvek dostávají a jaká je jeho výše. Zajímalo mě, zda je to zaměstnavatel, kdo je podporuje, a zda by výše tohoto

příspěvku mohla být dostatečná vzhledem k tomu, že kromě finančních nákladů musí tlumočníci vzdělávání věnovat i svůj čas, třeba i desítky hodin ročně.

Jedna česká respondentka, která v předchozí otázce odpověděla kladně, na tuto otázku neodpověděla.

Tabulka č. 29: Výše a zdroj příspěvku na vzdělávání pro české tlumočnický

Výše příspěvku je závislá na aktuální finanční situaci organizace.
Dostávám 2 500 korun za rok od zaměstnavatele, pokud mám plný úvazek.
Zaměstnavatel FF UK mi hradí kurzy, supervize, popřípadě mi dají příspěvek. Výše příspěvku není stanovená, vždy je daná záležitost posuzovaná individuálně.

Tabulka č. 30: Výše a zdroj příspěvku na vzdělávání pro finské tlumočnický

Můj zaměstnavatel je velmi flexibilní a ochotný zajistit mi pracovní dobu tak, aby mi umožnil studium
Dostávám měsíční plat od zaměstnavatele
Podpora od mého zaměstnavatele: možnost reflexe s kolegy i s nadřízeným; zprostředkování programu o výuce lingvistiky znakového jazyka a to, jak ji implementovat v praxi
Můj zaměstnavatel podporuje mé magisterské studium (hradí cestovní a ubytovací náklady, když musím cestovat na přednášky) a podpořil by i další studia, pokud bych z toho měla prospěch v mé profesi. Můj zaměstnavatel také poskytuje přednášky nebo jiné formy vzdělání, aby rozvíjel dovedností svých zaměstnanců.
Zaměstnavatel platí kurzy, na které docházím.
Můj nadřízený organizuje kurzy, které mají rozvíjet naše dovednosti.

Již v otázce 4.6 jedna česká tlumočnice odpověděla, že od zaměstnavatele výjimečně dostane příspěvek na cestování. V této otázce další tlumočnice z České republiky doplnily, jaké příspěvky dostávají ony, respondentky hovořily především o finanční podpoře při vzdělávání. Jedna z tlumočnic prozradila, že filozofická fakulta Univerzity Karlovy, jejíž zaměstnankyně je, hradí supervize a kurzy.

Finské tlumočnice ve svých odpovědích hovořily o tom, že je jejich zaměstnavatel podporuje při studiu. Jedna z respondentek popsala, že kvůli studiu má flexibilní pracovní dobu, jiné zaměstnavatel dokonce hradí cestovní a ubytovací náklady, které má, když dojíždí na přednášky, tři tlumočnice odpověděly, že jejich zaměstnavatelé poskytují vzdělávací kurzy nebo přednášky. Zaměstnavatel jedné z finských tlumočnic platí kurzy, na které dochází.

Jedna z respondentek odpověděla, že od zaměstnavatele dostává měsíční plat. Platové ohodnocení nebylo předmětem mé otázky. Předpokládám, že plat dostávají všechny tlumočnice.

Podle odpovědí na otázky 4.6 a 4.7 se mi zdá, že příspěvky na vzdělávání nejsou příliš vysoké a že podpora v dalším studiu není dostačující ani v jedné zemi, už z toho důvodu, že příliš mnoho tlumočnicků finančně není podporována vůbec.

Myslím, že by bylo zajímavé dozvědět se, zda je příspěvek a podpora, které tlumočnice dostávají, dostačující. Hodnocení finanční podpory dalšího vzdělávání jsem zařadila do 6. oddílu dotazníku, výsledky lze nalézt u otázky číslo 6.3.

5. Optimální vzdělání tlumočnicků

V tomto oddíle jsem se ptala na názor respondentů na to, jakého vzdělání by měl tlumočnick působící na vysoké dosáhnout. Zajímalo mě, jaké vzdělání obecně by měl mít, jaké tlumočnické vzdělání by měl absolvovat, a také jsem se ptala na to, kolik let praxe by měl mít za sebou před tím, než nastoupí jako tlumočnick na vysoké škole.

5.1. Minimální dosažené vzdělání dostačující pro působení na vysoké škole

V této otázce jsem se ptala na to, jakého minimálního stupně vzdělání (i netlumočnického) by měl dosáhnout člověk, který chce působit jako tlumočnick na vysoké škole. Vzhledem k tomu, že tlumočnicki sami na vysoké škole působí, mají představu o tom, jak náročné je tlumočení a jaký stupeň vzdělání je dostačující.

Otázka byla polouzavřená, tlumočnickům jsem nabídla stupně vzdělání od základního po vysokoškolské.

Myslím, že v České republice bude většina tlumočnicků odpovídat, že vysokoškolské bakalářské vzdělání je dostačující, očekávám ale i několik odpovědí s nižším stupněm vzdělání, například s vyšším odborným či středoškolským s maturitou. Od finských respondentů očekávám, že budou za dostačující stupeň vzdělání považovat nejméně vysokoškolský bakalářský.

Tabulka č. 31: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočnicky působící na VŠ podle českých tlumočnicků

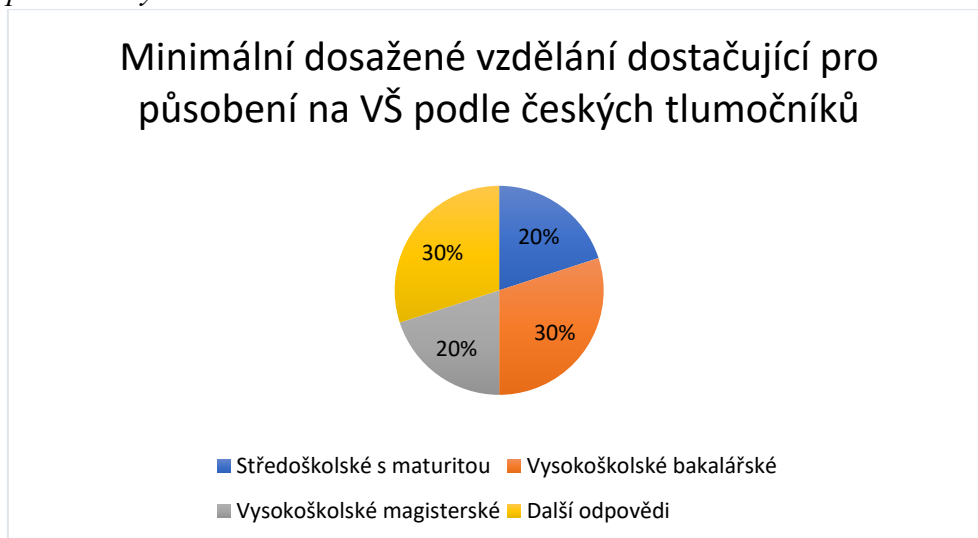
Minimální dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní	0
Středoškolské bez maturity	0
Středoškolské s maturitou	2
Vyšší odborné	0

Vysokoškolské bakalářské	3
Vysokoškolské magisterské	2
Myslím, že vyšší odborné nebo bakalářské je dostačující. Je ale nutné doplňovat neustále dalším vzděláváním.	1
Myslím si, že to hodně závisí na tom, na jaké úrovni tlumočí (jestli tlumočí pro bakaláře, magistry...), čím výše tlumočí, tím vyšší by sám měl mít vzdělání. Ale myslím, že minimum by měl být bakalářský titul nebo alespoň vlastní zkušenost s vysokoškolským studiem.	1
Tlumočník, který tlumočí na VŠ, by měl být sám absolventem nějaké VŠ.	1

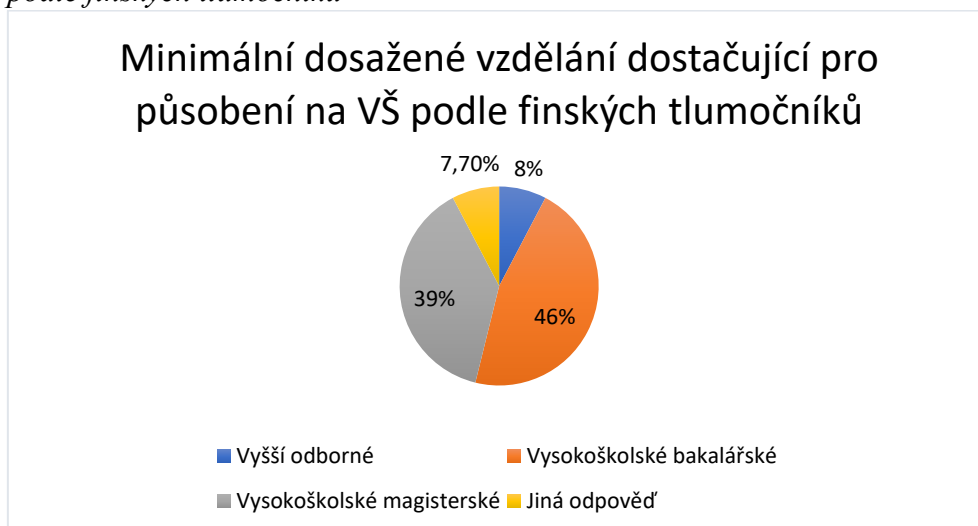
Tabulka č. 32: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočníky působící na VŠ podle finských tlumočnicků

Minimální dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní	0
Středoškolské bez maturity	0
Středoškolské s maturitou	0
Vyšší odborné	1
Vysokoškolské bakalářské	6
Vysokoškolské magisterské	5
Těžko říct. Neměly by být žádné formální požadavky na vzdělání, protože dovednosti a možnosti se liší podle individuálních potřeb; rozhodně je prospěšné jakékoli vysokoškolské vzdělání, nejlépe z toho druhu věd, které tlumočí (humanitní vědy vs. přírodní vědy atd.).	1

Graf č. 23: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočníky působící na VŠ podle českých tlumočnicků

Graf č. 24: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočníky působící na VŠ podle finských tlumočnicků

Dvě české tlumočnice si myslí, že pro tlumočníka působícího na vysoké škole je dostačující středoškolské vzdělání s maturitou. Tři tlumočnice označily kolonku s bakalářským vzděláním a dvě se vzděláním magisterským. Kromě možností, které jsem v dotazníku nabídl, si tlumočnice, které nedokázaly jednoznačně odpovědět, vytvářely vlastní odpovědi. Podle jedné české tlumočnice by měl být tlumočník na vysoké škole sám absolventem vysoké školy. Další respondentka z České republiky napsala, že vyšší odborné nebo bakalářské vzdělání by mohlo stačit, upozornila ale na to, že se tlumočník musí neustále vzdělávat. Jedna z tlumočnic si myslí, že záleží na tom, zda tlumočník tlumočí na bakalářských nebo magisterských oborech, a že minimum by měla být vlastní

zkušenost s vysokoškolským studiem. Tato odpověď může teoreticky znamenat, že tlumočník navštěvoval vysokou školu třeba jeden semestr.

Myslím, že s doplněním těchto odpovědí se dá tedy říct, že minimálně 60 procent českých respondentek si myslí, že by tlumočník, který působí na vysoké škole, sám měl mít vysokoškolské vzdělání, podle dvaceti procent by měl dokonce dosáhnout magisterského stupně vzdělání.

Ve Finsku si zhruba 85 procent respondentek (11 ze 13) myslí, že by tlumočník měl mít vysokoškolské vzdělání, podle téměř 40 procent tlumočnic by měl mít vzdělání magisterské. Jedna respondentka z Finska si myslí, že stačí vyšší odborné, a jedna je přesvědčená o tom, že je vysokoškolské vzdělání při práci prospěšné, především pokud je v oboru, ve kterém tlumočí. Jaký je minimální stupeň, kterého by měl tlumočník působící na vysoké škole dosáhnout, ale nedokáže říct.

Po shrnutí odpovědí je možné říct, že české respondentky považují za dostačující o něco nižší stupeň vzdělání, na obou stranách si ale většina tlumočnic myslí, že minimální vzdělání tlumočnicka na vysoké škole by mělo být vysokoškolské vzdělání. Vzhledem k náročnosti a odbornosti tlumočení na vysokých školách jsou tyto odpovědi celkem logické. Rozdíl mezi odpověďmi českých a finských tlumočnic podle mě spočívá v obecně vyšších nárocích na tlumočníky ve Finsku.

5.2. Optimální tlumočnické vzdělání

Tato otázka mířila jen na tlumočnické vzdělání. Zajímalo mě, jaké by v ideálním případě měli získat tlumočnické vzdělání ti tlumočníci, kteří budou působit na vysoké škole.

Jako možnosti jsem respondentům nabídla školy, ve kterých se v daných zemích tlumočníci vzdělávají, a kurzy profesních organizací a organizací neslyšících. Respondenti mohli zvolit více odpovědí.

Myslím, že podle některých českých tlumočnicků by mohlo být optimální vzdělání na vyšší odborné škole, jelikož je to obor, který je věnován přímo vzdělávání tlumočnicků. Někteří budou považovat za optimální vzdělání bakalářské. U finských tlumočnicků předpokládám, že jich více označí jako odpověď vysokoškolské magisterské vzdělání. U obou skupin očekávám, že respondenti budou často volit více možností, tedy kombinaci různých typů, například vysoké školy a kurzů profesních organizací.

Tabulka č. 33: Optimální tlumočnické vzdělání podle českých tlumočnicků

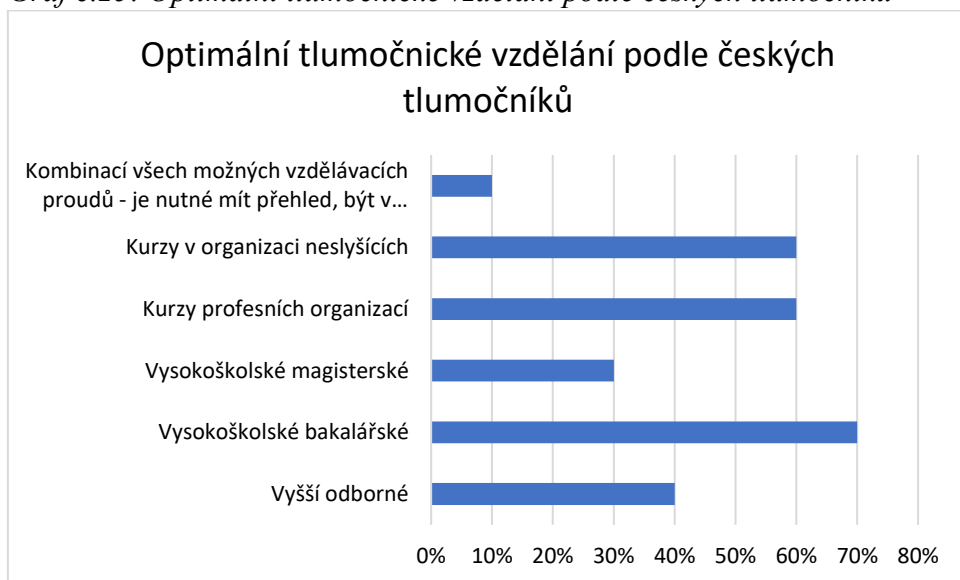
Optimální tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
--------------------------------	-------------------

Vyšší odborné	4
Vysokoškolské bakalářské	7
Vysokoškolské magisterské	3
Kurzy profesních organizací	6
Kurzy v organizacích neslyšících	6
Kombinací všech možných vzdělávacích proudů. Je nutné mít přehled, být v neustále "v obraze".	1

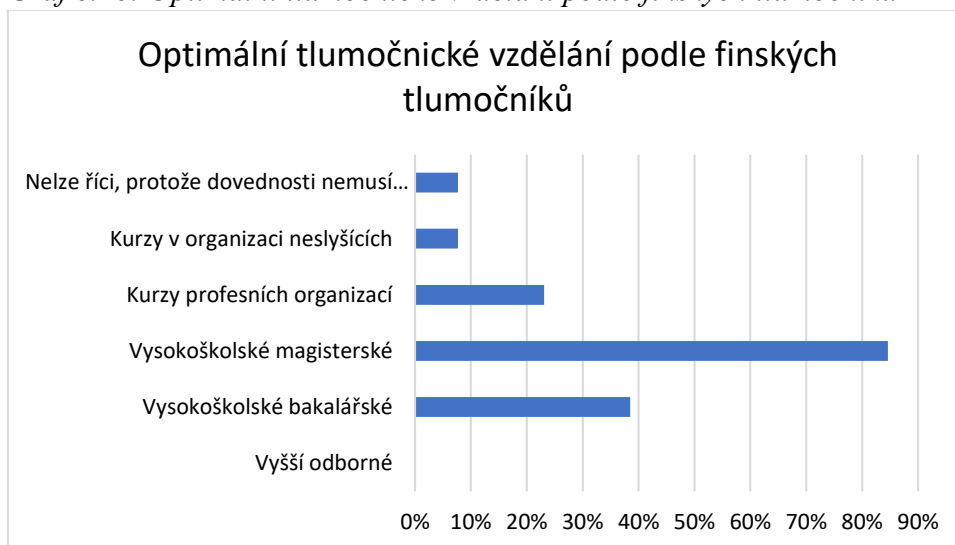
Tabulka č. 34: Optimální tlumočnické vzdělání podle finských tlumočnicků

Optimální tlumočnické vzdělání	Počet respondentů
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské bakalářské	5
Vysokoškolské magisterské	11
Kurzy profesních organizací	3
Kurzy v organizacích neslyšících	1
Nelze říct, protože dovednosti nemusí souviset se studiem.	1

Graf č.25: Optimální tlumočnické vzdělání podle českých tlumočnicků

Graf č.26: Optimální tlumočnické vzdělání podle finských tlumočnicků

České tlumočnice v sedmi případech zvolily jako optimální vzdělání tlumočnicků vysokoškolský bakalářský stupeň, tři respondentky zvolily stupeň magisterský, čtyři respondentky za optimální považují vyšší odbornou školu. Kurzy profesních organizací a kurzy organizací neslyšících zvolilo po šesti respondentkách. Vzhledem k četnosti odpovědí je jasné, že většina tlumočnic volila více odpovědí. Za optimální vzdělání pro tlumočníky tedy považují kombinaci více různých druhů vzdělání.

U finských tlumočnic jasně převažuje odpověď „vysokoškolské magisterské“, celkem 85 procent respondentek si tedy myslí, že tlumočnické vzdělání na vysoké škole by měl absolvovat tlumočnické vzdělání na magisterské úrovni. Pět tlumočnic zvolilo bakalářský stupeň, tři tlumočnice kurzy profesních organizací, kurzy organizací neslyšících zvolila jen jedna respondentka. Podle většiny finských tlumočnic také není potřeba kombinace více druhů vzdělání.

Mé očekávání se tedy potvrdilo, finské respondentky za optimální považují spíše vyšší stupeň vzdělání. Předpokládám, že je to především tím, že takovou možnost v zemi mají. Všechny navíc získaly tlumočnické vzdělání na univerzitě a většina z nich má magisterské vzdělání, což také mohlo ovlivnit jejich úsudek.

Důvod toho, že české tlumočnice více než finské volily mnohem více možností, tedy kombinaci více druhů vzdělávání by mohl spočívat v tom, že univerzitní tlumočnické obory ve Finsku jsou komplexnější než obory v České republice.

5.3. Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu

Tlumočnicků jsem se v této otázce ptala, kolik let tlumočnické praxe by měl tlumočnick mít za sebou před tím, než začne působit na vysoké škole. Z odpovědí na tuto otázku

získám představu o tom, jak zkušeni by podle respondentů v jednotlivých zemích, měli být tlumočníci, aby byli dostatečně připraveni na působení na vysokých školách.

Respondentům jsem kromě možnosti „tlumočník může nastoupit hned po ukončení vzdělání“ nabídla časová rozmezí od „méně než jeden rok“ po „více než deset let“. Bylo možné doplnit i další odpověď.

Opět předpokládám, že finští respondenti budou „přísnější“ než čeští, tedy že podle jejich názoru by měl mít tlumočník za sebou více let praxe než podle názoru tlumočnicků českých.

Tabulka č. 35: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle českých tlumočnicků

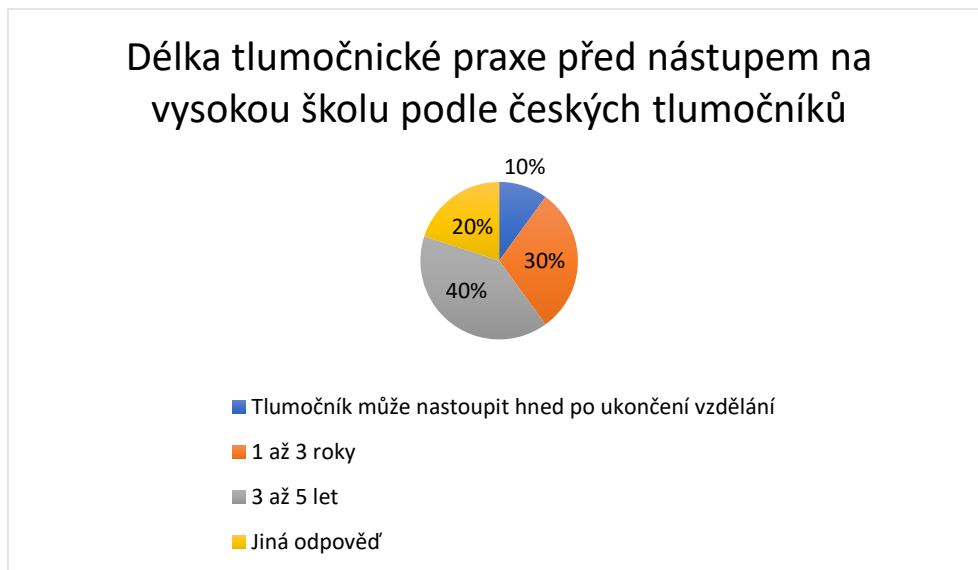
Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Tlumočník může nastoupit hned po ukončení vzdělání	1
Méně než jeden rok	0
1 až 3 roky	3
3 až 5 let	4
5 až 10 let	0
Více než 10 let	0
Určitě by to nemělo být po ukončení formální vzdělání, v jehož rámci neabsolvoval žádnou praxi/samostatné tlumočení; nějakou praxi by za sebou tento tlumočník měl mít určitě, poté hodně záleží na schopnostech konkrétního tlumočnicka, daném vysokoškolském oboru a konkrétních předmětech.	1
Myslím, že záleží na oboru; pokud vybrat z možností, tak alespoň 1-3 roky.	1

Tabulka č. 36: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle finských tlumočnicků

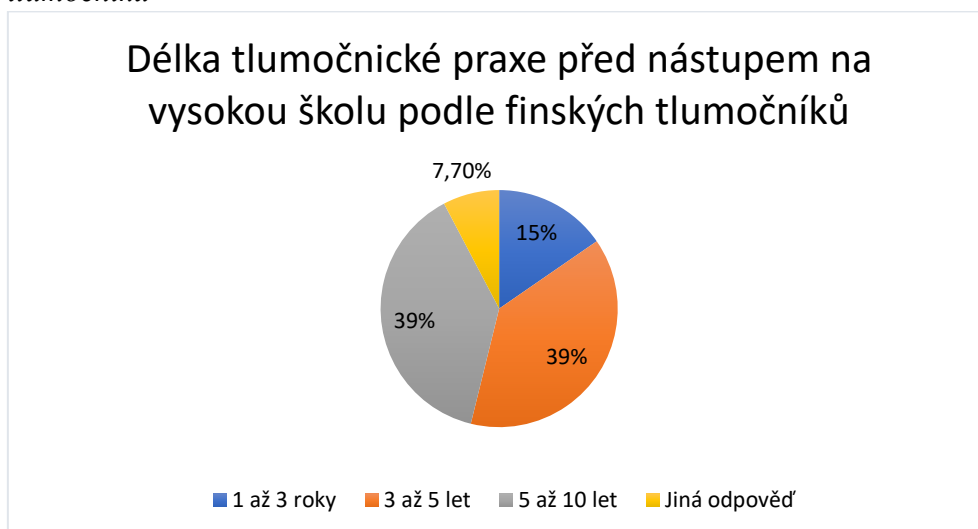
Doba tlumočnické praxe	Počet respondentů
Tlumočník může nastoupit hned po ukončení vzdělání	0
Méně než jeden rok	0
1 až 3 roky	2

3 až 5 let	5
5 až 10 let	5
Více než 10 let	0
Záleží na tom, jaké má tlumočnické dovednosti a také na názoru neslyšícího zákazníka.	1

Graf č.27: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle českých tlumočnicků

Graf č.28: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle finských tlumočnicků

Mezi odpověďmi českých tlumočnic se objevil názor, že tlumočnick může začít tlumočit na vysoké škole již po ukončení vzdělání. Podle tří tlumočnic je dostačující jeden až tři roky praxe, podle čtyř pak tři až pět let praxe. Další dvě respondentky vytvořily

vlastní odpovědi, ve kterých upozorňovaly na to, že záleží na oborech, na kterých tlumočí. Podle jedné z těchto odpovědí, je ale důležité hledět i na konkrétní schopnosti daného tlumočníka. Ani jedna z těchto respondentek si ale nemyslí, že je tlumočník připraven na tlumočení hned po ukončení vzdělání.

Dvě finské tlumočnice odpověděly, že stačí jeden až tři roky praxe předtím, než tlumočník nastoupí na vysokou školu, pět tlumočnic zvolilo odpověď tři až pět let a dalších pět tlumočnic si myslí, že dostatečná doba je pět až deset let zkušeností. I na finské straně se objevila doplněná odpověď, která hovoří o tom, že záleží na tlumočnickových dovednostech, ale také na názoru neslyšícího zákazníka, pro kterého tlumočí.

Jak jsem předpokládala, tlumočnice ve Finsku si myslí, že tlumočníci působící na vysokých školách by měli být velmi zkušení. Myslím, že tato odpověď může být dána i tím, že ve Finsku je tlumočnicků několikanásobně více, a i proto je možné mít vyšší nároky a na vysoké školy posílat ty nejzkušenější tlumočníky.

Myslím, že se v odpovědích odráží i skutečnost, že tlumočnice pravděpodobně samy měly při nástupu na vysokou školu delší praxi. Z odpovědí na otázky 2.1 a 2.2 víme, že finské respondenty mají za sebou mnoho let pracovních zkušeností, přesněji řečeno 85 procent z nich má za sebou více než pět let tlumočnické praxe, na druhou stranu krátce působí na vysoké škole, což napovídá tomu, že na vysokou školu jako tlumočnice samy nastupovaly po několika letech praxe.

Délka praxe českých tlumočnic a délka jejich působení na vysoké škole se příliš neliší, což napovídá tomu, že některé tlumočnice mohly nastoupit na vysokou školu brzy po ukončení vzdělání. Na druhou stranu několik z nich získalo tlumočnické vzdělání na oboru Čeština v komunikaci neslyšících, a předpokládám, že některé z nich se na tento obor vrátily jako tlumočnice. Myslím si také, že protože tento obor samy absolvovaly, nemusely na ně být kladeny takové požadavky praxe. Podle mě se i tato skutečnost odráží v odpovědích.

6. Hodnocení situace

Cílem tohoto oddílu dotazníkového šetření bylo zjistit, jak hodnotí situaci samotní tlumočníci a zda jsou spokojeni se systémem vzdělávání a zaměstnávání tlumočnicků. Ptala jsem se také, zda si myslí, že je v jejich zemi dostatek tlumočnicků kvalifikovaných na práci na vysoké škole, a zda jsou spokojeni s platem a s finanční podporou na další vzdělávání. Dotazník jsem ukončila otevřenou otázkou, ve které mohli tlumočníci uvést své konkrétní návrhy na zlepšení systému vzdělávání tlumočnicků znakových jazyků.

6.1. Dostatek kvalifikovaných tlumočnicků působících na vysokých školách

Na základě literatury i předchozích odpovědí tlumočnicků je jasné, že tlumočník působící na vysoké škole by měl být zkušený a vzdělaný. Zajímala jsem se tedy o to, zda si tlumočníci myslí, že v jejich zemi působí dostatek tlumočnicků, kteří jsou kvalifikováni na to, aby tlumočili na vysoké škole.

Respondenti mohli odpovědět ano, ne, případně doplnit vlastní odpověď.

Vzhledem k tomu, že počet tlumočnicků znakových jazyků je ve Finsku mnohonásobně vyšší než v České republice a že více z nich dosahuje vyššího vzdělání, předpokládám, že více českých respondentů odpoví negativně, zatímco finští respondenti budou volit kladné odpovědi.

Tabulka č. 37: Názor českých tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách

Dostatek tlumočnicků v České republice	Počet respondentů
Ano	1
Ne	8
Ne, ale je to proměnlivé. Jeden rok nastoupí hodně studentů na jednu školu, další rok je jich více na jiné. Od toho se pak odvíjí i dostatek/nedostatek tlumočnicků	1

Tabulka č. 38: Názor finských tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách

Dostatek tlumočnicků ve Finsku	Počet respondentů
Ano	10
Ne	2
Těžko říct	1

Graf č. 29: *Názor českých tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách*

Graf č. 30: *Názor finských tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách*

Podle mého očekávání si naprostá většina českých tlumočnic nemyslí, že je v České republice dostatek kvalifikovaných tlumočnicků působících na vysokých školách. Jen jedna respondentka odpověděla kladně, jiná odpověděla, že není, ale že je to proměnlivé podle toho, kolik tlumočnicků v daném roce dokončí vzdělání.

Zatímco 80 procent českých respondentek jednoznačně odpovědělo, že v zemi není dostatek kvalifikovaných tlumočnicků, 80 procent finských tlumočnic je přesvědčeno o tom, že v jejich zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků je.

Tyto odpovědi se daly předvídat již na základě uváděných počtů tlumočnicků znakových jazyků v jednotlivých zemích. Důvodem ale může být právě i obecně vyšší

vzdělání a délka praxe finských tlumočnicků. Zkušenosti a vzdělání totiž mohou podle mého názoru být ukazateli toho, zda je tlumočnick kvalifikovaný či nikoliv.

6.2. Úroveň systému vzdělávání tlumočnicků

V této otázce jsem chtěla zjistit, jak samotní tlumočníci hodnotí úroveň vzdělávání tlumočnicků v jejich zemi. Respondenti mohli zvolit odpověď na škále.

Očekávám, že čeští respondenti budou s úrovní v České republice méně spokojeni, především kvůli tomu, že v zemi chybí vysokoškolský obor.

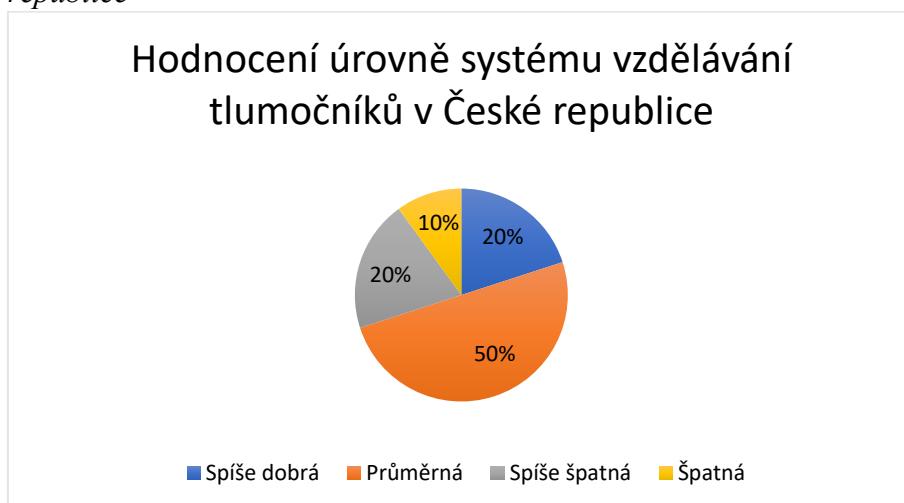
Tabulka č. 39: Názor českých tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků v České republice

Úroveň systému vzdělávání tlumočnicků	Počet respondentů
Dobrá	0
Spíše dobrá	2
Průměrná	5
Spíše špatná	2
Špatná	1

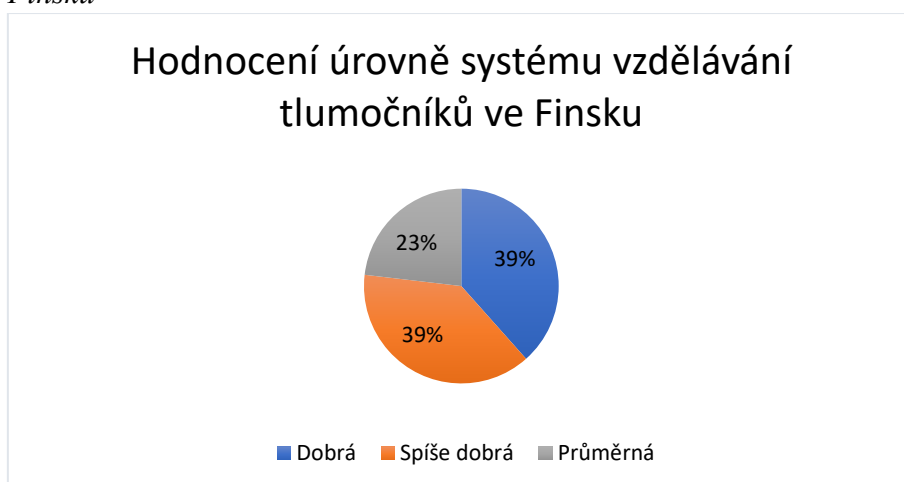
Tabulka č. 40: Názor finských tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků ve Finsku

Úroveň systému vzdělávání tlumočnicků	Počet respondentů
Dobrá	5
Spíše dobrá	5
Průměrná	2
Spíše špatná	1
Špatná	0

Graf č. 31: Názor českých tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků v České republice

Graf č. 32: Názor finských tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků ve Finsku

V České republice jen dvě tlumočnice hodnotily úroveň vzdělávání spíše kladně, polovina respondentek si myslí, že úroveň je průměrná, dvě tlumočnice odpověděly, že úroveň tlumočnického vzdělání je spíše špatná, a podle jedné respondentky je úroveň špatná. Kladně tedy hodnotilo úroveň vzdělávání 20 procent respondentek, negativně 30 procent.

Finské tlumočnice volily úroveň vzdělávání tlumočnicků v jejich zemi mnohem pozitivněji. Téměř 80 procent respondentek hodnotila úroveň vzdělávání kladně, z toho polovina zvolila nejpozitivnější odpověď, tedy že úroveň je dobrá. Dvě tlumočnice odpověděly, že úroveň je průměrná, a pouze jedna respondentka si myslí, že úroveň je spíše špatná.

V této otázce se odpovědi na české a na finské straně liší. Myslím, že negativní hodnocení českých respondentek by mohlo plynout právě z toho, že v Česku není možné získat vysokoškolský titul v oboru tlumočení, ale pouze jako specializaci oboru Čeština v komunikaci neslyšících.

6.3. Hodnocení výše finanční podpory při vzdělávání pro tlumočníky

V otázce číslo 4.6 a 4.7 jsem se tázala, zda tlumočníci dostávají příspěvek na další vzdělávání, a v případě že ano, od koho a v jaké výši. V tomto oddíle mě zajímalo, zda jsou tlumočníci spokojeni s tím, jak jsou finančně podporováni.

Respondenti opět mohli volit odpovědi na škále.

Před získáním odpovědí na předchozí otázky bych očekávala, že finští respondenti budou opět spokojenější. Vzhledem k tomu, že ale většina respondentů na finské i české straně odpověděla, že finanční příspěvek nedostávají, nyní očekávám spíše negativní odpovědi z obou zemí.

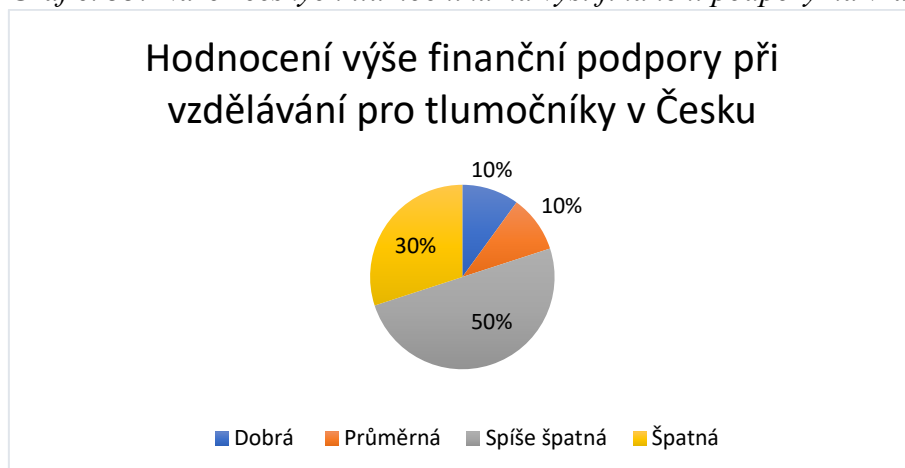
Tabulka č. 41: Názor českých tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání

Výše finanční podpory při vzdělávání	Počet respondentů
Dobrá	1
Spíše dobrá	0
Průměrná	1
Spíše špatná	5
Špatná	3

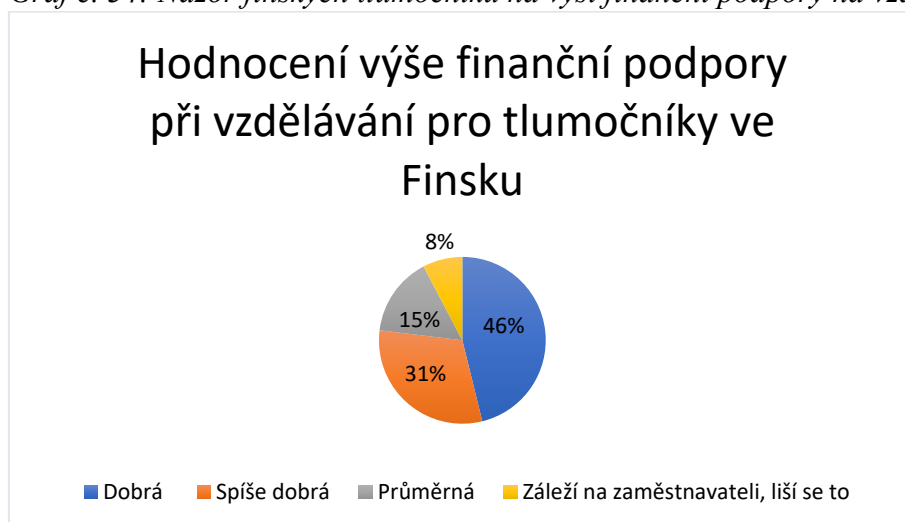
Tabulka č. 42: Názor finských tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání

Výše finanční podpory při vzdělávání	Počet respondentů
Dobrá	6
Spíše dobrá	4
Průměrná	2
Spíše špatná	0
Špatná	0
Záleží na zaměstnavateli, liší se to	1

Graf č. 33: *Názor českých tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání*

Graf č. 34: *Názor finských tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání*

Jen jedna česká respondentka odpověděla, že výše finanční podpory je dobrá, 50 procent respondentek ale hodnotí výši finanční podpory spíše negativně a 30 procent negativně. Ve Finsku si 46 procent respondentek myslí, že je úroveň dobrá a 31 procent, že je spíše dobrá. Žádná z finských respondentek nehodnotila výši finanční podpory negativně.

Vzhledem k tomu, že 8 z 13 finských tlumočnic na otázku 4.6 odpovědělo, že příspěvek nedostávají, jsou odpovědi poměrně překvapivé. V otázce 4.7, ale některé respondentky popsaly, že je zaměstnavatel podporuje v jejich vzdělávání nejen finančně, ocenily i flexibilitu nebo zprostředkovávání přednášek nebo školení, což může být důvodem toho, že vlastně nepožadují finanční příspěvek.

Čtyři české tlumočnice na otázku 4.6 odpověděly, že příspěvek dostávají. Vzhledem k celkem osmi negativním odpovědím a pouze jedné pozitivní odpovědi v této otázce ale patrně není vždy zcela dostatečný a tlumočnice by si k tomu, aby naplňovaly

svou vzdělávací povinnost, jež je pro některé navíc daná určitým počtem hodin, přály podporu vyšší.

6.4. Hodnocení požadavků kladených na tlumočníky pro zaměstnání na vysoké škole

V této otázce jsem respondentky žádala o zhodnocení požadavků kladených pro zaměstnání na vysokých školách. Tázala jsem se, zda jsou kritéria pro přijetí adekvátní či nikoliv.

V otázce 2.4 všechny české tlumočnice odpověděly, že kritériem bylo dosažení určitého vzdělání i určitá doba praxe. Finské tlumočnice většinou volily jako odpověď požadavek na určitou dobu praxe. Předpokládám, že finské respondentky kritérium vzdělání již splnily, když je zaměstnavatel přijímal do tlumočnické společnosti, která pak poskytuje jejich služby na vysokých školách.

Myslím, že daná kritéria nejsou příliš nízká, a předpokládám, že podobně to uvidí i tlumočnice na obou stranách. Vzhledem k tomu, že všechny respondentky požadavky splnily a na vysokých školách působí, neočekávám příliš mnoho negativních odpovědí.

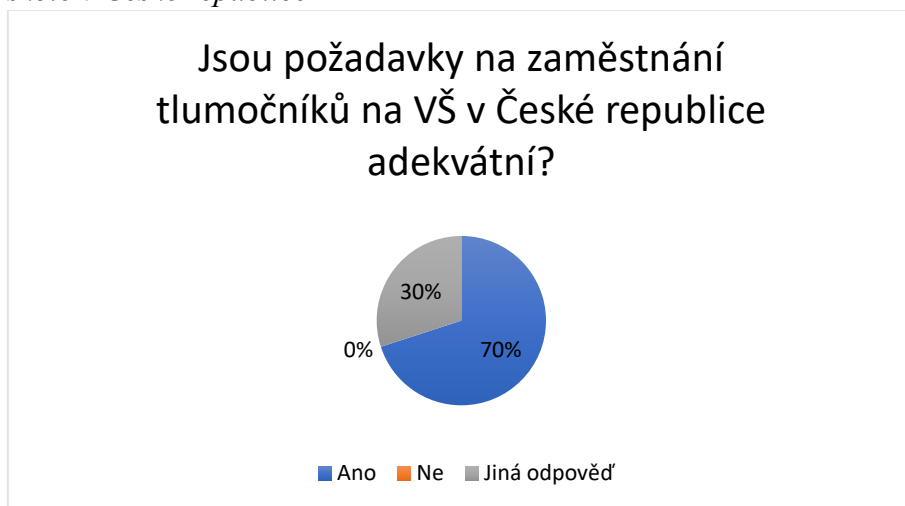
Tabulka č. 43: Hodnocení požadavků kladených na tlumočníky pro zaměstnání na vysoké škole v České republice

Adekvátnost požadavků kladených na tlumočníky	Počet respondentů
Ano	7
Ne	0
Na každé škole je to jiné, jsou tam jiné platové podmínky, jiné požadavky na tlumočníka, jiná situace...	1
Asi je to na každé škole jinak.	1
Nedokážu odpovědět.	1

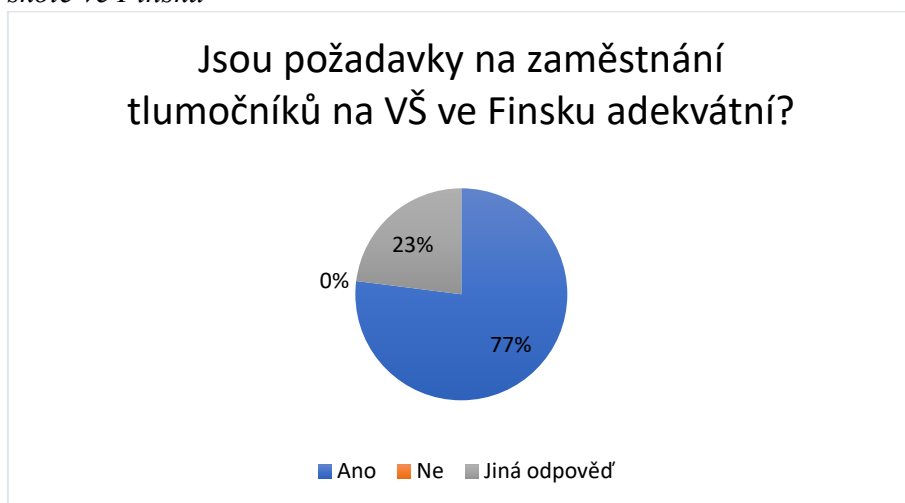
Tabulka č. 44: Hodnocení požadavků kladených na tlumočníky pro zaměstnání na vysoké škole v České republice

Adekvátnost požadavků kladených na tlumočníky	Počet respondentů
Ano	10
Ne	0
Žádné oficiální požadavky neexistují	1
Myslím, že otázka není relevantní vzhledem k tomu, že ve Finsku nejsou žádné požadavky na zaměstnání tlumočnicků na univerzitách. Zaměstnavateli nejsou univerzity.	1

Graf č. 35: Hodnocení požadavků kladených na tlumočníky pro zaměstnání na vysoké škole v České republice

Graf č. 36: Hodnocení požadavků kladených na tlumočníky pro zaměstnání na vysoké škole ve Finsku

Jak jsem předpokládala, v dotazníku se na tuto otázku neobjevila žádná jednoznačně negativní odpověď, 70 procent českých tlumočnic a 77 procent tlumočnic finských odpovědělo, že požadavky jsou adekvátní.

Zbýlé české respondentky nedokázaly kritéria zhodnotit, případně odpověděly, že záleží na vysoké škole.

Tři finské respondentky odpověděly, že požadavky nejsou nebo že jich není moc. V jedné odpovědi stálo, že „ve Finsku nejsou žádné požadavky na zaměstnání tlumočnicků na univerzitách. Zaměstnavateli nejsou univerzity.“

Vzhledem k tomu, že systém se v obou zemích liší, nejsou odpovědi plně srovnatelné. Přesto si ale myslím, že tlumočnice považují určitý stupeň vzdělání, dobu praxe nebo

dokázání dovedností v praktické zkoušce, případně kombinace předchozích kritérií (což byly požadavky, které na ně samotné podle otázky 2.4 byly kladeny) za adekvátní pro to, aby byly zaměstnané na vysoké škole.

6.5. Spokojenost s platovým ohodnocením

Práce tlumočníka a především toho, který působí na vysoké škole, vyžaduje určitou kvalifikaci i stupeň vzdělání. Jazyk i společnost se neustále proměňují a vyvíjejí, tlumočníci se proto neustále musí vzdělávat, vylepšovat své dovednosti a rozšiřovat své znalosti. Působení na vysoké škole navíc vyžaduje mnoho přípravy. Vzhledem k těmto, ale i mnoha dalším skutečnostem by měla být tato profese adekvátně platově ohodnocena.

V této otázce jsem se tedy tlumočnicků tázala na to, jak jsou spokojeni s platovým ohodnocením. Respondenti opět volili možnosti na škále.

Vzhledem k tomu, že Finsko se vyznačuje podporou vzdělávání a lidé působící v této oblasti jsou většinou ohodnoceni velmi dobře, což v České republice někdy chybí, očekávám větší spokojenost na finské straně.

Tabulka č. 45.: Spokojenost českých tlumočnicků s platovým ohodnocením

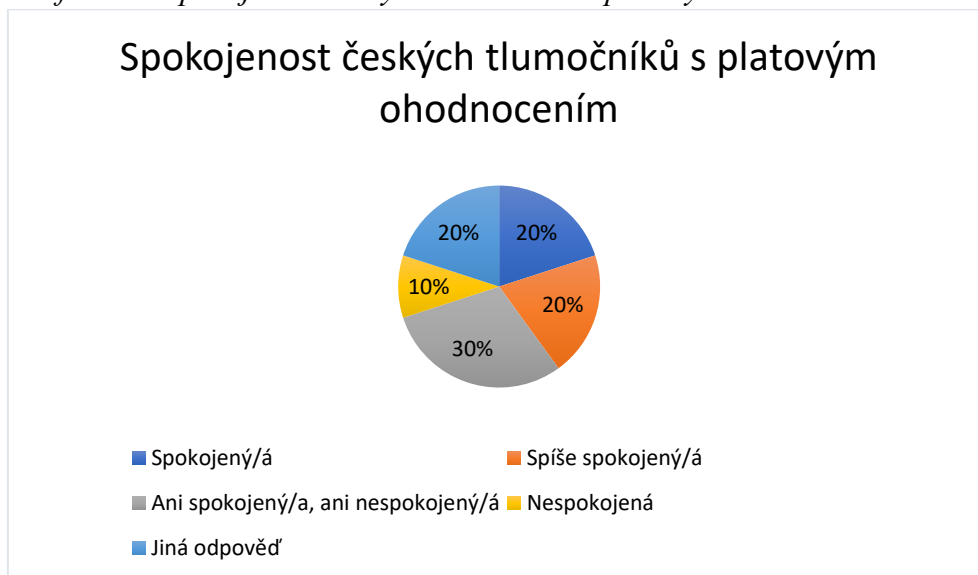
Spokojenost s finančním ohodnocením	Počet respondentů
Spokojený/á	2
Spíše spokojený/á	2
Ani spokojený/a, ani nespokojený/á	3
Spíše nespokojený/á	0
Nespokojený/á	1
Spokojená, ale mé finanční ohodnocení se liší od tlumočníka, který je zaměstnaný na smlouvu (pro externího tlumočníka je to lepší).	1
Vzhledem ke všem nárokům, podmínkám a souvislostem jsem nespokojená.	1

Tabulka č. 46.: Spokojenost finských tlumočnicků s platovým ohodnocením

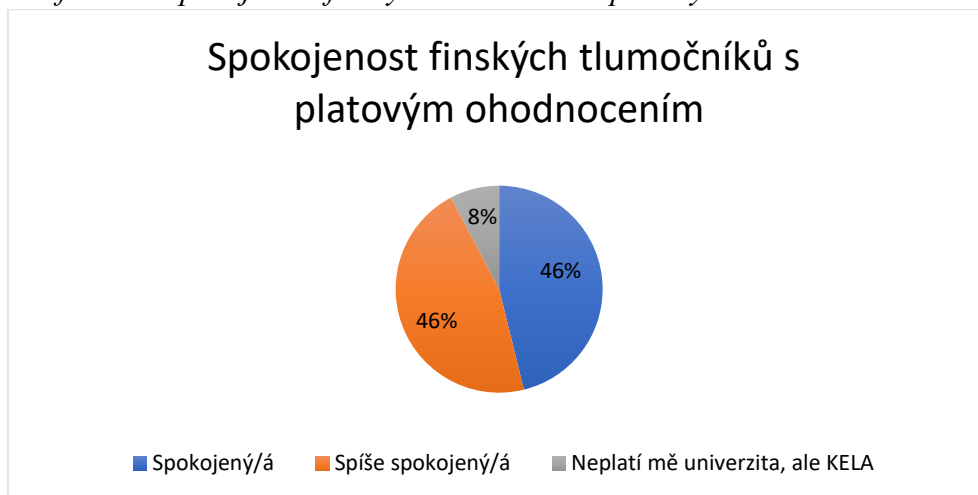
Spokojenost s finančním ohodnocením	Počet respondentů
Spokojený/á	6
Spíše spokojený/á	6
Ani spokojený/a, ani nespokojený/á	0

Jiná odpověď	0
Nespokojený/á	0
Neplatí mě univerzita, ale Kela	1

Graf č. 37.: Spokojenost českých tlumočnicků s platovým ohodnocením

Graf č. 38.: Spokojenost finských tlumočnicků s platovým ohodnocením

Jedna respondentka z České republiky zvolila odpověď „nespokojená“. Dvacet procent českých tlumočnicků je s platovým ohodnocením spokojeno, dvacet procent je spíše spokojeno a dalších třicet procent zvolilo neutrální odpověď. Jedna česká tlumočnice odpověděla, že je spokojená, ale že jako externí tlumočnice je ohodnocena lépe, než kdyby působila jako zaměstnanec. Jiná respondentka odpověděla, že vzhledem k množství požadavků na ní kladených spokojena není.

Když odpovědi shrnu, polovina českých respondentek je se svým platovým ohodnocením spokojena či spíše spokojena, dvacet procent spokojeno není.

Na finské straně se objevily jen pozitivní odpovědi, 46 procent finských respondentek je spokojených, 46 procent respondentek je spíše spokojených. Jedna z tlumočnic neodpověděla, ale napsala poznámku, že ji neplatí univerzita, ale Kela.

Jak jsem očekávala finské tlumočnice jsou spokojenější než české. Je pozitivní, že polovina českých respondentek je spokojena, mnohem pozitivnější by ale bylo, kdyby se negativní odpovědi vůbec neobjevovaly.

To, že platové ohodnocení tlumočnicků není v Česku tolik atraktivní, může být důvodem toho, proč profese tlumočnicka neláká tolik lidí jako například ve Finsku.

6.6. Návrhy na zlepšení tlumočnického vzdělávání

Celý dotazník jsem ukončila otevřenou otázkou, respondenti mohli napsat své návrhy na zlepšení tlumočnického vzdělávání.

Tabulka č. 47: Návrhy českých tlumočnicků na zlepšení tlumočnického vzdělávání

Možnost specializace po absolvování základního tlumočnického vzdělání dle VŠ oboru, pro který se tlumočnick připravuje (souvisí s příslušnou odbornou terminologií).
Větší tlumočnická praxe, vyzkoušení si více tlumočnických situací, pokora, profesionalita v přístupu ke komunikačním partnerům, doplňování znalostí v oborech, které tlumočí.
Zlepšení systému vzdělávání pro tlumočnický znakového jazyka obecně, ideálně založení bakalářského tlumočnického oboru, jednotný systém zkoušek (úrovně ZJ i tlumočnických dovedností), kurzy znakového jazyka pro tlumočnický (ve smyslu "mám odchozeno všech 7. modulů v Pevnosti a co dál").
Založit samostatný bakalářský i navazující magisterský obor zaměřený zcela jen na tlumočení českého znakového jazyka, alespoň ale už máme speciální vyšší odbornou školu.
Rozhodně je potřeba více praxe v tlumočení, ale i výuka etiky atd.
Více podporované vzdělávání, akreditované a cíleně zaměřené kurzy, na VŠ ideálně jen tlumočnický obor s více hodinami praxe a rozhodně větší dotací výuky ČZJ, finančně dostupnější kurzy a obecně jejich větší nabídka, povinnost supervizí hrazených zaměstnavatelem a lepší podpora praktikantských programů a třeba nějaké spolupráce se zkušenějším tlumočnickem (na FF existuje domluvou).
Vytvořit obor na VŠ.

Otevření Mgr. oboru zaměřeného na tlumočení ČZJ. A pak i doktorského programu. Zapojení více neslyšících odborníků do procesu vzdělávání tlumočnicků na VŠ. Propojení s obory translatologie a tlumočení mluvených jazyků.

Tabulka č. 48: Návrhy finských tlumočnicků na zlepšení tlumočnického vzdělávání

Přála bych si více spolupráce s neslyšícími.
Vzdělání sebere hodně času, více se naučí přímo při práci.
Začínat s vyšší úrovní znakového jazyka by bylo skvělé. Díky tomu bychom se naučili více.
Specializované kurzy, které by se vyučovaly přímo v terénu, by bylo něco, o čem by se dalo přemýšlet. Náš současný systém od Kela, instituce sociálního pojištění ve Finsku, která poskytuje tlumočnické služby pro neslyšící, brání rozvoji v této oblasti.

Od českých respondentek jsem dostala osm návrhů, mnohem více než na straně finské. Jejich celé znění je v tabulce číslo 47. České tlumočnice si například přejí více praxe v rámci vzdělávání, kde by si mohly vyzkoušet více tlumočnických situací; vzdělání v oblastech, ve kterých tlumočí, kde by se například mohly naučit terminologii. Několikrát se v odpovědích objevilo právě přání vysokoškolského tlumočnického oboru.

Jen čtyři tlumočnice z Finska odpověděly na tuto otázku. Jedna tlumočnice si přeje více práce s neslyšícími, jiná více praxe nebo to, aby se začínalo s vyšší úrovní znakového jazyka. Podle jedné respondentky brání v rozvoji specializovaných kurzů v terénu právě instituce Kela, která poskytuje tlumočnické služby.

Myslím, že právě skutečnost, že české tlumočnice jsou více nespokojené, pro ně bylo motivací k odpovědi na tuto otázku. Tlumočnice si přejí komplexnější systém vzdělávání na vyšší úrovni a více praxe.

6.4. Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

➤ Zhodnocení šetření

Myslím, že na základě dotazníku jsem získala potřebné informace a že šetření splnilo svůj účel. Podle mého názoru bylo vhodné, že jsem většinou volila polouzavřené otázky, přestože často nebyly vytvořené možnosti úplně jednoznačné. Soudím tak podle toho, že na těch několik otevřených otázkách, které jsem do dotazníku zařadila, jsem nikdy nedostala odpovědi od všech respondentů. Tlumočníci pravděpodobně dostávají mnoho podobných dotazníků, u jejich vyplňování proto chtějí strávit co nejméně času.

Dotazník přesto nebyl bezproblémový a některé otázky bych nyní položila jinak. Například u otázky 2.1 a 2.2, kde se tážu na délku praxe a délku působení na vysoké škole, z odpovědí nelze vyčíst, po kolika letech respondentky nastoupily na vysokou školu. Vhodnější by bylo zeptat se, jak dlouho působily jako tlumočnice před tím, než začaly pracovat na vysoké škole.

Otázka 2.4, ve které tlumočníci odpovídali na to, jaká kritéria museli splnit, aby mohli působit na vysoké škole, neposkytla srovnatelné výsledky, a to kvůli tomu, že systém ve Finsku se liší a finští tlumočníci jsou zaměstnanci tlumočnických společností, které je na vysoké školy posílají.

U otázky 3.2, kde se ptám na jiné než tlumočnické vzdělání, by bylo na místě definovat, zda se vystudování oboru Čeština v komunikaci neslyšících v tomto případě dá považovat za získání jiného než tlumočnického vzdělání.

Vyplněné dotazníky k práci nepřikládám proto, abych udržela anonymitu respondentek. Hlavně v České republice (vzhledem k tomu, že mám odpovědi od téměř všech tlumočnicků z Masarykovy Univerzity i z Univerzity Karlovy) by kvůli malé tlumočnické komunitě mohly být podle odpovědí rozpoznatelné. I finské tlumočnice na některé otázky nechtěly odpovídat z toho důvodu, aby nebylo poznat, o koho jde.

➤ Výsledky

Na základě informací z dotazníkového šetření jsem si dokázala objasnit většinu svých hypotéz, které jsem si na začátku šetření stanovila.

a) Tlumočníci působící na vysokých školách i v České republice i ve Finsku budou ve většině případů dosahovat vysokoškolského vzdělání.

Tato hypotéza se mi potvrdila, 80 procent českých a 100 procent finských respondentů vystudovala vysokou školu. Lze tedy říct, že na vysokých školách v obou zemích působí vzdělání tlumočníci.

b) Tlumočníci ve Finsku budou dosahovat obecně vyššího stupně vzdělání než tlumočníci v České republice.

I tento předpoklad se potvrdil, nejen že všichni finští respondenti mají vysokoškolské vzdělání, přes 60 procent má vzdělání magisterské. Mezi českými respondenty bylo 80 procent vysokoškolsky vzdělaných tlumočnicků, 40 procent se vzděláním magisterským a doktorským.

V oddíle, ve kterém jsem zjišťovala, jaké minimální vzdělání je dostačující, měly finské respondentky také vyšší nároky.

c) Finští tlumočníci budou dosahovat vyššího stupně vzdělání v oblasti tlumočení znakového jazyka.

I tato hypotéza je platná. Všechny finské respondentky mají vysokoškolské vzdělání právě v oboru tlumočení znakových jazyků. V Česku polovina tlumočnic vystudovala na filozofické fakultě obor Čeština v komunikaci neslyšících, kde si zvolila tlumočnickou specializaci. Za optimální tlumočnické vzdělání 80 procent finských respondentek považuje vzdělání magisterské, v České republice je to jen 30 procent.

České tlumočnice měly sice nižší stupně tlumočnického vzdělání, na druhou stranu více z nich absolvovala různé druhy. Tlumočnické vzdělání tak získaly například kombinací vysokoškolského vzdělání s kurzy profesních organizací nebo organizací neslyšících. Toto se méně objevovalo u tlumočnic finských.

d) Kritéria na přijetí do zaměstnání budou ve Finsku vyšší než v České republice.

Tato hypotéza se mi nepodařila ani vyvrátit ani potvrdit. Kvůli odlišnému systému zaměstnávání tlumočnicků, kdy jsou ve Finsku tlumočníci zaměstnáváni společnostmi a organizacemi, nikoliv vysokými školami, se mi podle mého názoru nepodařilo získat srovnatelné odpovědi. České tlumočnice většinou odpovídaly, že požadavky na zaměstnání byly vzdělání, doba praxe a v několika případech i praktická zkouška dovedností. Finské tlumočnice volily především délku praxe, což je vidět i v dalších odpovědích, díky kterým víme, že čeští tlumočníci nastupují na vysoké školy i po kratší době praxe. Přesto ale výrazná většina všech respondentů uvedla, že považují kritéria pro získání zaměstnání na vysoké škole za adekvátní.

e) Finští tlumočníci budou se situací ve své zemi spokojenější.

Má poslední hypotéza se týkala hodnocení situace s tlumočníky na vysokých školách. V šestém oddílu dotazníku jsem se tázala na spokojenost tlumočnicků s úrovní vzdělání, s platovým ohodnocením a s finančními příspěvky. Jak jsem předpokládala, finské tlumočnice byly mnohem spokojenější, úroveň vzdělávání hodnotily velmi kladně, což je podle mě dáno poměrně jednotným vysokoškolským vzděláváním tlumočnicků, které standardizuje potřebnou úroveň, a jeho dostupností, což v České republice zatím chybí. Většina z finských tlumočnicků byla spokojena i s platovým ohodnocením i příspěvky na další vzdělávání. Zaměstnavatelé v České republice tak asi v některých případech nedoceňují náročnost tlumočnického povolání a čas, který kromě vlastního tlumočení, musí věnovat přípravě a svému profesnímu rozvoji.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala vzděláváním tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách v České republice a ve Finsku. Cílem práce bylo popsat situaci s tlumočením na vysokých školách, a především to, jak se liší vzdělávání tlumočnicků, kteří aktuálně působí na vysokých školách v obou zemích.

Na základě legislativy obou zemí mají neslyšící právo se vzdělávat na vysokých školách. K tomu často potřebují tlumočnické služby, na které mají nárok.

V teoretické části práce jsem popsala specifika tlumočení na vysokých školách, z nichž vyplynulo, že vysokoškolské prostředí se liší především náročností tlumočené látky, Ta souvisí mimo jiné s odbornými znalostmi a terminologií, s čímž souvisí vyšší nároky na přípravu. Na vysokých školách by tak měli působit ti nejzkušenější a nej kvalifikovanější tlumočníci.

V České republice se o zajišťování tlumočnických služeb starají samy vysoké školy. Ty mají často speciální centra pro studenty s různými vzdělávacími potřebami. Tato centra buď tlumočníky zaměstnávají či je objednávají u externích organizací. Ve Finsku je zajišťování služeb řízeno centrálně přes Instituci sociálního zabezpečení Kela, která zajišťuje tlumočníky pro studenty, jež si je objednají.

Co se týká tlumočnicků znakového jazyka, velký rozdíl je již v samotném počtu tlumočnicků, kterých je ve Finsku mnohonásobně více. Zatímco na českých vysokých školách jich v tomto roce působily necelé tři desítky, ve Finsku se toto číslo pohybovalo kolem tří stovek. V tom se odráží i skutečnost, že ve Finsku má student nárok vybrat si, se kterým tlumočnickem chce pracovat, a také to, že má nárok na dva tlumočníky v hodině. Párové tlumočení je podle finských organizací neslyšících či tlumočnických spolků ve vzdělání doporučované až žádoucí.

Jak bylo zmíněno výše, vzhledem ke specifikům akademického prostředí musí být tlumočnick dostatečně kvalifikovaný. S tím se pojí tlumočnické vzdělávání. V České republice lze získat tlumočnické vzdělání na vysokoškolské úrovni po absolvování tří semestrů tlumočnického modulu na oboru Čeština v komunikaci neslyšících na Univerzitě Karlově v Praze. Absolvovat lze i poměrně nový tříletý obor vzdělávající tlumočníky znakového jazyka na Vyšší odborné škole v Hradci Králové. Ve Finsku mají oproti tomu zájemci možnost studovat čtyřletý bakalářský obor zaměřený přímo na tlumočení znakových jazyků, a to na dvou univerzitách ve třech městech, a na výběr mají i ze dvou magisterských oborů.

Právě proto, že samostatný obor tohoto zaměření je to, co v České republice v oblasti vzdělávání tlumočnicků nejvíce chybí, jsem se podrobně věnovala tomu, jak vzdělávání na tlumočnických oborech ve Finsku probíhá.

Co se týká obsahu, kromě látky, kterou mají české a finské obory společné – mimo jiné studium znakového jazyka, lingvistiky, tlumočení v různých situacích a s různými klienty s větším zaměřením na komunitní tlumočení a tlumočení ve vzdělávání – kladou finské tlumočnické obory velký důraz na práci s digitálními technologiemi, práci v týmu, tlumočení na pracovním trhu či v mezinárodním prostředí. Věnují se také podnikatelské činnosti v oblasti zajišťování tlumočnických služeb. Kromě finského jazyka učí své studenty pracovat i s dalšími mluvenými jazyky – švédštinou a angličtinou. Vzhledem k tomu, že je obor delší, je všemu také věnováno více času. Je proto možné se tématům věnovat více do hloubky. Magisterské vzdělání pak prohlubuje znalosti a dovednosti získané na oborech bakalářských a více se zaměřuje na podnikání v oblasti tlumočení a na vedení tlumočnických organizací a společností.

Ve Finsku existuje také možnost udělat si certifikát, který byl donedávna dokonce oficiální podmínkou pro získání zaměstnání. Tato povinnost sice zanikla se změnou finského systému zajišťování tlumočnických služeb, testování tlumočnicků ale stále probíhá. Tlumočnický certifikát může zaměstnavateli „dokázat“ svou kvalifikaci. Zkoušky pro získání tohoto osvědčení provádějí univerzity vzdělávající tlumočnický znakový jazyk, které spolu spolupracují. Testování je proto jednotné.

Dalším rozdílem mezi oběma zeměmi je platové ohodnocení. V České republice je minimální zaručená mzda tlumočnicků v nejvyšší kategorii nižší než průměrná mzda v zemi. Ve Finsku je platové ohodnocení tlumočnicků s magisterským titulem vysoce nadprůměrné.

Na základě informací z teoretické části jsem připravila dotazník a následně provedla šetření mezi tlumočnickými z České republiky a z Finska. Získala jsem odpovědi od deseti českých a třinácti finských respondentek, které aktuálně na vysokých školách působí. Získané odpovědi jsem poté vyhodnotila.

V rámci výzkumu jsem zjistila, že většina tlumočnicků, kteří v obou zemích působí na vysokých školách, má vysokoškolské vzdělání. V Česku konkrétně 80 procent, ve Finsku 100 procent. Vzhledem k náročnosti tlumočení a faktu, že tlumočníci, včetně respondentů, působí na mnoha rozličných oborech, je vysokoškolské vzdělání velkou výhodou, která může zvýšit kvalitu tlumočení.

Tlumočníci ve Finsku obecně dosahují vyšších stupňů vzdělání, v České republice má 40 procent respondentek magisterské či vyšší vzdělání, ve Finsku je to 60 procent. Tato skutečnost je pravděpodobně dána tím, že Finsko obecně více podporuje studium, a také tím, že tlumočníci s bakalářským vzděláním mají téměř o polovinu nižší plat oproti těm, kteří mají magisterský titul. V oddíle, v němž jsem zjišťovala, jaké minimální vzdělání je dostačující, měly finské respondentky také vyšší nároky. Podle názoru 60 procent českých respondentů musí mít tlumočnické vysokoškolské vzdělání. Ve Finsku je tohoto názoru 85 procent dotázaných.

Pro tlumočnický je tlumočnické vzdělání zásadní. Všechny finské respondentky mají vysokoškolské vzdělání právě v oboru tlumočení znakových jazyků. V Česku polovina tlumočnic vystudovala na filozofické fakultě obor Čeština v komunikaci neslyšících, kde si zvolila tlumočnickou specializaci.

České tlumočnice měly sice nižší stupeň tlumočnického vzdělání, na druhou stranu více z nich absolvovalo různé druhy. Tlumočnické vzdělání tak získaly například kombinací vysokoškolského vzdělání s kurzy profesních organizací nebo organizací neslyšících. Toto se méně objevovalo u tlumočnic finských, což může být známka toho, že finské vysokoškolské tlumočnické vzdělání je dostatečně komplexní. Je ale vidět, že české respondentky své vzdělání „dohánějí“, a aby byly dostatečně kvalifikované, získávají vzdělání jinde než ve vzdělávacích institucích.

Za optimální tlumočnické vzdělání považuje 80 procent finských respondentek vzdělání magisterské, v České republice je to jen 30 procent. To může být právě odrazem toho, že v České republice není ani bakalářský obor, který by byl zaměřen čistě na tlumočení znakového jazyka, a žádný magisterský obor se tomuto oboru nevěnuje.

Ve Finsku vzhledem k těmto skutečnostem vysokoškolské vzdělání funguje, třebaže neoficiálně, jako minimální úroveň pro získání zaměstnání. Díky tomu jsou ve Finsku také obecně vyšší nároky.

Výsledky této práce mohou plynout i z toho, že ve Finsku je tlumočnické vzdělání dostupnější (obor lze studovat ve třech finských městech).

Finské tlumočnice navíc hodnotily úroveň tlumočnického vzdělávání mnohem lépe. Téměř 80 procent respondentek hodnotilo úroveň vzdělávání kladně, z toho polovina zvolila na škále nejpozitivnější odpověď, tedy že úroveň je dobrá, a pouze jedna respondentka si myslí, že úroveň je spíše špatná. V České republice jen dvě respondentky (20 procent) odpověděly, že úroveň je dobrá, negativně hodnotilo úroveň vzdělávání 30 procent, zbytek jej označilo neutrálně.

Všechny finské tlumočnice, které odpověděly na otázku týkající se platu, jsou s ohodnocením spokojené. V České republice je spokojeno jen dvacet procent z nich. S podporou ze strany zaměstnavatele při dalším vzdělávání je spokojeno 80 procent finských tlumočnic, naproti tomu 80 procent českých tlumočnic spokojeno není.

Vzdělávací systém tlumočnicků a větší nabídka vysokoškolského tlumočnického vzdělávání a možností akreditace nastavují určité standardy, na jejichž základě ve Finsku existují o něco vyšší nároky než v České republice. Tomu napomáhá i to, že ve Finsku působí stovky tlumočnicků znakového jazyka, mohou tak na ně být kladeny vyšší požadavky a na vysokých školách mohou působit ti nejzkušenější a nejkvalifikovanější z nich. Finské tlumočnice mají také delší dobu praxe. Optimální doba praxe, kterou by měl mít tlumočnick před nástupem na vysokou školu, je podle jejich názoru také delší než u respondentek českých.

Podle názoru 80 procent českých respondentek není v České republice dostatek tlumočnicků, kteří by byli kvalifikovaní na působení na vysoké škole. Ve Finsku téměř 80 procent odpovědělo, že dostatek takových tlumočnicků v zemi je. To, že tlumočnická situace je v tomto ohledu ve Finsku lepší, lze samozřejmě vyčíst i z počtů tlumočnicků, kteří v zemi působí.

Myslím, že i na základě této práce a výzkumu v ní provedeného se dá říct, že existují možnosti, které mohou pomoci tomu, aby byly tlumočnické služby nejen na vysokých školách kvalitnější a aby i samotní tlumočnicki byli spokojenější, což je pro kvalitu vzdělávání neméně důležité.

Prvním a nejdůležitějším krokem je vytvoření jednotnějšího tlumočnického vzdělávání, nejlépe na vysokoškolské úrovni. To mi potvrdily i samy tlumočnice v návrzích na zlepšení systému vzdělávání. I z tohoto důvodu jsem v teoretické části do hloubky rozebrala, jak vzdělávání tlumočnicků ve Finsku funguje. S existencí vysokoškolského oboru, v rámci něhož by studenti mohli získat komplexní vzdělání zaměřené na tlumočení znakového jazyka, by mohly být stanoveny určité standardy pro vzdělávání tlumočnicků.

Obor zaměřený na tlumočnictví znakového jazyka na Vyšší odborné škole v Hradci Králové je v tomto směru velmi pozitivním krokem.

Dalším doporučením je rozšíření možností tlumočnického vzdělání, tedy umístit jej do více měst. Ve Finsku působí několikanásobně více tlumočnicků znakového jazyka a podle odpovědí v dotazníku je v zemi netrápí nedostatek kvalifikovaných tlumočnicků,

jako je tomu v České republice. Jedním z důvodů je podle mě právě dostatek nabídky vzdělání.

Jedním z důvodů toho, že ve Finsku, které má téměř poloviční populaci, působí o tolik více tlumočnicků je pravděpodobně atraktivní platové ohodnocení. Tlumočníci znakového jazyka s bakalářským vzděláním již před několika lety vydělávali téměř dva a půl tisíce euro měsíčně, ti, kteří mají vzdělání magisterské, si přišli na více než čtyři tisíce euro, což je ve Finsku i dnes vysoce nadprůměrný plat.²⁹ V České republice minimální zaručená mzda tlumočnicků, kteří spadají do nejvyšší platové kategorie a tlumočí nejobornější látku za českým platovým průměrem zaostává.

Vzhledem k charakteru profese, kdy je od tlumočnicků vyžadována odbornost, vysoké vzdělání a jeho neustálé doplňování, by měli být tlumočníci znakových jazyků – především pak ti nejkvalifikovanější – lépe ohodnoceni. Zlepšit by se kromě platu měla i podpora dalšího vzdělávání, hrazení průběžných kurzů ale i času, který tlumočníci věnují přípravám, samostudiu či supervizím. Tato podpora přitom nemusí být nutně finanční. Přestože většina finských tlumočnic nedostává na další vzdělávání peníze, s podporou jsou finské respondentky spokojenější než ty české. V doplňujících odpovědích kladně hodnotily flexibilitu ze strany zaměstnavatele, to, že jim vychází vstříc pracovní dobou, podporuje je v dalších studiích nebo i tím, že organizuje a poskytuje přednášky či semináře.

Díky těmto krokům by mohlo být tlumočnické vzdělání jednotnější a dostupnější a profese by byla atraktivnější, což by vedlo k většímu počtu zájemců. To by pomohlo také tomu, aby se tlumočení v České republice stalo ještě kvalitnějším a obecně by se tak zlepšilo vzdělávání neslyšících.

²⁹ V roce 2018 byl ve Finsku průměrný měsíční plat 3480 euro. (Trading economics)

Seznam literatury

BÍZKOVÁ, Tereza. *Srovnání vzdělávacích systémů tlumočnicků znakového jazyka v České republice a v Nizozemsku* [online]. 2014 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/123433>.

BÖCKERMAN, Petri, Ulla HÄMÄLÄINEN a Roope UUSITALO. *Labour market effects of the polytechnic education reform: the Finnish experience* [online]. Bonn: Institute for the Study of Labor, 2019 [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/35782/1/593241185.pdf>

BŘINKOVÁ, Lucie. Tlumočník pro neslyšící v inkluzivním vzdělávání. *Komoři bulletin jaro 2015: Tlumočení ve vzdělávání* [online]. 2015 [cit. 2019-06-30].

BROWN, P., FOSTER, S. *Integrating Hearing and Deaf Students on a College Campus*. American Annals of the Deaf, 136, 1991

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, Kateřina. *Certifikační vzdělávací program*. Druhé, opravené vydání. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87218-11-2.

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, Kateřina. *Specifika tlumočení pro neslyšící*. Druhé, opravené vydání. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87218-33-4.

EFFLEROVÁ, Adéla. *Faktory ovlivňující tlumočnický výkon ve vzdělávacím zařízení* [online]. 2013 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/128528>.

FRISHBERG, Nancy. *Interpreting: an introduction*. 3rd print. Alexandria (VA): Registry of Interpreters for the Deaf, 1994. ISBN 0-916883-07-08.

HARRINGTON, Frank J. a Graham H. TURNER. *Interpreting interpreting: studies and reflections on sign language interpreting*. Repr. (2000). Coleford: McLean, 2005. ISBN 0-946252-48-3.

HARVÁNKOVÁ, Barbora. *Poskytování tlumočnických služeb pro neslyšící z hlediska kraje České republiky* [online]. 2011 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/61477>.

HUDÁKOVÁ, Andrea. Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK. *Forum, časopis Univerzity Karlovy v Praze*, roč. 3, 2011, č. 21, s. 38-39. ISSN 1211-1724.

Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-11834-version1-UKF32011.pdf>

Komoří bulletin jaro 2015: Tlumočení ve vzdělávání [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2015 [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: [http://www.cktzj.com/user/documents/upload/Komo%C5%99%C3%AD%20bulletiny/Komo%C5%99%C3%AD%20bulletin%202015-01%20\(Tlumo%C4%8Den%C3%AD%20ve%20vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD\).pdf](http://www.cktzj.com/user/documents/upload/Komo%C5%99%C3%AD%20bulletiny/Komo%C5%99%C3%AD%20bulletin%202015-01%20(Tlumo%C4%8Den%C3%AD%20ve%20vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD).pdf)

JOHNSON, Kristen. *Miscommunication in Interpreted Classroom Communication*. Sign Language Studies, 70, 1991

KUUROJEN LIITTO RY. *Opiskelutulkkaus* [online]. Kuurojen Liitto ry, 2006 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <http://www.esok.fi/esok-hanke/kaytannot/opinto/tuki/optulkkaus/optulk.pdf>

PEŠKOVÁ, Kateřina. Tlumočení do českého znakového jazyka na vysokých školách. *Komoří bulletin jaro 2015: Tlumočení ve vzdělávání* [online]. 2015 [cit. 2019-06-30]

SALMI, Eeva a Liisa MARTIKAINEN. *Interpreter training in Finland* [online]. Helsinki: HUMAK University of Applied Sciences, 2012 [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/47571/978-952-456-132-7.pdf>

SCHEIN, Jerome D., Brenda E. CARTWRIGHT a David Alan STEWART. *Sign language interpreting: exploring its art and science*. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon, 2004. Deaf Studies. ISBN 0-205-40794-3.

ŠEBKOVÁ, Helena. *Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a v zahraničí*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-75-8.

TESAŘÍKOVÁ, Daniela. *Tlumočení znakového jazyka na vysokých školách v České republice* [online]. 2012 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/72342>.

ZAHUMENSKÁ, Jitka, Nad'a DINGOVÁ a Radka HORÁKOVÁ. *Specifika tlumočení ve vzdělávání*. Druhé, opravené vydání. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-92-5.

Legislativní prameny:

European Parliament Resolution on Sign Languages [online]. 1988 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <http://www.policy.hu/flora/ressign2.htm>

Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., ze dne 24. srpna 2016 o standardech pro akreditace ve vysokém školství. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-274?text=standardy+pro+akreditace>

Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově: Opatření rektora č. 23/2017 [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2017 [cit. 2018-11-04]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-8144.html>

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/8585/umluva_o_pravech.pdf

Všeobecná deklarace lidských práv [online]. Organizace spojených národů, 2015 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

Zajištění přístupnosti Masarykovy univerzity pro osoby se zdravotním postižením: Směrnice MU č. 8/2014. [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2014 [cit. 2018-11-04]. Dostupné z: https://www.muni.cz/do/mu/Uredni_deska/Predpisy_MU/Masarykova_univerzita/Smernice_MU/SM08-14/Smernice_MU_8-2014.pdf

Zákon č. 111/1998 Sb.: o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Zákony pro lidi [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>

Zákon č. 133/2010 Sb.: laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

Zákon č. 384/2008 Sb.: zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Zákony pro lidi [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>

Zákon č. 434/6.6.2003 Sb.: hallintolaki. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Zákon č. 531/2017 Sb.: laki ammatillisesta koulutuksesta. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Zákon č. 561/2004 Sb.: zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákony pro lidi [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zákon č. 563/2004: zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Zákony pro lidi [online]. [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Zákon č. 628/1998 Sb.: perustusopetuslaki. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>

Zákon č. 629/21.8.1998 Sb.: lukiolaki. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>

Zákon č. 731/11.6.1999 Sb.: perusoikeudet. Finlex [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731Z>

Elektronické zdroje

Alan vaatimukset. *Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto* [online]. [cit. 2019-03-28].

Dostupné z: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/opiskelu/alan-vaatimukset

Asioimistulkin ammattisaannosto. *Suomen viittomakielen tulkit* [online]. [cit. 2019-04-

04]. Dostupné z: <http://www.tulkit.net/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto>

Bruselská deklarace EU o znakových jazycích. *ruce.cz* [online]. [cit. 2018-11-03].

Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/852-bruselska-deklarace-eu-o-znakovych-jazycich>

Czech Republic – CKTZJ. *European Forum of Sign Language Interpreters* [online].

[cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <http://efsli.org/about/members/czech-republic-cktj/>

Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

DINGOVÁ, Nad'a. Tlumočení znakového jazyka v oblasti vzdělávání - otázky a odpovědi. *Jednota tlumočnicků a překladatelů* [online]. 18. 6. 2015 [cit. 2019-07-03].

Dostupné z: <https://www.jtpunion.org/K-profesi/Odborne/Tlumoceni-znakoveho-jazyka-v-oblasti-vzdelavani-ot>

Etický kodex. *Česká komora tlumočnicků znakového jazyka* [online]. [cit. 2019-04-04].

Dostupné z: <http://www.cktj.com/o-komore/eticky-kodex/>

Finland Average Monthly Earnings. *Trading economics* [online]. [cit. 2019-04-27].

Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/finland/wages>

Finland has the best higher education system in the world – rankings. *Study*

International [online]. 2018-05-28 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z:

<https://www.studyinternational.com/news/finland-best-higher-education-system-world-rankings/>

Finland - SVT. *European Forum of Sign Language Interpreters* [online]. [cit. 2019-02-

04]. Dostupné z: <http://efsli.org/about/members/finland-svt/>

Historie. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z:

<https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/ustavkatedra/historie/>

Kolik vydělává tlumočník – překladatel?. *Kupní síla* [online]. [cit. 2019-04-03].

Dostupné z: <https://kupnisila.cz/tlumocnik-prekladatel/>

Masarykova univerzita připravuje studium klinické farmacie. *Masarykova*

Univerzita [online]. 13. 6. 2018 [cit. 2019-07-08]. Dostupné z:

<https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/masarykova-univerzita-pripravuje-studium-klinicke-farmacie>

Objednávání a rušení služeb. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2019-

03-28]. Dostupné z: <https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/sluzby/objednavani-a-ruseni-sluzeb/>

Pravidla poskytování služeb. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2019-

03-29]. Dostupné z: <https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/sluzby/pravidla/>

Praxe tlumočnická. *Studijní informační systém Univerzity Karlovy* [online]. [cit. 2018-

11-18]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?id=46ce32cb4e33e10101c6ca4321019161&tid=&do=predmet&kod=ACN100225>

Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2018. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-05-06].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2018>

Sluchová postižení. *Univerzita Karlova* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:

<https://www.cuni.cz/UK-678.html>

Studijní plány. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2019-04-08].

Dostupné z: <https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/studium/navazujici-magisterske-studium/studijni-plany>

Studijní programy a obory Univerzity Karlovy: Čeština v komunikaci

neslyšících. *Univerzita Karlova* [online]. [cit. 2018-11-18]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/akreditace/studium/11210/1001531/?lang=cs>

Koulutus. *Suomen viittomakielen tulkit ry* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z:

<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/koulutus>

Opetussuunnitelma: Tulkki (AMK), Viittomakieli ja Tulkkaus [online]. Turku: Diakonia-Ammattikorkeakoulu, 2012 [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Diak_OPS_2018_Tulkki_viittomakieli_ja_tulkkaus.pdf

Tiedote tulkkirekisterin lakkauttamisesta. *Suomen viittomakielen tulkit ry* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.tulkit.net/ajankohtaista/tiedote-tulkkirekisterin-lakkauttamisesta>

Tilaa opiskelutulkki. *Kela* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tilaa-opiskelutulkki>

Tlumočnictví českého znakového jazyka. *Vyšší odborná škola, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové* [online]. [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://neslhk.com/vyssi-odborna-skola/program-tlumocnictvi-czj/>

Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden koulutus: Opetussuunnitelma 2018–2024 [online]. Humanistinen ammattikorkeakoulu [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Tulkki-AMK-OPS-2018-2024.pdf>

Tulkki (AMK) opinnoista voi jatkaa ylempi AMK-tutkintoon. *Humanistinen Ammattikorkeakoulu* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/tulkki/tulkki-ylempi-amk-viittomakieli/>

Tulkki välittää ja viestii. *Humanistinen Ammattikorkeakoulu* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/tulkki/>
Vammaisten tulkkauspalvelu palveluntuottajat. *Kela* [online]. [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-palveluntuottajat>

Vnitřní pravidla ÚJKN pro poskytování služeb neslyšícím, nedoslýchavým a ohluchlým studentům FF UK. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/vnitri-pravidla-ujkn-pro-poskytovani-sluzeb-neslysicim-nedoslychavym-a-ohluchlym-studentum-ff-uk/>

Závěrečné zkoušky Bc. a obhajoby BP. *Ústav jazyků a komunikace neslyšících* [online]. [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/studium/bakalarske-studium/zaverecne-zkousky-a-obhajoby-bc/>

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Věk českých tlumočnicků	54
Tabulka č. 2: Věk finských tlumočnicků	54
Tabulka č. 3: Doba tlumočnické praxe českých tlumočnicků	56
Tabulka č. 4: Doba tlumočnické praxe finských tlumočnicků	56
Tabulka č. 5: Doba působení na vysoké škole u českých tlumočnicků	58
Tabulka č. 6: Doba působení na vysoké škole u finských tlumočnicků	58
Tabulka č. 7: Obory, na kterých působí tlumočníci v České republice	60
Tabulka č. 8: Obory, na kterých působí tlumočníci ve Finsku	61
Tabulka č. 9: Kritéria pro získání zaměstnání u českých tlumočnicků	62
Tabulka č. 10: Kritéria pro získání zaměstnání u finských tlumočnicků	63
Tabulka č. 11: Nejvyšší dosažené vzdělání českých tlumočnicků	65
Tabulka č. 12: Nejvyšší dosažené vzdělání finských tlumočnicků	65
Tabulka č. 13: Jiné než tlumočnické vzdělání u českých tlumočnicků	67
Tabulka č. 14: Jiné než tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků	68
Tabulka č. 15: Obor jiného než tlumočnického vzdělání u českých tlumočnicků	69
Tabulka č. 16: Obor jiného než tlumočnického vzdělání u finských tlumočnicků	69
Tabulka č. 17.: Tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků	71
Tabulka č. 18: Tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků	71
Tabulka č. 19: Povinnost českých tlumočnicků dále se vzdělávat	73
Tabulka č. 20: Povinnost finských tlumočnicků dále se vzdělávat	73
Tabulka č. 21: Rozsah povinnosti českých tlumočnicků dále se vzdělávat	75
Tabulka č. 22: Rozsah povinnosti finských tlumočnicků dále se vzdělávat	75
Tabulka č. 23: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u českých tlumočnicků	76
Tabulka č. 24: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u finských tlumočnicků	77
Tabulka č. 25: Způsoby dalšího vzdělávání u českých tlumočnicků	79
Tabulka č. 26: Způsoby dalšího vzdělávání u finských tlumočnicků	79
Tabulka č. 27: Příspěvek na další vzdělávání českým tlumočnickům	81
Tabulka č. 28: Příspěvek na další vzdělávání pro finské tlumočnický	81
Tabulka č. 29: Výše a zdroj příspěvku na vzdělávání pro české tlumočnický	83
Tabulka č. 30: Výše a zdroj příspěvku na vzdělávání pro finské tlumočnický	83
Tabulka č. 31: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočnický působící na VŠ podle českých tlumočnicků	84
Tabulka č. 32: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočnický působící na VŠ podle finských tlumočnicků	85
Tabulka č. 33: Optimální tlumočnické vzdělání podle českých tlumočnicků	87

Tabulka č. 34: Optimální tlumočnické vzdělání podle finských tlumočnicků	88
Tabulka č. 35: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle českých tlumočnicků	90
Tabulka č. 36: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle finských tlumočnicků	90
Tabulka č. 37: Názor českých tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách	93
Tabulka č. 38: Názor finských tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách	93
Tabulka č. 39: Názor českých tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků v České republice	95
Tabulka č. 40: Názor finských tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků ve Finsku	95
Tabulka č. 41: Názor českých tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání	97
Tabulka č. 42: Názor finských tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání	97
Tabulka č. 43: Hodnocení požadavků kladených na tlumočnický pro zaměstnání na vysoké škole v České republice	99
Tabulka č. 44: Hodnocení požadavků kladených na tlumočnický pro zaměstnání na vysoké škole v České republice	99
Tabulka č. 45.: Spokojenost českých tlumočnicků s platovým ohodnocením	101
Tabulka č. 46.: Spokojenost finských tlumočnicků s platovým ohodnocením	101
Tabulka č. 47: Návrhy českých tlumočnicků na zlepšení tlumočnického vzdělávání	103
Tabulka č. 48: Návrhy finských tlumočnicků na zlepšení tlumočnického vzdělávání	104

Seznam grafů

Graf č. 1: Věk českých tlumočnicků	55
Graf č. 2: Věk finských tlumočnicků	55
Graf č. 3: Doba tlumočnické praxe českých tlumočnicků	57
Graf č. 4: Doba tlumočnické praxe finských tlumočnicků	57
Graf č. 5: Doba působení na vysoké škole u českých tlumočnicků	59
Graf č. 6.: Doba působení na vysoké škole u finských tlumočnicků	59
Graf č. 7: Kritéria pro získání zaměstnání u českých tlumočnicků	63
Graf č. 8.: Kritéria pro získání zaměstnání u finských tlumočnicků	64
Graf č. 9: Nejvyšší dosažené vzdělání českých tlumočnicků	66
Graf č. 10: Nejvyšší dosažené vzdělání finských tlumočnicků	66
Graf č. 11: Jiné než tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků	68
Graf č. 12: Jiné než tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků	68
Graf č. 13: Tlumočnické vzdělání českých tlumočnicků	72
Graf č. 14: Tlumočnické vzdělání finských tlumočnicků	72
Graf č. 15: Povinnost českých tlumočnicků dále se vzdělávat	74
Graf č. 16: Povinnost finských tlumočnicků dále se vzdělávat	74
Graf č. 17: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u českých tlumočnicků	77
Graf č. 18: Počet hodin za rok věnovaných dalšímu vzdělávání u finských tlumočnicků	78
Graf č. 19: Způsoby dalšího vzdělávání u českých tlumočnicků	80
Graf č. 20: Způsoby dalšího vzdělávání u finských tlumočnicků	80
Graf č. 21: Příspěvek na vzdělávání pro české tlumočnický	82
Graf č. 22: Příspěvek na vzdělávání pro finské tlumočnický	82
Graf č. 23: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočnický působící na VŠ podle českých tlumočnicků	86
Graf č. 24: Minimální dosažené vzdělání dostačující pro tlumočnický působící na VŠ podle finských tlumočnicků	86
Graf č.25: Optimální tlumočnické vzdělání podle českých tlumočnicků	88
Graf č.26: Optimální tlumočnické vzdělání podle finských tlumočnicků	89
Graf č.27: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle českých tlumočnicků	91
Graf č.28: Délka tlumočnické praxe před nástupem na vysokou školu podle finských tlumočnicků	91
Graf č. 29: Názor českých tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách	94
Graf č. 30: Názor finských tlumočnicků na to, zda je v zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách	94

Graf č. 31: Názor českých tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků v České republice	96
Graf č. 32: Názor finských tlumočnicků na úroveň vzdělávání systému tlumočnicků ve Finsku	96
Graf č. 33: Názor českých tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání	98
Graf č. 34: Názor finských tlumočnicků na výši finanční podpory na vzdělávání	98
Graf č. 35: Hodnocení požadavků kladených na tlumočnický pro zaměstnání na vysoké škole v České republice	100
Graf č. 36: Hodnocení požadavků kladených na tlumočnický pro zaměstnání na vysoké škole ve Finsku	100
Graf č. 37.: Spokojenost českých tlumočnicků s platovým ohodnocením	102
Graf č. 38.: Spokojenost finských tlumočnicků s platovým ohodnocením	102

Příloha 1 Dotazník v českém jazyce

Dotazník pro tlumočníky znakového jazyka působící na vysokých školách

Dobrý den,

jmenuji se Barbora Báštěcká, studuji na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor Čeština v komunikaci neslyšících. Tento dotazník je součástí mého výzkumu k bakalářské práci s názvem Srovnání vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách v České republice a ve Finsku. Stejný dotazník pošlu i finským tlumočnickům, abych zjistila, jak se liší systémy vzdělávání a spokojenost tlumočnicků s možnostmi vzdělání, které jsou v jejich zemi nabízeny. Vyplnění by nemělo trvat déle než několik minut.

Výsledky dotazníku budou sloužit jen k mé bakalářské práci, jež po obhajobě bude možné nalézt v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy. Dotazník je anonymní, v práci nebude uvedeno vaše jméno ani kontaktní informace.

Mockrát Vám děkuji za spolupráci,

Barbora Báštěcká

1. Obecné informace

1.1. Pohlaví

Vyberte jednu možnost

- muž
- žena
- přidat možnost

1.2. Věk

Vyberte jednu možnost

- do 20 let
- 21 až 30 let
- 31 až 40 let
- 41 až 50 let
- 51 až 60 let
- 61 a více let
- přidat možnost

2. Aktuální tlumočnické působení

2.1. Jak dlouho působíte jako tlumočnick znakového jazyka?

Vyberte jednu možnost

- méně než rok
- 1 až 3 roky

- 3 až 5 let
- 5 až 10 let
- více než 10 let
- přidat možnost

2.2. Jak dlouho působíte jako tlumočník na vysoké škole?

Vyberte jednu možnost

- méně než rok
- 1 až 3 roky
- 3 až 5 let
- 5 až 10 let
- více než 10 let
- přidat možnost

2.3. Na jakém vysokoškolském oboru/oborech poskytujete tlumočnické služby?

2.4. Jaká byla kritéria pro získání tohoto zaměstnání?

Můžete označit více možností

- určité dosažené vzdělání
- doba praxe
- doložení dovedností v praktické zkoušce
- přidat možnost

3. Obecné vzdělání

3.1. Nejvyšší dosažené vzdělání

Vyberte jednu možnost

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské magisterské
- vysokoškolské doktorské

- přidat možnost

3.2. Máte i jiné vzdělání než v oboru tlumočení?

Vyberte jednu možnost

- ano
- ne
- přidat možnost

3.3. V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, jaké?

4. Tlumočnické vzdělání

4.1. Kde jste získal/a tlumočnické vzdělání?

Můžete zvolit více možností

- vyšší odborná škola
- vysoká škola
- kurzy v organizaci tlumočnicků
- kurzy v organizaci neslyšících
- přidat možnost

4.2. Máte povinnost dále se vzdělávat?

Vyberte jednu možnost

- ano
- ne
- přidat možnost

4.3. Pokud jste odpověděl/a, že ano, v jakém rozsahu?

4.4. Kolik hodin ročně se dalšímu vzdělání věnujete reálně?

Vyberte jednu možnost

- 0 až 10 hodin
- 10 až 20 hodin
- 20 až 30 hodin
- 30 až 40 hodin
- 40 až 50 hodin
- 50 hodin a více
- přidat možnost

4.5. Jakým způsobem se vzděláváte?

Můžete zvolit více možností

- ☐ supervize
- ☐ samostudium
- ☐ kurzy profesních organizací
- ☐ kurzy organizací neslyšících
- ☐ přidat možnost

4.6. Dostáváte na vzdělávání nějaký příspěvek?

Vyberte jednu možnost

- ☐ ano
- ☐ ne
- ☐ přidat možnost

4.7. V případě, že jste v předchozí otázce odpověděl/a ano, jaká je výše příspěvku a od koho ho dostáváte?

5. Optimální tlumočnické vzdělání

5.1. Jaké minimální dosažené vzdělání (ne-tlumočnické, oborové) je podle vás dostačující pro tlumočníka působícího na vysoké škole?

Vyberte jednu možnost

- ☐ základní
- ☐ středoškolské bez maturity
- ☐ středoškolské s maturitou
- ☐ vyšší odborné
- ☐ vysokoškolské bakalářské
- ☐ vysokoškolské magisterské
- ☐ vysokoškolské doktorské
- ☐ přidat možnost

5.2. Jaké tlumočnické vzdělání by měl v ideálním případě dosahovat tlumočnick znanového jazyka působící na vysoké škole?

Můžete označit více možností

- ☐ vyšší odborné
- ☐ vysokoškolské bakalářské
- ☐ vysokoškolské magisterské
- ☐ kurzy profesních organizací
- ☐ kurzy v organizaci neslyšících

- přidat možnost

5.3. Jak dlouhá by měla být tlumočnická praxe před nástupem na tlumočení na vysoké škole?

Vyberte jednu možnost

- tlumočník může nastoupit hned po ukončení tlumočnického vzdělání
- méně než jeden rok
- 1 až 3 roky
- 3 až 5 let
- 5 až 10 let
- více než 10 let
- přidat možnost

6. Váš názor na situaci

6.1. Je ve vaší zemi dostatek kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka působících na vysokých školách?

Vyberte jednu možnost

- ano
- ne
- přidat možnost

6.2. Úroveň systému vzdělávání z hlediska přípravy pro tlumočnickou praxi je ve Vaší zemi podle Vás...

Vyberte jednu možnost

- dobrá
- spíše dobrá
- průměrná
- spíše špatná
- špatná
- přidat možnost

6.3. Výše finanční podpory při vzdělávání je podle Vás...

Vyberte jednu možnost

- dobrá
- spíše dobrá
- průměrná
- spíše špatná
- špatná
- přidat možnost

6.4. Jsou požadavky kladené na zaměstnání tlumočníka na vysoké škole podle Vás adekvátní?

Vyberte jednu možnost

- ano
- ne

- přidat možnost

6.5. S finančním ohodnocením jste...

Vyberte jednu možnost

- spokojený/á
- spíše spokojený/á
- ani spokojený/a, ani nespokojený/á
- spíše nespokojený/á
- nespokojený/á
- přidat možnost

6.6. Máte nějaké konkrétní návrhy na zlepšení systému vzdělávání tlumočnicků znakového jazyka na VŠ ve vaší zemi?

Příloha 2 Dotazník v anglickém jazyce

Questionnaire for sign language interpreters working at universities in Finland

Hello,

my name is Barbora Báštěcká. I am currently studying at the Faculty of Art of the Charles University in Prague in the field of Communication of Deaf. This questionnaire is part of my research for my Bachelor thesis entitled The comparison of sign language interpreters working at universities in the Czech republic and in Finland. I will also send the same questionnaire to the Czech interpreters to see how the education system differs and what is the level of satisfaction of interpreters with the educational opportunities offered in their country.

Filling the questionnaire should not take longer than a couple of minutes.

The results of the questionnaire will be used only for my bachelor thesis, which will be found in the Central Catalog of Charles University. The questionnaire is anonymous, your name and contact information will not be listed.

Thank you very much for your cooperation,

Barbora Báštěcká

1. General information

1.1. Sex

Select one

- female
- male
- other

1.2. Age

Select one

- up to 20 years old
- 21 to 30 years old
- 31 to 40 years old
- 41 to 50 years old
- 51 to 60 years old
- over 61 years old
- other

2. Current interpreter job

2.1. How long have you been working as a sign language interpreter?

Select one

- up to 1 year
- 1 to 3 years
- 3 to 5 years
- 5 to 10 years
- more than 10 years

- other

2.2. How long have you been working as an interpreter at university?

Select one

- up to 1 year
- 1 to 3 years
- 3 to 5 years
- 5 to 10 years
- more than 10 years
- other

2.3. At which university programme/programmes are you currently working as an interpreter?

2.4. What were the requirements for getting this job?

Select all that apply

- certain university degree
- previous professional experiences
- practical examination of your skills
- other

3. General education

3.1. Highest education level

Select one

- basic
- vocational
- academic upper school
- bachelor degree
- master degree
- licentiate degree
- doctor degree
- other

3.2. Do you (also) have education degree in other field than field of sign language interpreting?

Select one

- yes
- no
- other

3.3. If yes, what is the degree and in which field?

4. Sign language interpreter education

4.1. Where did you get education for working as a sign language interpreter?

Select all that apply

- university of applied sciences

- university
- courses of organization of sign language interpreters
- courses of organization of Deaf
- other

4.2. Do you have a lifelong learning obligation?

Select one

- yes
- no
- other

4.3. If yes, which and what is the scope?

4.4. How many hours a year in total you spend with lifelong learning?

Select one

- up to 10 hours
- 10 to 20 hours
- 20 to 30 hours
- 30 to 40 hours
- 40 to 50 hours
- more than 50 hours
- other

4.5. How do you learn?

Select all that apply

- self-study
- supervision
- courses of organization of sign language interpreters
- courses of organization of Deaf
- other

4.6. Do you receive any contribution for your education?

Select one

- yes
- no
- other

4.7. If yes, what is the contribution and by whom?

5. Optimal education of sign language interpreters working at universities

5.1. Which minimal level of education should in your opinion reach every sign language interpreter working at the university?

Select one

- basic
- vocational school
- academic upper school
- bachelor degree
- master degree

- licentiate degree
- doctor degree
- other

5.2. What is in your opinion optimal interpreting education for sign language interpreter working at the university?

Select all that apply

- bachelor degree in the field of sign language interpreting
- master degree in the field of sign language interpreting
- courses in organization of sign language interpreters
- courses in organization of Deaf
- other

5.3. How many years of professional experiences should sign language interpreter have before starting to work at the university?

Select one

- he/she can start right after finishing training
- up to 1 year
- 1 to 3 years
- 3 to 5 years
- 5 to 10 years
- more than 10 years
- other

6. Your opinion about the situation of the sign language interpreters in Finland

6.1. In Finland there is in your opinion enough sign language interpreters qualified for working at the university

Select one

- yes
- no
- other

6.2. The level of education system in terms of preparation of sign language interpreters for practice in Finland is according to you...

Select one

- good
- rather good
- average
- rather bad
- bad
- other

6.3. The amount of financial support for education is according to you...

Select one

- good
- rather good
- average

- rather bad
- bad
- other

6.4. Are the requirements for getting a job as a sign language interpreter at university adequate?

Select one

- yes
- no
- other

6.5. With a salary for your work as a sign language interpreter at university you are...

Select one

- satisfied
- rather satisfied
- neutral
- rather unsatisfied
- unsatisfied
- other

6.6. Do you have any ideas how to improve system of education of sign language interpreters?